अंबाजोगाई

केल्यानें होत आहे रे । आधीं केलेंची पाहिजे ।।

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था,अंबाजोगाई संचलित

श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय माजलगाव

ता.माजलगाव जि.बीड – ४३१ १३१

(कला, विज्ञान व वाणिज्य)

(NAAC Accrediated "B++")

(Academic & Adminisrative Audit - A Grade)

विचारवेध वार्षिक अंक २०२५-२६

E-mail - siddheshwar.college@gmail.com
web.:www.ssmm.ac.in

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाई

केंद्रीय कार्यकारिणी

मा.डॉ.सुरेंद्र आलुरकर
अध्यक्ष

मा.सौ.ज्योतीताई ठाकुर
उपाध्यक्ष

मा.सत्यनारायण लोहिया
कोषाध्यक्ष

मा.डॉ.हेमंत वैद्य
कार्यवाह

मा.अमरनाथ खुर्पे
सहकार्यवाह

मा.प्रकाश दुगड
केंद्रीय कार्यकारिणी सदस्य तथा
पालक,श्री सिध्देश्वर शैक्षणिक संकूल

स्थानिक समन्वय समिती

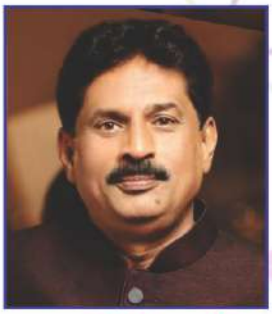

मा.सुरेंद्र रेदासनी
अध्यक्ष

मा.ॲड.विश्वास जोशी
कार्यवाह

मा.अभय कोकड
अध्यक्ष,म.वि.समिती

मा.प्रो.डॉ.मुकुंद देवर्षी
प्राचार्य

डॉ.गजानन होन्ना
उपप्राचार्य (वरिष्ठ)

डॉ.युवराज मुळये
उपप्राचार्य (वरिष्ठ)

प्रा.अंकुश सावळे
उपप्राचार्य (कनिष्ठ)

प्रा.परमेश्वर खेत्री
पर्यवेक्षक

श्री उत्तरेश्वर आनेवार
अधीक्षक

केल्यानें होत आहे रे । आधीं केलेंची पाहिजे ।।

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था अंबाजोगाई संचलित

श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय, माजलगाव

ता.माजलगाव जि.बीड ४३१ १३१

विचारवेध

वार्षिक अंक २०२५-२६

Email : siddheshwar.college@gmail.com Website : www.ssmm.ac.in

मार्गदर्शक ***
प्राचार्य प्रो.डॉ.मुकुंद देवर्षी

संपादक ****
डॉ.ज्ञानेश्वर गवते

सदस्य ***
डॉ.राजेंद्र तुकाराम सोनवणे
डॉ.कमलकिशोर लड्डा
प्रा.लक्ष्मीकांत सोन्नर
प्रा.बाळासाहेब परळकर
प्रा.अक्षय जगताप

मुद्रक
प्रभु ऑफसेट

डिझाईन / मुखपृष्ठ
विकास विश्वांभरअप्पा लांडगे

प्रकाशक
प्राचार्य श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय,माजलगाव
ता.माजलगाव जि.बीड ४३१ १३१

विचारवेध

वार्षिक अंक २०२५-२६

केवळ खाजगी वितरणासाठी
या अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी महाविद्यालय
सहमत असेलच असे नाही.

संपादकीय..........

शैक्षणिक वर्ष २०२५– २६ चा विचारवेध वार्षिक अंक आपल्या हाती देताना मनस्वी आनंद होत आहे.हा अंक म्हणजे श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयाचा आरसा आहे . विद्यार्थी केंद्रबिंदू मानून महाविद्यालय आपली प्रगतीच्या दिशेने वाटचाल करत आहे . विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांना चालना मिळावी तसेच विद्यार्थ्यांचा बौद्धिक ,भावनिक, शारीरिक व मानसिक विकास व्हावा या उद्देशाने महाविद्यालयात विविध उपक्रम व कार्यक्रम आयोजित केले जातात . त्याचाच एक भाग म्हणून विचारवेध वार्षिक अंक . विद्यार्थ्यांच्या पंखात बळ देण्याचे काम कुटुंब व विद्यालय करते तर त्याच्या पंखात झेप घेण्यासाठीचे बळ निर्माण करण्याचे काम महाविद्यालय अत्यंत तळमळीने करते .महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या प्रतिभेला वाव मिळावा . मनातील भावभावना ,विचार, कल्पना अभिव्यक्त होण्यासाठी हा विचारवेध वार्षिकांक दरवर्षी नियमितपणे प्रकाशित होत असतो. या अंकात विद्यार्थी आपल्या भावभावना,विचार,कल्पना,कथा,कविता,निबंध,वैचारिक लेख आदींच्या माध्यमातून व्यक्त होत आहेत . त्यांच्यातील लेखन कौशल्य या निमिताने विकसित होते .

राष्ट्रिय स्वयंसेवक संघाचे हे शताब्दी वर्ष म्हणून महाविद्यालय साजरे करत आहे .भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्थेने विविध उपक्रम व कार्यक्रमांचे वेळापत्रक तयार केले होते.त्यांच्या सूचनेनुसार विविध कार्यक्रम व उपक्रम महाविद्यालयाने राबवले. या अंकांमध्ये एकुण ५१ लेख आहेत,कुटुंब प्रबोधन,स्वबोध,नागरी कर्तव्य,सामाजिक समरसता,पर्यावरण इत्यादी लेख आहेत.आपणास विविध उपक्रम व कार्यक्रम छायाचित्रातून दिसतील .कथा, कविता,सुभाषितं,श्लोक इत्यादींचा समावेश या अंकात आहे . सदर अंकामध्ये महाविद्यालयात शिकवल्या जाणाऱ्या मराठी,हिंदी,संस्कृत,इंग्रजी या सर्व भाषांमध्ये विद्यार्थ्यांनी आपले विचार व्यक्त केले आहेत. हे विद्यार्थी भविष्यात लेखक,कवी,विचारवंत,पत्रकार म्हणून निश्चितपणे पुढे येतील यात शंका नाही .विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी हे महाविद्यालय सदैव तत्पर असते .

महाविद्यालय नॅक पूर्नमूल्यांकनाच्या तिसऱ्या आवर्तनाला अत्यंत यशस्वीरित्या सामोरे गेले . महाविद्यालयास **B++** असा चांगला ग्रेड प्राप्त झाला.यासाठी संस्थोंपदाधिकारी,प्राचार्य,महाविद्यालयातील सर्व विभाग प्रमुख, मंडळ प्रमुख महाविद्यालयातील उपप्राचार्य,सर्व प्राध्यापक बंधू भगिनी तसेच शिक्षकेतर कर्मचारी बंधू भगिनी यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.तसेच या वर्षी महाविद्यालयास शैक्षणिक व प्रशासकिय मुल्यांकनात **A** ग्रेड प्राप्त झाला आहे.

प्रोफेसर डॉ.मुकुंद देवर्षी,प्राचार्य हे उपक्रमशील,मनमिळावू व विद्यार्थ्याप्रती तळमळ,संस्थेचा व महाविद्यालयाच्या प्रगतीचा सदैव विचार ते करतात,हे त्यांच्या कृतीतून लक्षात येते . यावर्षीचे स्नेहसंमेलन सरांनी थोड्या वेगळ्या पद्धतीने त्याचे नियोजन केले . विविध उपक्रमांबरोबरच विद्यार्थ्यांमध्ये सौहार्दपूर्ण वातावरण निर्माण व्हावे,स्नेह वृद्धिंगत व्हावा,यातूनच सशक्त राष्ट्रप्रेमी समाजाभिमुख नागरिक तयार व्हावेत, यासाठी विविध उपक्रमा बरोबरच विद्यार्थ्यांना स्नेह भोजन दिले. हे एक आगळे वेगळे वैशिष्टय म्हणता येईल.अशा खेळीमेळीच्या वातावरणा मध्ये विद्यार्थी व शिक्षक यांचे ऋणानुबंध तयार होतील .

विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानार्जना बरोबरच चार भिंतीबाहेरचे जीवन उपयोगी शिक्षण ही विद्यार्थ्यांना मिळावे यासाठी,महाविद्यालयाचे कार्यतत्पर, मनमिळावू प्राचार्य वेळोवेळी मार्गदर्शन करत असतात व विविध कार्यक्रम उपक्रमांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना प्रेरित करत असतात. आपल्या महाविद्यालयाची एक आगळीवेगळी ओळख समाज मनावर बिंबवली जावी यासाठी महाविद्यालयातील विद्यार्थी प्राध्यापक व शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी सदैव प्रयत्नशील असतात. विचारवेध अंकासाठी विद्यार्थ्यांनी दिलेले लेख, निबंध,कथा,कविता इ साहित्य,साहित्याच्या कसोटीवर ते कितपत उतरते यापेक्षा त्यांनी निवडलेले विषय व भाषा व त्यातून प्रांजळपणे व्यक्त केलेली मांडणी ही महत्वाची आहे. त्यांची मते विचार अभिव्यक्ती यातून त्यांचे भावविश्व कशा पद्धतीने साकार झालेले आहे लक्षात येते.त्यांचे हे लेखन निश्चितच कौतुकास्पद आहे.

बालक बोबडा बोली । का वाकुडा विचुका पाऊली । ते चोज करून माऊली । रिझे जेवी ।।

या संत ज्ञानेश्वरांच्या उक्ती प्रमाणे आमच्या ह्या विद्यार्थ्यांचे लेखन आपण गोड मानून घ्याल ही अपेक्षा .

केल्याने होत आहे रे । आधी केलेची पाहिजे ।

या संस्थेच्या ब्रीदवाक्यानुसार आमच्या महाविद्यालयातील विद्यार्थी जीवनात यशस्वी होण्यासाठी धडपडत असतात. त्यांच्या जीवनात ते निश्चितच यशाचे शिखरे पादाक्रांत करतील अशी आशा वाटते.विचारवेध वार्षिक अंकामध्ये महाविद्यालयातील विविध मंडळाच्या उपक्रमांचे कार्यक्रमांचे छायाचित्र आपणास निश्चितच महाविद्यालयाची एक वेगळी ओळख म्हणून लक्षात येतील .

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्थेचे अध्यक्ष मा.डॉ.सुरेंद्र अलुरकर,कार्यवाह मा.डॉ.हेमंत वैद्य,मुख्य प्रशासकीय समन्वयक मा.प्रा.चंद्रकांत मुळे तसेच सिद्धेश्वर शैक्षणिक संकुलाचे अध्यक्ष सुरेंद्र रेदासनी, कार्यवाह ॲड.विश्वास जोशी,केंद्रीय कार्यकारणी सदस्य तथा सिद्धेश्वर संकुलाचे पालक मा.प्रकाश दुगड, केंद्रीय सहकार्यवाह मा.अमरनाथ खुर्पे,महाविद्यालय विकास समिती अध्यक्ष मा.अभय कोकड यांचेही मार्गदर्शन आम्हाला वेळोवेळी लाभते त्यातूनच आम्हाला सदैव प्रेरणा मिळते.

या अंकासाठी महाविद्यालयातील प्राचार्य,तीनही उपप्राचार्य,पर्यवेक्षक प्राध्यापक बंधू-भगिनी व सर्व कर्मचाऱ्यांनी अत्यंत मोलाचे सहकार्य केले हे विशेष मोलाचे वाटते तसेच या अंकाची सुबक छपाई करणारे प्रभू ऑफसेटचे संचालक प्रमुख श्री विकास लांडगे व त्यांचे सहकारी यांचेही विशेष आभार मानणे मी माझे कर्तव्य समजतो हा अंक आपणास निश्चितच आवडेल असे वाटते.

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था अंबाजोगाई संचलित
केंद्रीय कार्यकारिणी सदस्य

अ.क्र.	नाव	पद
१	मा.डॉ.श्री.सुरेंद्र गोविंदराव कुलकर्णी (आलुरकर)	अध्यक्ष
२	मा.सौ.ज्योती दिपकसिंह ठाकुर	उपाध्यक्ष
३	मा.श्री.सत्यनारायण छगनलालजी लोहीया	कोषाध्यक्ष
४	मा.श्री.डॉ.हेमंत वसंतराव वैद्य	कार्यवाह
५	मा.श्री.अमरनाथ प्रभाकरअप्पा खुर्पे	सहकार्यवाह
६	मा.श्री.जितेश दुल्लभदास चापसी	सदस्य
७	मा.श्री.राम प्रभाकरराव कुलकर्णी	सदस्य
८	मा.श्री.प्रविण वसंतराव सरदेशमुख	सदस्य
९	मा.श्री.अविनाश प्रभाकरराव तळणीकर	सदस्य
१०	मा.डॉ.सौ.कल्पना गोपाळराव चौसाळकर	सदस्य
११	मा.श्री.ॲड.बाबुराव बाजीराव आनारसे	सदस्य
१२	मा.श्री.माणिक बापुराव भोसले	सदस्य
१३	मा.श्री.शंकरराव विश्वनाथ लासुणे	सदस्य
१४	मा.श्री.विष्णु शामराव कुलकर्णी	सदस्य
१५	मा.श्री.प्रकाश भिकचंदजी दुगड	सदस्य
१६	मा.श्री.विष्णु तुकाराम सोनवणे	सदस्य
१७	मा.श्री.भास्कर रामराव कुलकर्णी	सदस्य
१८	मा.श्री.उमेश गजाननराव जगताप	सदस्य
१९	मा.श्री.संजय शिवाजीराव गुरव	सदस्य
२०	मा.श्री.नितीन विठ्ठलअप्पा चौधरी	सदस्य
२१	मा.श्री.रविकुमार किशनराव पेशकार	स्वि.सदस्य
२२	मा.प्रा.संजय सुधाकरराव तालखेडकर	स्वि.सदस्य
२३	मा.श्रीमती वर्षा लक्ष्मणराव मुंडे	स्वि.सदस्य
२४	मा.श्री.रोहित श्रीकृष्ण सर्वज्ञ	स्वि.सदस्य
२५	मा.श्रीमती शुभदा विजय देशमुख	स्वि.सदस्य

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था अंबाजोगाई संचलित
स्थानिक व्यवस्था मंडळ,माजलगाव

अ.क्र.	नाव	पद
१	मा.श्री.सुरेंद्र शांतीलाल रेदासनी	अध्यक्ष
२	मा.श्री.विश्वास सोमेश्वरराव जोशी	कार्यवाह
३	मा.श्री.अभय औदुंबरराव कोकड	सदस्य
४	मा.श्री.प्रशांत मुरलीधरराव भानप	सदस्य
५	मा.श्री.पवन जुगलकिशोर मानधने	सदस्य
६	मा.श्री.तेजस प्रकाशराव महाजन	सदस्य
७	मा.श्री.लक्ष्मीकांत सावळाराम जोशी	सदस्य
८	मा.श्री.एकनाथ बाजीराव जाधव	सदस्य
९	मा.श्री.बळीराम हरीभाऊ सोळंके	सदस्य
१०	मा.श्री.मयूर संजय रूद्रवार	सदस्य
११	मा.श्री.रामप्रताप गणेशलाल कलंत्री	सदस्य
१२	मा.श्री.बाबु रेणुकादास जोशी	सदस्य
१३	मा.श्री.उध्दव किसनराव नागरगोजे	सदस्य
१४	मा.प्रो.डॉ.मुकुंद अरविंदराव देवर्षी,(प्राचार्य,महाविद्यालय)	सदस्य
१५	मा.श्री.संतोष बाबुराव लिंबकर,(मुख्याध्यापक,माध्यमिक)	सदस्य
१६	मा.श्री.धनंजय सुदामराव गिराम(मुख्याध्यापक,प्राथमिक)	सदस्य
१७	मा.श्रीमती सिंपल सुधीर शर्मा (प्राचार्य,सि.बी.एस.ई)	सदस्य
१८	मा.श्री.अमरनाथ प्रभाकरअप्पा खुर्पे	नि.सदस्य
१९	मा.श्री.प्रकाश भिकचंदजी दुगड	नि.सदस्य

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था अंबाजोगाई संचलित
श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय विकास समिती

अ.क्र.	नाव	पद
१	मा.श्री.अभय औदुंबरराव कोकड	अध्यक्ष
२	मा.प्रो.डॉ.मुकुंद अरविंदराव देवर्षी	प्राचार्य/कार्यवाह
३	मा.श्री.डॉ.स्वानंद रत्नाकर कुलकर्णी	संस्था सचिव प्रतिनिधी
४	मा.श्री.रविंद्र रामेश्वर कानडे	शिक्षण तज्ज्ञ
५	मा.श्री.अशोक सुखलालजी बजाज	उद्योजक
६	मा.श्री.लक्ष्मीकांत सावळाराम जोशी	संशोधन
७	मा.श्री.तुकाराम मुरलीधरराव येवले	समाजसेवा
८	मा.डॉ.कमलकिशोर कल्याणदास लड्डा	विभाग प्रमुख
९	मा.डॉ.सिताराम बापुराव इंगोले	अध्यापक प्रतिनिधी
१०	मा.श्री.प्रा.अशोक काशिनाथराव होके	अध्यापक प्रतिनिधी
११	मा.श्रीमती डॉ.प्रेमनंदा गोविंदराव घडसिंग	अध्यापक महिला प्रतिनिधी
१२	मा.श्री.अंकुश तुकाराम सावळे	अध्यापक प्रतिनिधी
१३	मा.श्री.उत्तरेश्वर गोपाळराव आनेवार	अध्यापकेत्तर प्रतिनीधी
१४	मा.श्री.डॉ.विनायक पुंडलीकराव देशमुख	अंतर्गत गुणवत्ता हमीकक्ष प्रतिनीधी
१५	मा.श्री.अक्षय रामानंद लड्डा	माजी विद्यार्थी संघटन प्रतिनीधी
१६	कु.गायत्री भारत झोडगे	विद्याथी प्रतिनीधी

श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय अर्थ समिती

अ.क्र.	नाव	पद
१	मा.श्री.एकनाथ बाजीराव जाधव	अध्यक्ष
२	मा.प्रो.डॉ.मुकुंद अरविंदराव देवर्षी	प्राचार्य/कार्यवाह
३	मा.श्री.बाबासाहेब विठ्ठलराव सरवदे	सदस्य
४	मा.श्री.सुमंतराव दगडोपंत कुलकर्णी	सदस्य
५	मा.श्री.लक्ष्मीकांत नरहरी सोन्नर	अध्यापक प्रतिनिधी

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाईचे,

श्री.सिध्देश्वर महाविद्यालय, माजलगाव.

अ.क्र	कर्मचाऱ्याचे संपूर्ण नाव	पद	संपर्क क्रमांक	ई - मेल
1	डॉ.देवर्षी मुकुंद अरविंदराव	प्राचार्य	9405357260	devma1972@gmail.com
2	डॉ.देशमुख महेश प्रभाकरराव	प्रोफेसर	9158553597	mpdeshmukh77@gmail.com
3	डॉ.मालू केदारनाथ काशिनाथ	प्रोफेसर	9689970564	kedar.malu@gimali.com
4	डॉ. मुळये युवराज राजाराम	प्रोफेसर	7588566823	yrmulye2012@gmail.com
5	डॉ.सोनवणे राजेंद्र तुकाराम	सहाय्यक प्राध्यापक	9420798073	rajendraakshat@gmail.com
6	श्री.जगताप अक्षय सुभाष	सहाय्यक प्राध्यापक	8275004480	akshayjagtap47@gmail.com
7	श्री.बनसोडे सुरेश मारोती	ग्रंथपाल	9637538772	smbansode21@gmail
8	डॉ.होन्ना गजानन बाबुराव	सहाय्यक प्राध्यापक	9890486288	gbhonna@gmail.com
9	डॉ.इंगोले सीताराम बापूराव	सहाय्यक प्राध्यापक	9404789522	drsbingole1972@gmail.com
10	डॉ गवते ज्ञानेश्वर कोंडिराम	सहाय्यक प्राध्यापक	7666292294	drdkg1973@gmail.com
11	डॉ. लड्डा कमलकिशोर कल्याणदास	सहाय्यक प्राध्यापक	8275521760	laddakk2008@gmail.com
12	डॉ.घडसिंग प्रेमनंदा गोविंदराव	सहाय्यक प्राध्यापक	9146055985	ghadsingsadhna@gemail.com
13	डॉ.बोरगावकर विकास विठ्ठलराव	सहाय्यक प्राध्यापक	8275521761	vikasborgaonkar@gmail.com
14	डॉ.राठोड प्रेमदास मनोहर	सहाय्यक प्राध्यापक	9421337528	premrathod1971@gmail.com
15	डॉ.पाटील सुनिल हिम्मतराव	सहाय्यक प्राध्यापक	8888971272	spsarthak2008@gmail.com
16	डॉ.फसले गोरक्षनाथ पांडुरंग	सहाय्यक प्राध्यापक	9890121846	gpf1969@rediffmail.com
17	डॉ.देशमुख विनायक पुंडलिकराव	सहाय्यक प्राध्यापक	9325028239	dvinayaka@gmail.com
18	डॉ.बागल जीजाराम श्रीकृष्ण	सहाय्यक प्राध्यापक	8208633709	bjijaram@gmail.com
19	डॉ.मिटकरी शिवशंकर रामलिंग	प्रोफेसर	9422244176	mitkarisr@gmail.com
20	श्री होके अशोक काशिनाथ	सहाय्यक प्राध्यापक	8275942088	ashokhoke@rediffmail.com
21	डॉ. पवार संजय रामकृष्ण	सहाय्यक प्राध्यापक	9850428436	pawarsanjayr@gmail.com
22	श्री एडके संभाजी लोभाजी	सहाय्यक प्राध्यापक	7387290950	sambhajiedke@gmail.com
23	डॉ.गटकळ रमेश वसंतराव	सहाय्यक प्राध्यापक	9822746288	gatkalramesh@gmail.com
24	डॉ.साडेगावकर उमेश रामचंद्र	सहाय्यक प्राध्यापक	9423108111	rushikesh13022003@gmail.com
25	डॉ.श्री.दाभाडे सचिन नारायणराव	सहाय्यक प्राध्यापक	9763978188	sanskar2786@gmail.com
	कनिष्ठ विभाग			
1	श्री. साबळे अंकुश तुकाराम	उपप्राचार्य	7057219457	atsable@gmail.com
2	श्री. खेत्री परमेश्वर लिंबाजी	सहशिक्षक	9637753195	rutujapkherti@gmail.com
3	श्री.सोन्नर लक्ष्मीकांत नरहरी	सहशिक्षक	8275 268494	laxmikantsonnar222@gmail.com
4	श्री.ठाकूर किशोर राजाभाऊ	सहशिक्षक	9975208216	kishorbhau.5@rediffmail.com
5	श्री. पवार परमेश्वर खेमाजी	सहशिक्षक	7588566946	parmeshwarpawar69@gmail.com
6	श्री.हेडे नामदेव श्रीपतीराव	सहशिक्षक	8421990138	nshede08@gmail.com

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाईचे,

श्री.सिध्देश्वर महाविद्यालय, माजलगाव.

अ.क्र	कर्मचाऱ्याचे संपूर्ण नाव	पद	संपर्क क्रमांक	ई - मेल
7	श्री. चामले नितीन ज्ञानोबा	सहशिक्षक	7447881243	nitinchamle12@gmail.com
8	श्री परळकर बाळासाहेब हरीभाऊ	सहशिक्षक	9623523623	paralkarbalasaheb@gmail.com
9	श्रीमती जाधव प्रतिभा सुधाकर	सहशिक्षक	7057667746	jadhavpratibha238@gmail.com
10	श्री.गायकवाड संजीव बालासाहेब	सहशिक्षक	7588081542	gaikwadsanjiv67@gmail.com
11	श्रीमती. साखरे स्वाती विलास	सहशिक्षिका	7620724256	swatisakhare23@gmail.com
12	श्री. मिटकरी कल्याण वसंतराव	सहशिक्षक	9011404142	kalyan.mitkari7008@gmail.com
13	श्री.नागरगोजे गोविंद धोंडीराम	सहशिक्षक	9923794251	nagargojegovind51@gmail.com
14	श्री.शिगे रत्नदीप त्रिंबकअप्पा	सहशिक्षक	9404888868	ratnadeep.shige88@gmail.com
15	श्री. येवतेकर अभय वासुदेवराव	सहशिक्षक	9765335634	yeotekarabhay983@gmail.com
16	श्री.जाधव राजाराम बाबासाहेब	सहशिक्षक	9822568374	rutuja365@gmail.com
17	श्री.नेळगे सुरेशचन्द्र सुधाकर	सहशिक्षक	8600466462	nelgesuresh3@gmail.com
18	श्री.राठोड़ शंकर सखुदेव	सहशिक्षक	9923542508	rathodss1980@gmail.com
19	श्री. दिक्षित चिंतामण लक्ष्मराव	सहशिक्षक	9421272448	chintamandixit@gmail.com
20	श्री. गडदे दिनेश प्रल्हाद	क्रीडा शिक्षक	9665734682	dineshgadade14@gmail.com
21	श्री.मुळी राघवेंद्र संतोष	सहशिक्षक	9890172404	raghav.muli@gmail.com
22	श्री.गिल्डा प्रवीण रामनिवासजी	सहशिक्षक	8983346046	Praving456@gamil.com
23	श्रीमती.सरकटे मनीषा वैजनाथ	सहशिक्षिका	9623515110	manishasarkate81@gmail.com
24	श्रीमती. कळसणे प्रिती जगन्नाथ	सहशिक्षिका	9322541294	vinodpokharkar2101@gmail.com
25	श्री. भिसे मोहन कोंडिबा	सहशिक्षक	7776976566	mohanbhise48@gmail.com
26	श्री.घेवारे विक्रांत विष्णुपंत	प्रयोगशाळा सहाय्यक	9923587595	vikrantgheware@gmail.com
	प्राध्यापकेत्तर कर्मचारी			
1	श्री.आनेवार उत्तरेश्वर गोपाळराव	कार्यालयीन अधिक्षक	9403830015	anewar72@gmail.com
2	श्री.मोती संपत वसंतराव	मुख्य लिपिक	9420017445	motisampat@gmail.com
3	श्री.कुंभकर्ण सुनिल रामलिंग	वरिष्ठ लिपिक	9421279039	srkumbhakarn@gmail.com
4	श्री.लिंबकर सचिन बाबुराव	कनिष्ठ लिपिक	9881200503	sap.limbkar1261979@gmai.com
5	श्री.कुलकर्णी शरद सुरेशराव	प्रयोगशाळा सहाय्यक	9422817743	sharadkulkarni69@gmail.com
6	श्री. नेटके नवनाथ जगन्नाथ	प्रयोगशाळा सहाय्यक	9921721637	navnathnetke4@gmail.com
7	श्री पंडित विष्णू देवराव	प्रयोगशाळा परिचर	9422696295	vdpandit7548@gmail.com
8	श्री चांभारे रमेश नारायण	प्रयोगशाळा परिचर	9689316307	rameshchambhare1@gemail.com
9	श्री.पांडगळे राजीव वामन	प्रयोगशाळा परिचर	9422517351	rajvp22@gmail.com
10	श्री.नांदगावकर प्रमोद कुमारराव	प्रयोगशाळा परिचर	8208082602	pknandaonkar@gmail.com
11	श्री.डोंगरे प्रल्हाद नामदेव	प्रयोगशाळा परिचर	9823318426	dongrep@gmail.com
12	श्री.उजडे शैलेंद्र सुर्यकांत	प्रयोगशाळा परिचर	8956568615	shaileshujade98@gmail.com

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाईचे,

श्री.सिध्देश्वर महाविद्यालय, माजलगाव.

अ.क्र	कर्मचाऱ्याचे संपूर्ण नाव	पद	संपर्क क्रमांक	ई - मेल
13	श्री.शिंगाडे सुभाष सोनबा	प्रयोगशाळा परिचर	8600737045	ssshingade@gamil.com
14	श्री.कदम शंकर बाबुराव	प्रयोगशाळा परिचर	9890723910	shankarkadam22@gmail.com
15	श्री.गुगले अतिश रमेशराव	ग्रंथालय परिचर	9890085742	atishgugle@gmail.com
16	श्री. कोपनर राजेश्वर बापूराव	ग्रंथालय परिचर	9405488470	rajeshwar52@gmail.com
17	श्री. निवडूंगे सुरेश नारायण	ग्रंथालय परिचर	8459721955	snivdunge5@gmail.com
18	श्री. घोडके दीपक मधुकरराव	सेवक	9665356851	dmghodke1984@gmail.com
19	श्रीमती.कांबळे आशा मनोहर	सेवक	7020830733	asonwale7@gmail.com
20	श्री.काळे सुधीर बयास	सेवक	9373050537	sudhirkale8247@gimail.com
21	श्री जाधव सौरभ एकनाथराव	संस्थांतर्गत कनिष्ठ लिपिक	9404042432	jadhavsaurabh094@gmail.com

विचारवेध

वार्षिक अंक २०२५-२६

Email : siddheshwar.college@gmail.com **Website : www.ssmm.ac.in**

संवाद

सस्नेह नमस्कार... राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाचे अधिष्ठान असलेली भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था राष्ट्राला केंद्रबिंदू मानून इदं न मम या मूल्यास जपणाऱ्या राष्ट्रभक्त व संस्कारक्षम, चारित्र्यसंपन्न युवकाची निर्मिती करणे हे भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्थेचे उद्दिष्ट आहे.तर सामाजिक बांधिलकी,राष्ट्रहित व विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास ही संस्थेची आधारभूत तत्वे आहेत. केल्याने होत आहे रे । आधी केलेची पाहिजे । हे ब्रीद वाक्य घेऊन विद्यार्थ्यांबरोबरच शिक्षकांनाही घडविणारी ही एक पारिवारिक संस्था आहे.विद्यार्थी हा संस्थेचा केंद्रबिंदू,त्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी अभ्यासाबरोबरच अभ्यासपूरक उपक्रमाची नितांत आवश्यकता असते.विद्यार्थ्यांमध्ये लेखन कौशल्य वाढीस लागावे यासाठी विचारवेध हा वार्षिक अंक दरवर्षी प्रकाशित केला जातो.शैक्षणिक वर्ष २०२५ २६ या वर्षाचा विचारवेध वार्षिक अंक आपल्या हाती देताना आनंद होत आहे. १९९६ साली स्थापन झालेले आपले हे महाविद्यालय अल्पावधीत प्रगतीपथावर आहे.महाविद्यालयाने 'नॅक' मूल्यांकनाची तिसरे आवर्तन यशस्वीपणे पूर्ण केले आणि २.७६ सी.जी.पी.ए.मिळवून 'बी ++' दर्जा प्राप्त केला. याचबरोबर विद्यापीठाच्या प्रशासकीय व शैक्षणिक अंकेक्षणात अ दर्जा प्राप्त केला आहे.याचा आपणास सार्थ अभिमान आहे.विचारवेध या वार्षिक अंकांमध्ये आम्ही आयोजित केलेले विविध उपक्रम,चर्चासत्रे,विविध मंडळाच्या माध्यमातून मांडलेले विचार,कृती,कार्यक्रमाचे छायाचित्रे,अंतर्भूत आहेत. विद्यार्थ्यांच्या लेखनशैलीस वाव देण्याचे काम विचारवेध करते.त्यांच्यातील प्रतिभा शक्ती लेखनातून अविष्कृत होत असते. विद्यार्थ्यांचे वेगवेगळ्या भाषेतील व विषयावरील लेख,निबंध,कथा,कविता यांना एक उंची प्राप्त झाली आहे.हा अंक कुटुंब प्रबोधन,सामाजिक समरसता,पर्यावरण संरक्षण,स्वदेशी आणि नागरिक कर्तव्य या पंच परिवर्तनाच्या थीमवर आधारित आहे. या अंकात मराठी हिंदी संस्कृत व इंग्रजी भाषेत लेख कविता लेखन केलेले आहे हा अंक महाविद्यालयाची सचित्र माहिती प्रकाशित करतो.विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी महाविद्यालय प्रयत्नशील आहे.गुणवत्ता आणि सामाजिक बांधिलकी याचा संस्कार करून राष्ट्रनिष्ठ ध्येयवादी सुजाण नागरिकाची पिढी घडविण्यासाठी महाविद्यालयातील सर्वच घटक प्रयत्नाची पराकाष्टा करतात. महाविद्यालयाने आजपर्यंत समाजातील सर्व घटकापर्यंत पोहोचविण्याचा व अनुकूल असणाऱ्या कार्यक्रम उपक्रमाचे नियोजन करून,माजलगाव व परिसरामध्ये संस्थेने एक वेगळे स्थान निर्माण केले आहे.महाविद्यालयीन विद्यासभा हे आपले वेगळेपण असून,विद्यासभेच्या अंतर्गत अभ्यासक्रम उपक्रम,संशोधन,विस्तार सेवा,अभ्यासेत्तर, अभ्यासपूर्वक,परीक्षा व मूल्यमापन,अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष असे सात विभाग कार्यरत आहेत.महाविद्यालयात आलेला प्रत्येक विद्यार्थी प्रखर राष्ट्रभक्त, चारित्र्यसंपन्न, सदाचारी,लोकशाहीनिष्ठ,संस्कारक्षम माणूस निर्माण व्हावा म्हणून त्यांनी समाजात नावलौकिक मिळवावा हा मार्ग दाखविण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न आहे.

धन्यवाद...

निर्माणोंके पावन युग मे, हम चरित्र निर्माण न भूले,
स्वार्थ साधना की आँधी मे हम, वसुधा का कल्याण न भुले...

प्रो.डॉ.मुकुंद देवर्षी
प्राचार्य

अनुक्रमणिका

१	आत्मनिर्भर भारत व स्वदेशी	कु.संध्या श्रीनिवास कुलकर्णी	१४
२	युवकांनो तुम्ही झेप घ्या	कु.दिव्या नवनाथ आढाव	१९
३	कुटुंब प्रबोधन	चि.विनायक ज्ञानेश्वर राऊत	२१
४	ई–कचरा व्यवस्थापन	कु.मयुरी बालासाहेब सोळंके	२६
५	महिला सबलीकरण	कु.संध्या श्रीनिवा कुलकर्णी	२७
६	पर्यावरण संरक्षण	कु.उर्मिला विलास कटारे	२९
७	बेरोजगारीच्या समस्येवरील उपाय	कु.आकांक्षा चांदमारे	३१
८	आरोग्यम् धन संपदा	कु.साक्षी नारायण घेणे	३२
९	रयतेचा राजा छत्रपती शिवाजी महाराज	कु.अनुष्का रामेश्वर जाधव	३४
१०	भारतीय संविधानाचे शिल्पकार डॉ.बाबासाहेब...	कु.काळे विद्या गंगाधर	३५
११	दुःख ही भावना	कु.मान्यता मेंडके एकनाथ	३६
१२	परिचय सावित्रीबाई फुलेंचा	कु.पूनम सुधाकर नाईकनवरे	३७
१३	मैत्री	कु.संध्या शरद टेहळे	३८
१४	सामाजिक समरसता	चि.अथर्व विश्वनाथ शिंदे	३९
१५	माझा आवडता मित्र श्रीकृष्ण	कु.मान्यता एकनाथ मेंडके	४१
१६	जाणताराजा छत्रपती शिवाजी महाराज	कु.भक्ती सुधाकर नाईकनवरे	४२
१७	कॉमर्स नंतरचे करिअर	चि.सुहास सत्यनारायण शिंगाडे	४४
१८	भाऊ बहिणीचे नाते	कु.वैष्णवी बालासाहेब काळे	४६
१९	भारतीय वैज्ञानिकांची ओळख	कु.अक्षरा पैंजणे,कु.आनंदी सुपेकर	४७
	डॉ.होमी भाभा,सी.व्ही.रमन,प्रफुल्लचंद्र रे	कु.शिंपले आरती,झगडे अनुष्का	
२०	निरोगी शरीर हाच खरा दागिणा	कु.दिपाली परमेश्वर काळे	४८
२१	यज्ञा बाळा तुला नक्की न्याय मिळेल	कु.श्रध्दा रमेश जाधव	५०
२२	वाढती लोकसंख्या २१ व्या शतकातील आव्हान	कु.पल्लवर चत्रभुज आलाट	५१
२३	शेतकरी राजा	कु.अनुष्का कसबे	५२

२४	पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर,कुशल प्रशासक	कु.कोमल किर्ते	५६
२५	किसान की आत्महत्या का कारण	कु.प्रतिभा शिवाजी गव्हाणे	६०
२६	विश्व में हिंदी भाषा	कु.मोहिनी पायघन	६१
२७	स्वबोध	चि.विशाल हनुमान जवंदाळे	६४
२८	भारतीय नागरिकोंके मुलभुत कर्त्वव्य	कु.दिपाली परमेश्वर काळे,कु.अक्षरा पैंजणे	६६
२९	Social Harmony Meaning......	कु.वैष्णवी जोशी	६८
३०	The Value of Social Harmony.....	कु.अश्विनी जोशी	७१
३१	The Role of Social Harmony....	कु.ऋतुजा शिंदे	७२
३२	Women : The Silent Strength...	कु.दिव्या वाघमारे	७४
३३	Ravindranath Tagor	कु.ऋतुजा गोंडे	७५
३४	The Fat of Literature	कु.रामेश्वरी सद्दीवाल	७६
३५	Losing Focus in a Digital.....	चि.अशोक शिनगारे	७८
३६	The new face of War	कु.रेवती बेडेकर	७९
३७	Environmental Protection	चि.भागवत मच्छिंद्र शेंडगे	८०
३८	Social Harmony	कु.आनंदी कृष्णा सुपेकर	८२
३९	पाण्डुरंगाष्टक्	चि.वेदांत उध्दव गव्हाणे	८४
४०	श्रीकृष्णाष्टकम्	कु.संध्या श्रीनवास कुलकर्णी	८५
४१	अन्नपुर्णा स्तोत्रम्	कु.संध्या श्रीनवास कुलकर्णी	८६
४२	श्री गणेश पंचरत्न स्तोत्रम	कु.संध्या श्रीनवास कुलकर्णी	८७
४३	लोकमान्य तिलक	कु.लक्ष्मी बालासाहेब जोशी	८८
४४	कवि कुलगुरू कालिदासः	चि.अथर्व विश्वनाथ शिंदे	८९
४५	स्वामी विवेकानंदः	चि.सार्थक आण्णासाहेब कदम	९०
४६	राणी लक्ष्मीबाई	कु.रोहिणी अनिलराव जोशी	९१

४७	परोपकार एक संस्कार	कु.स्वनजा अंकुश साबळे	९२
४८	मम पिय ऋतुः	कु.आरती गोविंद शिंपले	९३
४९	महाराष्ट्रदेशः	कु.समृध्दी प्रशांत गिलडा	९४
५०	मम प्रियः क्रातिवीरः	चि.खलील आझम शेख	९५

काव्यकुंज

कु.मयुरी सोळंके,प्रतिभा गव्हाणे
विनायक राऊत,अनुष्का जाधव,विद्या काळे,
वैष्णवी काळे,रिध्दी अनावडे,भक्ती नाईकनवरे
प्रतिभा जाधव,विश्वनाथ शिंदे,सार्थक पाटील,दिपाली काळे
शिवप्रिया काळे,ऋतुजा शितकर,श्रध्दा जाधव,सानिया पठाण
जुबेरिया शेख,सुहाना शेख,सानिया शेख,शिफा शेख
बुशरा सय्यद,ऋतुजा काळे,सानिया मिर्झा
प्रतिभा गव्हाणे,श्रध्दा शेजुळ,पठान ताहेरिन

आत्मनिर्भर भारत व स्वदेशी

आजच्या जागतिकीकरणाच्या युगात प्रत्येक देश विविध क्षोत्रांमध्ये स्पर्धा करत आहे. अशा परिस्थितीत सुध्दा भारतासारख्या विशाल आणि विविधतेने नटलेल्या सजलेल्या देशासाठी आत्मनिर्भरता आणि स्वदेशी या संकल्पना अत्यंत महत्वाच्या ठरतात, या दोन्ही संकल्पना देशाच्या आर्थिक,सामाजिक आणि सांस्कृतिक विकासासाठी आधारस्तंभ आहेत.

आत्मनिर्भर भारत म्हणजेच आपल्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी परदेशांवर अवलंबुन न राहता स्वतःच्या संसाधनांचा कौशल्यांचा आणि तंत्रज्ञानाचा योग्य वापर करून स्वावलंबी बनणे. आत्मनिर्भरता म्हणजे एक आर्थिक स्वातंत्र्य नव्हे, तर विचार,तंत्रज्ञान,उत्पादन आणि कौशल्य यासर्व क्षेत्रात स्वयंपूर्ण होणे होय.भारताने .शेती,उद्योग,विज्ञान,तंत्रज्ञान,शिक्षण अशा सर्व क्षेत्रांमधे स्वतःची क्षमता वाढवून जागतिक स्तरावर स्वतःची ओळख निर्माण करणे हीच आत्मनिर्भर भारताची सत्य संकल्पना आहे.स्वदेशी ही संकल्पना आत्मनिर्भरतेशी निगडित आहे. स्वदेशी म्हणजे आपल्या देशात तयार झालेल्या वस्तूंचा वापर करणे आणि विदेशी वस्तूंवर अवलंबून राहणे कमी करणे. स्वदेशीचा विचार भारताच्या स्वातंत्रलढ्यात खूप महत्वाचा होता. Swadeshi Movement ही चळवळ परकीय वस्तुंचा बहिष्कार करून देशी वस्तुंचा वापर वाढवण्यासाठी सुरू झाली होती. या चळवळीला महात्मा गांधी यांनी मोठ्या प्रमाणावर पाठिबा दिला. त्यांनी चरखा चालवून खादीचा प्रसार केला आणि लोकांना स्वदेशी वस्तू वापरण्याचे महत्व पटवून दिले.

आत्मनिर्भर भारत आणि स्वदेशी या संकल्पनांमध्ये घनिष्ठ संबंध आहे. स्वदेशीचा अवलंब केल्यास देशांतर्गत उद्योगांना चालना मिळते,रोजगाराच्या संधी निर्माण होतात.आणि देशाची अर्थव्यवस्था मजबूत सक्षम होते. उदाहरणार्थ, आपण जर स्थानिक पातळीवर तयार होणाऱ्या वस्तू खरेदी केल्या तर त्या वस्तू तयार करणाऱ्या उद्योगाना प्रोत्साहन मिळते. त्यामुळे उघुउद्योग, कुटीरउद्योग आणि स्थानिक व्यवसाय वाढीस लागतात.त्यामुळे बेरोजगारी कमी होऊन आर्थिक स्थैर्य प्राप्त होते.

भारत सरकारने आत्मनिर्भर भारताला प्रोत्साहन देण्यासाठी अनेक योजना,मोहिम सुरू केल्या आहेत. Make in India,Srartup India आणि Digital India, या सारख्या उपक्रमाद्वारे देशातील उत्पादनक्षमता वाढवण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. या योजनांमुळे उद्योगधंद्यांना चालना मिळते,नवीन व्यवसाय निर्माण होतात. आणि युवकांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होतात.तसेच संशोधन आणि नवकल्पनांना प्रोत्साहन दिल्यामुळे भारत तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रातही प्रगती करत आहे.

कोविड-१९ महामारीच्या काळात आत्मनिर्भरतेचे महत्व अधिक प्रकर्षाने जाणवले. या काळात अनेक देशांवर आयातीसाठी अवलंबून राहणे कठीन झाले. त्यामुळे भारताने स्वतःच औषधे,वैद्यकीय साधने आणि लसी तयार करून आत्मनिर्भरतेचा आदर्श निर्माण केला. या अनुभवामुळे स्वदेशी उत्पादनांचे महत्व लोकांना लक्षात आले.तथापि,आत्मनिर्भर भारत आणि स्वदेशी या संकल्पना राबवतांना काही आव्हानेही आहेत.जागतिक स्पर्धेमध्ये टिकुन राहण्यासाठी देशांतर्गत उत्पादनांची गुणवत्ता आणि किमती योग्य ठेवणे आवश्यक आहे.तसेच आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर,संशोधन आणि कौशल्य विकास यावर भर देणे गरजेचे आहे.फक्त स्वदेशी वापरणे पुरेसे नाही,तर त्या वस्तु जागतिक दर्जाच्या असणेही आवश्यक आहे.

परंतु २९ व्या शतकात जग वेगाने बदलत आहे. विज्ञान,तंत्रज्ञान,व्यापार आणि उद्योग यांच्या क्षेत्रात प्रचंड स्पर्धा निर्माण झाली आहे.या जागतिक स्पर्धेत टिकून राहण्यासाठी प्रत्येक देशाला स्वतःच्या क्षमतेवर विश्वास ठेवावा लागतो. अशा परिस्थितीत आत्मनिर्भर भारत ही संकल्पना अत्यंत महत्वाची ठरते.

भारत हा नैसर्गिक संसाधनांनी समृद्ध, सांस्कृतिकदृष्ट्या वैविध्यपूर्ण आणि लोकसंख्येच्या दृष्टीने विशाल देश आहे.तरीही अनेक वर्ष भारत विविध वस्तूंसाठी परदेशांवर अवलंबून राहिला. ही अवलंबित्वाची साखळी तोडुन स्वतःच्या बळावर उभे राहणे, हीच आत्मनिर्भर भारताची कल्पना आहे. या कल्पनेच्या मुळाशी स्वदेशी ही भावना आहे.

आधुनिक काळात आत्मनिर्भर भारत ही संकल्पना विशेषतः २०२० मध्येच कोविड-१९ महामारीनंतर अधिकाधिक चर्चेत आली. या काळात जगभरातील पुरवठा साखळी खंडित झाली. अनेक देशांना आवश्यक वस्तूंचा तुटवडा जाणवला. भारतालाही या समस्यांचा सामना खूप कठिणाईत करावा लागला.

या पार्श्वभूमीवर भारताने स्वतःच्या उत्पादन क्षमतेवर भर देण्याचा निर्णय घेतला.देशातच आवश्यक वस्तू औषधे, लस आणि तंत्रज्ञान विकसित करण्यावर लक्ष केंद्रित करण्यात आले. त्यामुळे आत्मनिर्भर भारत ही केवळ संकल्पना न राहता एक राष्ट्रीय अभियान बनली.

आत्मनिर्भर भारत म्हणजे काय ?

आत्मनिर्भर भारत म्हणजे स्वतःच्या संसाधनांचा योग्य वापर,देशांतर्गत उत्पादन वाढवणे, तंत्रज्ञानात स्वावलंबन, परकीय आयात त्यात कमी करणे,जागतिक स्तरावर स्पर्धात्मक बनणे

ही संकल्पना एकटं राहणं नव्हे,तर स्वतः सक्षम होऊन जगाशी स्पर्धा करणे आहे.

स्वदेशी या शब्दाचा सखोल अर्थ

* आपल्या देशात तयार झालेल्या वस्तूंचाच काटेकोरपणे वापर करणे.
* स्थानिक उद्योगांना नेहमी प्रोत्साहित करणे..
* विदेशी वस्तूंवर अवलंबित्व कमी करणे.

परंतु स्वदेशीचा अर्थ फक्त वस्तूंमध्ये मर्यादित नाही.तो विचार,संस्कृती आणि जीवनशैलीतही दिसतो.

आत्मनिर्भरता आणि स्वदेशी यांचा परस्पर संबंध कसा येतो या दोन्ही संकल्पना एकमेकांना पूरक आहेत.

* स्वदेशी - स्थानिक उत्पादन वाढवते
* उत्पादन वाढ - रोजगार निर्माण
* रोजगार - आर्थिक स्थैर्य
* आर्थिक स्थैर्य - आत्मनिर्भरता

म्हणजेच स्वदेशी हा आत्मनिर्भर भारताचा पाया आहे.

आत्मनिर्भरतेचे प्रकार

आत्मनिर्भरता विविध क्षेत्रांत असतेः

१. आर्थिक आत्मनिर्भरता - देशाची अर्थव्यवस्था मजबूत असणे
२. तांत्रिक आत्मनिर्भरता - स्वतःचे तंत्रज्ञान विकसित करणे
३. शैक्षणिक आत्मनिर्भरता - गुणवत्तापूर्ण शिक्षण
४. सांस्कृतिक आत्मनिर्भरता - परंपरा आणि मूल्ये जपणे.

आत्मनिर्भर भारताचे उद्दिष्ट :
* भारताला जागतिक उत्पादन केंद्र बनवणे.
* रोजगाराच्या संधी वाढवणे.
* नवउद्योगांना प्रोत्साहन देणे.
* ग्रामीण आणि शहरी विकास साधणे.

स्वदेशीचे आधुनिक महत्व

आजच्या काळात स्वदेशी अधिक महत्वाचे का?

* जागतिक स्पर्धेमध्ये स्वतःची ओळख टिकवण्यासाठी
* स्थानिक अर्थव्यवस्था मजबूत करण्यासाठी
* पर्यावरणपूरक उत्पादनासाठी
* लघु उद्योगाना आधार देण्यासाठी

मानसिकतेतील बदलाची गरज

स्वदेशी आणि आत्मनिर्भरतेसाठी लोकांची मानसिकता बदलणे आवश्यक आहे. अनेक लोक विदेशी वस्तूंना अधिक दर्जेदार समजतात ही धारणा बदलून देशी म्हणजे दर्जेदार असा विश्वास निर्माण करणे गरजेचे आहे.

आत्मनिर्भर भारताचे पाच स्तंभ :-

आत्मनिर्भर भारत या संकल्पनेची उभारणी पाच मुख्य स्तंभांपर आधारित आहे.हे स्तंभ देशाच्या सर्वांगीण विकासासाठी अत्यंत महत्त्वाचे आहेत.

१. अर्थव्यवस्था : भारतीय अर्थव्यवस्था केवळ वाढीवर नाही, तर मोठ्या प्रमाणावर झेप घेणाऱ्या विकासावर आधारित असावी. उत्पादन,गुंतवणुक आणि निर्यात यावर भर देणे आवश्यक आहे.

२. पायाभूत सुविधा : रस्ते,रेल्वे,विमानतळ,डिजिटल नेटवर्क,वीजपुरवठा यांसारख्या सुविधा मजबूत असतील तरच उद्योग व्याणि व्यापार वाढु शकतो.आधुनिक भारतासाठी जागतिक दर्जाच्या सुविधा आवश्यक आहेत.

३. तंत्रज्ञान : डिजिटल प्रणाली,स्वयंचलित प्रक्रिया,आणि नवकल्पना यांचा वापर करून देश तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात स्वावलंबी होऊ शकतो.

४. लोकसंख्या : भारताची युवा लोकसंख्या ही देशाची सर्वात मोठी ताकद आहे.योग्य शिक्षण आणि कौशल्य प्रशिक्षण दिल्यास ही लोकसंख्या विकासाचे इंजिन बनू शकते.

५. मागणी : देशांतर्गत बाजारपेठ मजबूत असणे आवश्यक आहे.लोकांनी देशी वस्तूंचा वापर वाढवला तर उत्पादन वाढते आणि अर्थव्यवस्था गतिमान होते.

विविध क्षेत्रांतील आत्मनिर्भरता : -

आत्मनिर्भर भारत केवळ एकच क्षेत्रापुरता मर्यादित नाही तो सर्व क्षेत्रांमध्ये लागू होतो.

१. शेती क्षेत्र : भारत हा कृषीप्रधान देश आहे. आत्मनिर्भरतेसाठी शेती क्षेत्र मजबूत असणे अत्यावश्यक आहे.

* सेंद्रिय शेतीला प्रोत्साहन
* आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर
* शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत सुनिश्चित करणे
* अन्नसुरक्षा सुनिश्चित करणे यामुळे भारत अन्नधान्य उत्पादनात स्वयंपूर्ण बनतो.

२. उद्योग क्षेत्र

उद्योग क्षेत्र हे आत्मनिर्भिरतेचे मुख्य केंद्र आहे.

* लघु,मध्यम व मोठ्या उद्योगांना प्रोत्साहन
* उत्पादन क्षमता वाढवणे
* निर्यात वाढवणे

सरकारने सुरू केलेल्या Make in Inndia या उपक्रमामुळे भारतात उत्पादन वाढीवर भर दिला जात आहे.

३. सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग MSME

MSME क्षेत्र हे रोजगार निर्मितीचे मोठे साधन आहे.

* स्थानिक उद्योगांना प्रोत्साहन
* ग्रामीण भागात रोजगार निर्माण
* उद्योजकता वाढवणे

हे क्षेत्र स्वदेशीला बळ देते.

४. तंत्रज्ञान व डिजिटल क्षेत्र

* तंत्रज्ञान हे आधुनिक आत्मनिर्भरतेचे केंद्र आहे. * डिजिटल व्यवहार वाढवणे

* ई–गव्हर्नन्स * स्टार्टअप्सना प्रोत्साहन

Digital India या उपक्रमामुळे भारत डिजिटल दृष्ट्या सक्षम होत आहे.

५. शिक्षण व कौशल्य विकास

आत्मनिर्भरतेसाठी शिक्षण महत्वाचे.

* कौशल्याधारित शिक्षण * व्यावसायिक प्रशिक्षण * संशोधन आणि नवकल्पना

यामुळे तरुणांना रोजगार मिळतो आणि उद्योगांना कुशल मनुष्यबळ मिळते.

६. आरोग्य क्षेत्र : कोविड – १९ काळात आरोग्य क्षेत्रातील आत्मनिर्भरतेचे महत्त्व दिसून आले.

* औषध उत्पादन * वैद्यकीय उपकरणे * लस निर्मिती

भारताने स्वतः लस तयार करून जगाला पुरवठा केला.

७. संरक्षण क्षेत्र : राष्ट्रीय सुरक्षेसाठी संरक्षण क्षेत्रात आत्मनिर्भरता आवश्यक आहे.

* स्वदेशी शस्त्रनिर्मिती * तंत्रज्ञान विकास * आयात कमीकरणे

यामुळे देश अधिक सुरक्षित बनतो.

सरकारी उपक्रम आणि योजना : भारत सरकारने आत्मनिर्भरतेसाठी अनेक योजना राबवल्या आहेतः

१. Make in India भारताला उत्पादन केंद्र बनवण्याचा उद्देश.

२. Startup India नवउद्योजकांना प्रोत्साहन देणे.

३. Stand-up India महिला आणि मागासवर्गीयांना व्यवसायासाठी मदत.

४. Skill India तरुणांना कौशल्या प्रशिक्षण देणे.

५. Atmanirbhar Bharat Abhiyan कोविडनंतर सुरू केलेले व्यापक आर्थिक पॅकेज.

स्वदेशीचा आधुनिक उपयोग

आज स्वदेशीचा वापर पुढील प्रकारे दिसतोः

* Vocal for Local अभियान * स्थानिक उत्पादनांची खरेदी * हस्तकला आणि कुटीर उद्योगांना प्रोत्साहन

आत्मनिर्भरतेमुळे आर्थिक विकासावर परिणाम

* GDA वाढतो * रोजगार वाढतो * आयात कमी होते. * निर्यात वाढते

यामुळे देश आर्थिकदृष्ट्या सक्षम बनतो.

आत्मनिर्भर भारताचे फायदे :

आत्मनिर्भर भारत आणि स्वदेशी या संकल्पनांमुळे देशाला अनेक स्तरांवर लाभ होतात.

आर्थिक विकास

१. देशांतर्गत उत्पादन वाढल्यामुळे अर्थव्यवस्था मजबूत होते. आयात कमी होऊन निर्यात वाढते, त्यामुळे परकीय चलनाची बचत होते.

२.रोजगार निर्मिती : स्थानिक उद्योग वाढल्यामुळे मोठ्या प्रमाणावर रोजगाराच्या संधी निर्माण होतात. विशेषतः ग्रामीण भागात रोजगार वाढतो.

३. लघु व कुटीर उद्योगांना चालना : स्वदेशी वस्तूंचा वापर वाढल्यामुळे लघु व कुटीर उद्योगांना प्रोत्साहन मिळते, ज्यामुळे स्थानिक अर्थव्यवस्था मजबूत होते.

४. तांत्रिक प्रगती : स्वतःचे तंत्रज्ञान विकसित केल्यामुळे देश तांत्रिकदृष्ट्या सक्षम बनतो आणि जागतिक स्तरावर स्पर्धा करू शकतो.

५. राष्ट्रीय अभिमान : स्वदेशी वस्तूंचा वापर केल्यामूळे देशाबदल अभिमान आणि आत्मविश्वास वाढतो.

आव्हाने : आत्मनिर्भर भारत साध्य करताना काही अडचणी येतात.

१. गुणवत्ता आणि स्पर्धा :- विदेशी वस्तू अनेकदा उच्च दर्जाच्या असतात. त्यामुळे स्वदेशी उत्पादनांची गुणवत्ता सुधारावी लागते.

२. तंत्रज्ञानात भारत अजुनही प्रगत देशाच्या तुलनेत काही क्षेत्रांमध्ये मागे आहे.

३. गुंतवणुकीचा अभाव :- उद्योग सुरू करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात भांडवलाची गरज असते.

४. मानसिकता : लोक विदेशी वस्तूंना अधिक महत्व देतात ही मानसिकता बदलणे आवश्यक आहे.

५. दर्जा आणि किंमत :- जागतिक स्पर्धा,जागतिक बाजार पेठेत टिकून दोन्ही संतुलित ठेवावे लागते.

उपाय योजना : या आव्हानांवर मात करण्यासाठी पुढील उपाय महत्वाचे आहेत.

१. संशोधन आणि नवकल्पना : नवीन तंत्रज्ञान विकसित करण्यासाठी संशोधनावर भर देणे आवश्यक आहे:

२. कौशल्य विकास : तरुणांना उद्योगासाठी व्यावश्यक कौशल्ये देणे गरजेचे आहे.

३.उद्योगांना प्रोत्साहन : सरकारने सवलती, कर्ज आणि अनुदान देऊन उद्योगांना मदत करावी.

४. गुणवत्ता सुधारणा : उत्पादनांच्या दर्जा आंतरराष्ट्रीय पातळीवर नेणे आवश्यक आहे.

५. जनजागृती : लोकांमध्ये स्वेदेशीबद्दल जागरुकता निर्माण करणे आवश्यक आहे.

नागरिकांची भूमिका आत्मनिर्भर भारत घडवण्यात प्रत्येक नागरिकाचा महत्वाचा वाटा आहे.

* स्वदेशी वस्तूंचा वापर करणे. * स्थानिक व्यवसायांना समर्थन देणे

* नवीन व्यवसाय सुरू करणे कौशल्ये विकसित करणे * कर केळेवर भरणे

युवकांची भूमिका : भारताची युवा पिढी ही आत्मनिर्भर भारताची सर्वात मोठी ताकद आहे.

* स्टार्टअप सुरू करणे. * नवकल्पना करणे.

* तंत्रज्ञानाचा वापर करणे. * रोजगार निर्माण करणे

महिलांची भूमिका : महिलांही आत्मनिर्भरतेत महत्वाची भूमिका बजावतात.

* घरगुती उद्योग सुरू करणे * उद्योजकता वाढवणे * आर्थिक स्वावलंबन साधणे

ग्रामीण भारत आणि स्वदेशी : ग्रामीण भागात : * कुटीर उद्योग वाढवणे * हस्तकला प्रोत्साहन

* शेती आधारीत उद्योग यामुळे ग्रामीण अर्थव्यवस्था मजबूत होते.

भविष्यातील भारत :

आत्मनिर्भर भारतामुळे भविष्यातः * भारत जागतिक महासत्ता बनेल * निर्यात वाढेल * बेरोजगारी कमी होईल * तंत्रज्ञानात प्रगती होईल

समारोप : आत्मनिर्भर भारत आणि स्वदेशी या संकल्पना केवळ आर्थिक धोरणे नसून त्या देशाच्या प्रगतीचा मार्ग आहेत.या संकल्पनांचा यशस्वी अवलंब केल्यास भारत आर्थिकदृष्ट्या सक्षम,सामाजिकदृष्ट्या स्थिर आणि सांस्कृतिकदृष्ट्या समृद्ध बनेल. प्रत्येक नागरिकाने स्वदेशीचा स्वीकार करून आणि आत्मनिर्भरतेकडे वाटचाल करून देशाच्या विकासात योगदान दिले, पाहिजे. आपला देश - आपली जबाबदारी या भावनेने काम केल्यास आत्मनिर्भर भारताचे स्वप्न नक्कीच पूर्ण होईल.

कु.संध्या श्रीनिवास कुलकर्णी,११ कला

युवकांनो तुम्ही झेप घ्या.... दिशा तुम्हाला शरण येते.....

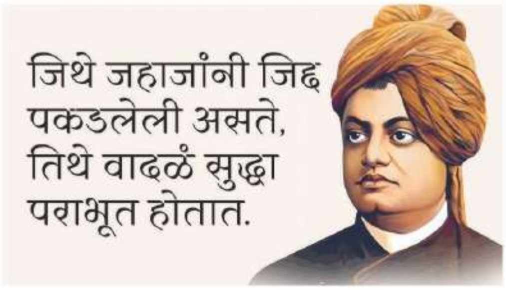

कु.दिव्या नवनाथ आढाव
१२ वी कला

युवक हा कोणत्याही राष्ट्राचा कणा असतो.समाजाची ऊर्जा राष्ट्राची ताकद आणि भविष्याची दिशा युवकांच्या हातात असते.युवकांनो तुम्ही झेप घ्या दिशा तुम्हाला शरण येते, हे केवळ प्रेरणादायी घोषवाक्य नाही, तर जीवनाचा गाभा सांगणारा विचार आहे, जो युवक ध्येय ठरवून आत्मविश्वासाने पुढे जातो, त्याच्यासमोर वाटा आपोआप खुल्या होतात. दिशा शोधणाऱ्याला मिळत नाही, तर ध्येयासाठी झेप घेणाऱ्याला दिशा शरण जातत, हेच या विचाराचे सार आहे.

युवकांचे सामर्थ्य आणि जबाबदारी : आजचा युवक बुध्दिमान,तंत्रज्ञानस्नेही आणि विचारशील आहे. त्याच्याकडे ज्ञानाचे अफाट साधनसामर्थ्य आहे. इंटरनेट, विज्ञान, तंत्तज्ञान्, शिक्षण, उदयोग, शोती, क्रिडा, कला अशा अनेक क्षेत्रात झपाट्याने बदल होत आहेत. या बदलत्या परिस्थितीत युवक अनेकदा गोंधळून जातो. आपण काय करावे ? कोणता मार्ग निवडावा ? यश मिळेल का ?, असे अनेक प्रश्नांची उत्तरे बाहेर कुठेही नाहीत. ती युवकाने स्वत:च्या मनात शोधली पाहिजेत. स्वतःच्या आवडी क्षमता आणि परिस्थिती यांचा विचार करून योग्य निर्णय घेणे हेच खरे शहाणपण आहे.

युवक अवस्थेत स्वप्ने मोठी असतात आणि ती असायलाच हवीत.स्वप्ने नसतील तर आयुष्याला दिशा नसते. मात्र फक्त स्वप्ने पाहणे पुरेसे नाही,स्वप्नांना प्रत्यक्षात उतरवण्याची कठोर परिश्रम, सातत्य आणि आत्मविश्वास आवश्यक असतो, यशाचा मार्ग कधीच सोपा नसतो. अपयश, अडचणी, टीका आणि अडथळे येतातच. पण खरा युवक तोच असतो, जो या अडथळ्यांना न घाबरता त्यावर मात करतो.

आजचे युग स्पर्धेचे आहे. शिक्षण, नोकरी, व्यवसाय, तंत्रज्ञान कला, क्रीडा अशा प्रत्येक क्षेत्रात प्रचंड स्पर्धा आहे. आज अनेक युवक वेळेचा अपव्यय करताना दिसतात. मोबाईल, सोशल मीडिया व्यसनाधीनता यामुळे त्यांची ऊर्जा चुकीच्या दिशेने खर्च होत आहे. वेळेचे महत्व न समजल्यास संधी निसटून जातात. जो युवक वेळेचा आदर करतो,तोच आयुष्यात पुढे जातो. वेळेचा योग्य, उपयोग केला, तर भविष्यात यश निश्चित असते.युवकांनी केवळ स्वतःच्या प्रगतीपुरते मर्यादित न राहता समाजाचाही विचार केला पहिजे. समाजातील अज्ञान, अस्वच्छता, बेरोजगारी, पर्यावरणाचा ऱ्हास यांसारख्या समस्यांवर उपाय शोधण्यात युवकांनी पुढाकार घ्यावा.स्वयंमसेवा, सामाजिक उपक्रम,जनजागृती यातून युवक समाजपरिवर्तनाचा वाहक बनु शकतो.समाजासाठी केलेले कार्य हे युवकाच्या व्यक्तिमत्वाला अधीक उंचीवर नेते.

आज तंत्रज्ञान झपाट्याने विकसित होत आहे. नवीन संधी निर्माण होत आहेत.युवकांनी यां संधीचा सकारात्मक वापर केला पाहिजे.नवीन कौशल्य आत्मसात करणे. सतत शिकत राहणे आणि बदल स्वीकारणे हे आजच्या युवकासाठी आवश्यक आहे. जो युवक बदलाला घाबरत नाही, तोच यशाच्या शिखरावर पोहोचतो.
युवकांनी आपल्या जीवनात शिस्त,संयम आणि नैतिक मुल्ये जपली पाहिजेत.

प्रामाणिकपणा, परिश्रम,नम्रता आणि जबाबदारी हे गुण युवकाला समाजात आदर्श बनवतात.आई - वडील,शिक्षक आणि वडीलधाऱ्यांचा आदर करणे ही युवकाची जबाबदारी आहे.

संस्कारांची शिदोरीच युवकाला आयुष्यभर साथ देते.देशभक्ती म्हणजे केवळ घोषणा देणे नव्हे,तर आपले कर्तव्य प्रामाणिकपणे पार पाडणे होय.चांगला विद्यार्थी,जबाबदार नागरिक,कर्तव्यदक्ष कर्मचारी बनणे हाच खरा देशसेवेचा मार्ग आहे युवकांनी संविधानातील मूल्ये जपली पाहिजेत आणि समाजात ऐक्य व बंधुता निर्माण केली पाहिजे.

आजचा युवक जागतिक स्तरावर विचार करणारा असावा,पण आपल्या संस्कृतीशी नाळ जोडून ठेवणारा असावा. आधुनिकतेसोबत संस्कारांची सांगड घालणे हेच खऱ्या प्रगतीचे लक्षण आहे. आत्मविश्वास आणि आत्मसन्मान असलेला युवकच देशाला योग्य दिशा देऊ शकतो. युवकांनी स्वतः मध्ये नेतृत्वगुण विकसित करणे अत्यंत आवश्यक आहे. नेतृत्व म्हणजे पद मिळवणे नव्हे,तर जबाबदारी स्वीकारणे होय. योग्य निर्णय घेण्याची क्षमता,इतरांना प्रेरणा देण्याची ताकद आणि कठीण परिश्रम धैर्याने उभे राहण्याची वृत्ती हे खऱ्या नेतृत्वाचे गुण आहेत. आज समाजाला अशाच जबाबदार युवकांची गरज आहे, जे स्वत: पुढे जाऊन इतरांसाठी मार्गदर्शक ठरतील. आजच्या युवकाने मानसिकदृष्ट्या सक्षम असणेही तितकेच महत्वाचे आहे.जीवनात चढ-उतार येतातच प्रत्येक वेळी परिस्थिती आपल्या मनासारखी असेलच असे नाही,अशा वेळी संयम सकारात्मक विचार आणि आत्मविश्वास हेच युवकाचे खरे बळ असते.संकटातही आशा न सोडता प्रयत्न करत राहणारा युवक शेवटी यशस्वी होतो.

आज पर्यावरणाचा प्रश्न गंभीर बनला आहे. निसर्गाचे रक्षण करणे ही फक्त सरकारची जबाबदारी नसून युवकांचीही आहे. वृक्षारोपण, पाणी बचत, स्वच्छता अभियान यामध्ये युवकांनी सक्रीय सहभाग घेतला पाहिजे. निर्सगाचे संवर्धन म्हणजेच भविष्याचे संरक्षण होय, हे युवकांनी लक्षात घेतले पाहिजे. अशा प्रकारे युवकाचे जीवन हे केवळ स्वत: पुरते मर्यादित नसून समाज, देश आणि पुढील पिढ्यांशी जोडलेले आहे. प्रत्येक युवकाने हे ओळखले पाहिजे, तर त्याच्या कृति अधिक जबाबदार आणि अर्थपूर्ण ठरतील. जेव्हा युवक ध्येय स्पष्ट ठेवून, प्रामाणिक प्रयत्न करतो, तेव्हा मार्ग आपोआप खुला होतो.म्हणूनच युवकांनो,आत्मविश्वासाने झेप घ्या. थांबू नका, घाबरू नका, कारण जेव्हा तुमची इच्छाशक्ती प्रबळ असते, तेव्हा अडचणी मागे हटतात आणि दिशा तुम्हाला शरण येते..

भाऊ ⁂

भावा बहिणीचं हे नातं असतं सगळ्यापेक्षा भारी
किती भांडलो तरी कधीच तुटल नाही या नात्याची दोरी
भाऊ असतो बहिणीचा हक्काचा अधार
लहान असो वा मोठा प्रेम करतो तो जिवापाड...
कधी कोणी त्याच्या बहिणीला बोललं काही
लगेच जाऊन भांडन करतो
तो कसाही असला तरी तो बहिणीचा लाडका भाऊ असतो
तो असतो रागीट थोडा पण तितकाच काळजी नेहमी करतो
तो कसाही असला तरी बहिणीच्या काळजाचा तुकडा असतो.
कधी कधी तो आपले वडील होऊन समजवितो
तो बहिणीचा नेहमीचा रक्षक तिचा भाऊच असतो.
मुलीसाठी वडिलांनंतर हक्काचा आधार असणारा तिचा भाऊच असतो.
या जगात निस्वार्थपणे जीव लावणारा भांडणकरून काळजी करणारा
तिाा भाऊच असतो...

मयुरी बालासाहेब सोळंके
१२ वी वाणिज्य

स्वतः पेक्षा बहिणीच्या जीवला जपणारा
बहिणीच्या पाठीशी असणारा
तिला चिडवणारा पण सगळ्यांपेक्षा
जास्त काळजी घेणारा तिचा भाऊच असतो..
कधी कधी मित्र तर कधी बाप होतो,
सगळ्यांपेक्षा खूप वेगळाच असतो
तो आपला भाऊ........

सिद्धेश्वर महाविद्यालयात रक्षाबंधन दिन साजरा करण्यात आला.
याप्रसंगी मा.अभयजी कोकड (अध्यक्ष,महाविद्यालय विकास समिती)
यांना राखी बांधताना विद्यार्थिनी,प्राचार्य व सर्व प्राध्यापक बंधू भगिनी

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात संस्कृत दिन साजरा करण्यात आला.
याप्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रा. लक्ष्मीकांत सोनार, मान्यवर पदाधिकारी,
प्राचार्य,उपप्राचार्य,प्राध्यापक व सर्व विद्यार्थी.

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात वंदे मातरम गीत
गायन करताना सर्व प्राध्यापक, विद्यार्थी व विद्यार्थिनी.

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात पालक मेळावा संपन्न झाला.
याप्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा. श्री उमेशजी जगताप (शिक्षक प्रतिनिधि तथा
विद्यासभा सदस्य भाशिप्र संस्था),मान्यवर पदाधिकारी, व सर्व पालक वर्ग.

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात एच.आय.व्ही.एडस जनजागृती अभियान राबविण्यात
आले.या प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा. श्री संतोष कुलकर्णी (मुख्य समन्वयक,बीड
जिल्हा एड्स जनजागृती समिती),उपप्राचार्य व उपस्थित सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थी.

श्री सिद्धेश्वरमहाविद्यालयात १२ वी वर्गाचा शुभेच्छा समारंभ संपन्न झाला.याप्रसंगी
मार्गदर्शन करताना मा. श्री अमरनाथजी खुर्पे (कें.का.स.,भाशिप्र संस्था अंबाजोगाई),
सर्व मान्यवर पदाधिकारी, प्रचार्य सर्व प्राध्यापक व १२ वी वर्गाचे विद्यार्थी.

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात मगीता पठणफकार्यक्रम संपन्न झाला.
याप्रसंगी व्यासपीठावर उपस्थित डॉ.महेश देशमुख,मा.प्राचार्य डॉ.मुकुंदजी देवर्षी,
व उपस्थित सर्व प्राध्यापक व विद्यार्थी.

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात १२ वी विद्यार्थ्यांचा पालक मेळावा संपन्न झाला.
याप्रसंगी मार्गदर्शन करताना मेजर श्री.एस.पी.कुलकर्णी(योगेश्वरी महाविद्यालय,अंबाजोगाई),
मा.प्राचार्य,मान्यवर पदाधिकारी व सर्व पालक वर्ग.

कुटुंब प्रबोधन

चि.विनायक ज्ञानेश्वर राऊत
११ वी विज्ञान

मित्रांनो खर तर एकत्र कुटुंब पध्दती हा भारतीय समाजव्यवस्थेचा कणा आहे असं म्हणल तर आज विरोधाभास भासेल.होय कारण ही तसेच आहे.

पहा ना जरा आपण आपल्या आजोबा-पंजोबाच्या काळातला इतिहास जर डोळ्यासमोर आणला तर काय बरं चित्र उभे राहते,

होय खरचं भला मोठा चिरेबंदी वाडा,त्यात आजोबा,पंजोबा,१०-१२ नातू ,मुलगा,सुना असे भरमसाठ २०-२५ माणसाचं गोकुळासारख शोभून दिसणार गजबजलेले जणू फुला-फळांनी बहरलेला वृक्षच तसे ते घर आपल्या मनाला भासतं, तिथे लेकरांचा हसण्या,खिदळण्याचा आवाज आहे,माणसांच्या बोलण्याचा आवाज आहे ५ ते ७ महिलांच्या वेगळ्याच गप्पा रंगल्या आहेत अणि विशेष म्हणजे या सर्वांमध्ये एकमेकाबद्दलचा असलेला आदर मान-सन्मान तो अगदी टोकावरचा असतो.

दिर-भाऊजयीच्या नात्यातला चेष्टेचा सुगंध असतो,तर वेळप्रसंगी सर्वांनाच धाकाचा तडका ही बसतो या वातावरणात काय व्हायचे मुलांवर आपोआप नकळत संस्कार घडून जायचे त्यांना मोठ्यांशी कस वागायचं, एकच वस्तु पदार्थ सर्वांनी वाटुन कसा खायचा,घरात मोठ्या छोट्यांना कसं सांभाळून घ्यायचं या सर्व गोष्टींची प्रॅक्टीकल जाणीव किवा ट्रेनिंग मिळून जायची आणि त्यांना त्यांच्या जीवनाचा पाया कसा मजबूत झाला हे कळतच नसे ज्यावस्तु आज आपल्याजवळ नाहीत त्या वस्तूसाठी थांबण्याची,वेळ देण्याची झगडण्याची तयारी आपोआपच त्यांची होत असायची.थोडक्यात कायतर नसलेल्या गोष्टी मिळवण्याचा आत्मविश्वास त्यांच्यात जागायचा आणि मग एक सक्षम व्यक्तिमत्व घडून जायचं आणि तेही सहजच.एकत्र कुटुब पध्दतीमुळे मुलांचा सर्वांगिन विकास सुद्धा आपोआपच होऊन जातो.

बहरलेला वृक्ष जसा,तशी भारतीय संस्कृती,
कोणास ठाऊक कशी भावली,मनास विदेशी विकृती.

प्रत्येक भारतीय नागरिकाने डोक्यावर घेऊन मिरवावे अशी आपली भारतीय संस्कृती व यातलीच एक पध्दत म्हणजे एकत्र कुटुंब पध्दती,यात काय होत,आलेल्या प्रश्नांना अडचणींना सुद्धा सारा परिवार परिवार एकजुटीने सामोरा जातो.हिच एकता,हेच प्रेम,मुलांच्या बालमनावर राज्य करते आणि त्यांना सुध्दा कळुन जाते कि खरच एकत्र राहिल्याने भरपुर आनंद आणि फायदा होते.

आपण सुध्दा मिळून मिसळून वागणे आणि एक कुशल नागरिक उत्तम देश सेवक घडण्यास सुध्दा मदत होते.लिडरशीप साठी सुद्धा समुहात राहण्याची सवय असावी.प्रत्येकाचे मत ऐकुन घेण्याची ताकद असावी लागते आणि ति मिळु शकते याच एकत्र कुटुंब पद्धतीमुळे.आपलच खर किंवा माझच साऱ्यांनी ऐकाव अशी दुष्ट मानसिकता मुलांची बनत नाही.

आपले म्हणने व्यवस्थितपणे मांडण तसेचं तितक्याच शांतपणे इतरांच ऐकण हि सुद्धा एक कला आहे. आणि ती याच मुळे अंगात रुजते,वाढते,फुलते,बहरते एक सक्षम उद्याचा सर्वगुणसंपन्न असा नागरिक घडतो.

आता जर आपण विचार केला तर बदलत्या विचारांमुळे अलगशा जीवनशैलीमूळे काही घरातीलच वा काही मनातीलच अडचणीमुळे वा नको असणाऱ्या जुन्या परंपरा आणि नव्या पिढीचा आमचा इगोचा रट्टा यामुळे जे घरांचे मातीचे,जमिनीचे,मनाचे इव्हन अगदी आई बाबांचे सुद्धा अहो ज्यांनी वयांचे ६०-७० वर्ष एका छताखाली घालवले अपण बहाद्दर त्यांनासुद्धा वाटणीच्या नावाखाली एकमेका पासून दूर करतो.वेगळा करतो,तटातूट तुटत ह्रदय... छिन्नविछिन्न होतात मनाच्या तार आणि एक प्रश्न व्याकुळ करतो मनाला हिचं का ? ती आपली मुल जी एकाच घरात आपल्या अंगाखाद्यावर खेळली,बागडली फुलली,उमलली,दरवळली सुद्धा आणि ऐन बहरातच नकोय यांना आपली साथ का? का अशी मानसिकता का असा जन्मचा पाढा कारण,एकच बदलती जीवनशैली खुळचट विचारधरा ...
उमलणाऱ्या पारिजालका,अंगणाशी वैर नको,मुळांनी मातीशी नात बांधलय,म्हनुनच तु फुलणार,बहरणार आकाश गाठणार......

सुंगध तुझा दरवळु दे,दाही दिशांना
नावीन्य चढु दे,नित्य नव्या उषांना

एकत्र कुटुंब पध्दतीचे फायदे :-

१. आर्थिक स्थिरता : उत्पन्न एकत्र केले जाते आणि जबाबदाऱ्यांचे वाटप होते,ज्यामुळे आर्थिक भार एकावर येत नाही.

२. सुरक्षितता व आधार : संकटाच्या वेळी कुटुंबातील सदस्य एकमेकांना भावनिक आणि शारीरिक आधार देतात.

३. मुलांचे संगोपन : आई-वडील कामावर असतांना मुलाची काळजी घेण्यासाठी आजी-आजोबा किंवा इतर सदस्य घरात असतात.ज्यामुळे मुलांना चांगले सस्कार तर मिळतातच पण मुले निगराणीत राहतात त्यांच्या प्रत्येक हालचालीवर लक्ष असतं घरातल्या सदस्यांच.

४. उत्तम सामाजिक संबंध नातेसंबंधामधील घट्टपणा,आपुलकी स्नेह,आपलेपणा,आदर,मनमिळावूपणा सर्वांना वाटुन आपल्या घासातल घास देऊन खाण्याची सुध्दा सवय लागते.अर्थातच परोपकाराची भावना सुद्धा आपोआपच मनात रुजते त्याबरोबरच आपण सारे एक आहोत अडचणींच्या वेळी देखील एक प्रकारचा हातभार आधार मिळतो,आपल्या पाठिशी पुर्ण परिवार आहे हि भावना हिम्मत वाढवते आणि सकारात्मकतेचा विकास करते.

एक घरकुल एक नाते,बहरते जिथे,मनाचे तृणपाते

विभक्त कुटुंब पध्दतीचे तोटे खालील प्रमाणे आहेत :

भावनिक आधाराचा अभाव : सुख दुःख किवा आजारपणात सांभाळायला घरातील इतर सदस्य आजी,आजोबा, काकू,काका इ.माणसांचा अभाव असल्याने अनेक अडचणींना सामोरे जावे लागते. व भावनिक आधार नसल्याची जाणीव माणसाला एकाकीपणा एकटेपणाची जाणीव करून देते.आणि मग मन उदास होते मनात नको-नको तेच विचार यायला लागतात.

मुलीच्या संगोपणात अडचण : विभक्त कुटुंब पद्धतीमध्ये आई-वडील दोघेही जर जॉब करत असतील तर घरामध्ये इतर व्यक्ती नसल्याने मुलांना सांभाळायचे वांधे होतात. दिवसभर त्यांना लक्ष दयायला कोणी नसते, व मुले मग त्यांना करमणुकीसाठी किंवा इतरत्र कुठे त्यांनी बाहेर पडू नये म्हणून त्यांना मोबाईल किंवा टी.व्ही.च्या नादी लावले जाते. म्हणण्यापेक्षा त्या गोष्टींच्या ते आहारी जातात मग त्यांना एक सेकंदही टी.व्ही.किंवा मोबाईल शिवाय रहावल्या जात नाही आपणास माहित आहे आजची मुले मोबाईल हातात दिल्याशिवाय मूल जेवण करत नाहीत हि घर घरची कंडिशन आहे. खूप बेकार परिस्थिती आज आपल्या समोर उभी आहे.याच मुळ कुठे असेल तर ते विभक्त कुटुंब पध्दतीत आहे.

एकटेपणा व असुरक्षितता : लहान कुंटुबात विशेषतः पती पत्नी दोघेही कम्पलसरी बाहेरे कामाला जाताच असतात कारण आजच्या कंडीशन मध्ये एकट्याच्या कमईवर उदरनिर्वाह चालवणे शक्य नाहीचय मग काय दोघेही सकाळीच घराबाहेर पडतात आणि इकडे लेकर एकटेच घरी असतात.अशा परिस्थितीत मुलांना असुरक्षित वाटत असते.आणि तिकडे गावाकडे जी वृद्ध मंडळी असतात आपली मुले शहरात गेल्यामुळ त्यांच्या देखभालीसाठी सुद्धा गावात कोणी नसते.या वृद्धांना देखील हातपाय चलत नसतील तर अनेक अड्चणींचा सामना करावा लागतो. एकटेपणा,असुरक्षितपणा तर आहेच पण आज आजारपणात कोणी दवा पानी मेडिकल सुद्धा करणार नसते. खाणपाणची व्यवस्था नसते. स्वच्छतेच्या सुद्धा गोष्टी यातच आल्या त्यामुळे वृध्दांना जगणे असहाय,अशक्य वाटते.

हाती काहीच लागत नाही फक्त पश्चातापाशिवाय काहीच उरत नाही आणि मग तेंव्हा घरातल्या वृद्धांच महत्व कळत पण वेळ गेल्यावरच.

घर एक असावे परिपूर्ण नात्यांनी,जोडावी माणुसकी फुले,पाने,पाल्यांनी

मित्रांनो विभक्त कुटुंबामुळे आजची मुले म्हणजे उद्याचे नागरिक अगदीच निरागस आळशी आणि चिडचिडे घडत आहेत.भारत देश म्हणजे संस्कृतीने परिपुर्ण त्यातच हा लागला छंद आपल्याला हम दो हमारे दो चा आणि घराचा सारा खेळखंडोबा होऊन बसला.घरात माया, ममता,प्रेम,आदर,सन्मान आपलेपण या सर्व गोष्टींची सरिता परिपुर्ण पण भरभरुन वहायची या उलट आता आपण पाहतो कि एकटेपणा, चिडचिडेपणा घरात चारच माणसे तीसुद्धा आपापल्या रुममध्ये कॉम्प्युटरवर गुंतलेली आपापल्या कामात व्यस्त किंवा घरच्यांशी न बोलता त्या हातातल्या बाहुल्यांच्या तालावर नाचणारी त्यामुळे वैचारिक देवाण घेवाण संपली.नवनवे विचारांचा साठा असा लुप्त होऊ पाहतोय.तासनतास सहाजच निघुन जातात नकळत आणि हातात काहीच उरत नाही.आहो चक्क खाण्यापिण्याचही भान राहत नाही माणसाला आणि मुलांना,याच कारण नेटशी संबंध रोबोट सारख जीवन झालयं,इतरांच्या मनावर वागतात.आपली स्वतःची विचारशक्ती संपुष्टात आली,विचारशक्ती शब्दांचा साठा मुलांकडे राहिला नाही मुलांना विचार करणे त्यावर अम्मल बजावणे करणे यात त्यांना जमत नाही.

एक परिवार एकच गाणे,नको वेगळे होण्यासाठी,नवे बहाणे.

विभक्त कुटुब पद्धतीमध्ये मुलांचे शरिरिक माणसिक विकास होत नाही.आपण जसजसे वेगळ राहतो म्हणजे विभक्त कुटुंब पध्दत होते त्याचा परिणाम पुढच्या पिढीवर अतिशय खोल प्रमाणात होतो.त्यांना माणसात राहण्याची वावरण्याची सवय लागत नाही.लहानांशी कस प्रेमाने वागाव,मोठ्यांशी कसं आदराने वागवे,या सगळ्या गोष्टी त्यांना शिकायला भेटत नाहीत.परिवाराची रचनाच अशी आहे एकत्र कुटुंब पध्दतीत की,त्यामध्ये सर्वसमावेशक अबालवृध्द एकत्रपणे काम करतात गुण्या-गोविंदाने नांदतात मोठे लहानांशी लहान मोठ्यांशी आदराने,मायेन स्नेहान सिंचन करतात.

एकत्र कुंटुब पध्दतीचा नवा संकल्प
दुर ठेवा विभक्तीचा दुष्ट असा सं विकल्प

एकत्र कुटूंब पध्दती कोणत्याही समाज व्यवस्थेचा कणा आहे.कारण यामध्ये घरपरिवारच नसतो मायेच सिंचन,प्रेमाच आंदन, आदराच कुंपन या परिवारात आढळत.आई वडीलांच जरी मुलाकडे दुर्लक्ष झाल तरी आजी आजोबांच्या माध्यमातून मुलांवर संस्कार घडत राहतात विविध गोष्टी,कथा यांच्या साच्यातून मुलांवर वैचारिक सिंचन होत राहत. मुलांवर बारकाईने लक्ष राहत ते कुठ जातात काय करतात,त्यांचे मित्र कोण,त्यांचा व्यवहार कसा आहे या सगळ्या गोष्टी त्यांना शिकवल्या जातात या उलट विभक्त पध्दतीत या कुठल्याच पर्याय घडत नाहीत या वाक्याशी मुलांचा संबंधच येत नाही.

*आर्थिक ताण

एकत्र कुंटुब पद्धतीत सर्व कुंटुबाचा खर्च सर्व सदस्यांमध्ये विभागला जातो तर विभक्त पध्दतीमध्ये काय होत दोघेच पती–पत्नी असल्याने या दोघानांच खर्चाचे ओझे वाहने कर्मप्राप्त असते.

जो काही खर्च येईल तो दोघांनी मिळुन करावा लागतो म्हणूनच तर आज महिला मंडल देखील पुरुषांच्या बरोबरीन जॉबच्या संधी शोधुन ते जॉब करतात देखील आणि यातूनच महिला सक्षमीकरण होते पण आर्थिक परिस्थितीतची ओढातान दोघांना सहन करावी लागते.

एकत्र कुटुंबात आनंदाच्या राशी,जणु अंगणी नांदतो,शरदाचा शशी,

एकत्र कुटुंबामध्ये सण वार उत्सवांचा हि काही वेगळाच आनंद आहे सर्वजन एकमेकांना शुभेच्छा देऊन आशिर्वाद व शुभेच्छा देतात हि संस्कृती हे वळण आपल्या छोटयाश्या मुलांच्या मनावर नकळत बिंबवले जातात. मुलाच्या सर्वांगिण विकासामध्ये एकत्र कुटुंब पद्धतीचा मोठा हातभार लागतो आपल्याला माहितच असेल नकळत मुलांवर सारे संस्कार घडत जातात.आणि एक सुसंस्कारी पिढी घडण्यास मदत होते.

या उलट विभक्त पध्दतीचं काम चालत,मुलांना एक तर मिळून मिसळून राहण्याची सवय राहत नाही एकटच राहायचं आणि आपण आपला मोबाईल मग मोबाईलमध्ये ते काय पाहत आहेत या गोष्टीसुद्धा आई–वडिलांना माहित नसतात. खरच भारतीय एकत्र कुटुंब पध्दती लाजवाब होती आहे राहील.

बरसत असे आनंदाचे चांदणे,मायेच्या धाग्यात,ममतेची स्पंदने
सुरक्षेची हमी,आपलेपणाची नसे कमी,एकत्र कुटुंब पद्धतीला स्विकारु पुन्हा आम्ही.
विखुरली नाती,मोडकळा आली,मानवतेच्या अवघी विषमतेत न्हाली....

या सर्वामुळे आपल्या भारतात सुद्धा एकत्र कुटुंब पध्दती नष्ट होत आली आहे.आता गावाकडील ओढा शहरीकरणाकडे वाढलाय आणि गावात फक्त वृद्ध मंडळी दिसत आहेत शहरात मुले शिक्षणास येतात इथेच स्थायिक होतात. मग त्यांना आपल्याच आई– वडिलांचे ओझे वाटायला लागते रात्री उशीरा पर्यंत जागणे,सकाळी उशीरा उठणे आपलीच मनमानी करणे कोणताच,कसलाच उपदेश त्यांना नको असतो केवळ चार पुस्तक वाचल्याच त्यांना मोठेपण असत.

आणि हि काय गावाकडची माणसे भल्या पहाट उठणार,राब राब राबणारा यांना काय अभ्यास नाही जीवनाच ज्ञान नाही,आम्ही शिकलो म्हणजे उशीरा उठणार,भाजी,भाकर न खाता पिझ्झा,बर्गर खाणार,म्हणजेच आम्ही सुशिक्षीत झालो,अहो सुशिक्षीत पणाला कलंक आहे आजचा शिकलेला माणूस खरे तर चार बुक वाचली म्हणजे शिकल असं नाही तर जीवनाची,आयुष्याची, खरी शाळा तर या आपल्या आज्ञी आजोबांच्या सानिध्यात भरते आपण याच शाळेत स्वतःला घडवू शकतो,टिकवू शकतो शहरीकरणामुळे दोघ दोघचं राहतात.मुलांना वेळ देण्यास आईलाही वेळ नाही,आणि बापाला सुद्धा नाही मग काय ?

मुलं फक्त मोबाईल टिव्ही पाहत बसतात.एकाकी पणा त्यांना खायला उठतो ते शांत किंवा मग चिडचिड बनत जातात.

शहराच्या ठिकाणी दोघांच्या कमाई शिवाय गत्यंतर नाही सुखसुविधांची आशा वाढलेली असते व राहणीमान उंचावले पण माणसाच्या मनाचा विकास झाला नाही.फक्त कपडे बदलून शहरीकरण होणार नाही विचार आणि आचार बदलायला हवेत.

हो हो होत आहे जरी शहूरीकरण गांवाचे,
थांबवा रे माणसानों विदुषीकरण मनाचे.

विभक्त कुटुंब पद्धतीमुळेच मुलांमध्ये शांतता संयम,आणि एकत्र राहण्याचा अभाव निर्माण झाला आहे.त्यांना गर्दी,गोंधळ,गोंगाट नको वाटतो.एकट्यालाच एका खोलीत फक्त त्या स्क्रीनवरच्या बाहुल्यांसोबत त्यांच मन रमते आणि मग घरात नको त्या गोष्टी घडून जातात.मेंदूवर एवढा ताबा होतो त्या गोष्टींचा हि निरागस मुलं त्या बाहुल्यांचचं सार ऐकतात त्यालाच आपला हितचिंतक समजतात.घरात आई–बाबांना वेळ नसल्यामुळे ते त्याला बोलू शकत नाहीत त्याच काय चाललय,तो काय करतोय या गोष्टींचा त्यांना पत्तासुध्दा नसत्तो.आणि जेव्हा पत्ता लागतो तेव्हा खुप वेळ निघून गेलेली असते.हाती काहीच लागत नाही फक्त पश्चातापाशिवाय काहीच उरत नाही आणि मग तेंव्हा घरातल्या वृद्धांच महत्व कळत पण वेळ गेल्यावरच.

घर एक असावे परिपूर्ण नात्यांनी,जोडावी माणुसकी फुले,पाने,पाल्यांनी.

ई-कचरा व्यवस्थापन

मयुरी बालासाहेब सोळंके
१२ वी वाणिज्य

ई- कचरा ही सध्यस्थितीत खूप मोठी समस्या आहे. आजच्या तंत्रज्ञानातील युगात ही परिस्थिती मोठ्या प्रमाणात बघायला मिळते.ई-कचरा म्हणजे इलेक्ट्रॉनिक कचऱ्याचे संपूर्ण रूप आहे.

हे पूर्वी आपण आपल्या सोयीसाठी वापरत असलेल्या इलेक्ट्रॉनिक वस्तूंचा खच आहे. परंतू आता तो खराब झाल्यामुळे यापुढे त्यांचा वापर करत नाही. ई-कचरा आपल्या कोणत्याही Electrical किंवा Electrinoic वस्तुंपासून बनला जातो.

जसे संगणक टी.व्ही.मॉनिटर्स, फोन सेल, व्हीसीआर पीडीए,सीडी फॅक्स मशीन,प्लेयर,प्रिंटर इ. जर त्यांची योग्य प्रकारे विल्हेवाट लावली नाही तर समस्या आपल्या पर्यावरणासाठी खूप मोठा धोका निर्माण करते. म्हणूनच त्याचे योग्य आणि कार्यक्षमतेने पुनर्वापर करणे फार महत्त्वाचे आहे.

ई-कचरा येण्याचे बेरच स्त्रोत आहेत परंतू समजण्यानुसार ते प्रमुख्याने तीन श्रेणींमध्ये वर्गीकृत आहेत.त्यातील काही पुढीलप्रमाणे:-पांढऱ्या वस्तू - यामध्ये घरात वातानुकूलन,वॉशिंग मशीन आणि वातानुकूलन यंत्रांचा समावेश आहे.

तपकिरी वस्तू - यामध्ये दूरदर्शन,कॅमेरे इ. वस्तु येतात,राखाडी वस्तु - यामध्ये संगणक,स्कॅनर,प्रिंटर, मोबाईल फोन इ.चा समावेश आहे. ई-कचऱ्याची निर्मिती वाढत्या लोकसंख्येमुळे आणि वाढत्या गरजा यांमुळे होत आहे.

या व्यतिरिक्त तंत्रज्ञानामुळे देखील ई-कचरा निर्माण होतो आहे. तो असा की आता आधुनिक तंत्रज्ञानाची वेळ आली आहे. यामुळे तंत्रज्ञान वेगाने वाढत आहे. या नविन तंत्रज्ञानामुळे बाजारात नवीन उत्पादने आणि उपकरणे येत आहेत. लोकांना जुन्या गोष्टी वापरायच्या नाहीत. या सर्वामागील हात मोठ्या बहुराष्ट्रीय कंपन्याचा आहे. लोकशाहीसाठी नेहमीच चांगले तंत्रज्ञान देणारी बहुराष्ट्रीय कंपनी आहे. या अशा परिस्थितील विचार न केल्यास तो भविष्यात मोठा धोका बनू शकतो. ई-कचरा कमी करणे हे आपल्याच हातात आहे.तंत्रज्ञानाचा कमीत कमी वापर आणि योग्य रितीने वापर करून आपण ई-कचरा कमी करू शकतो आणि ई-कचरऱ्यामुळे पर्यावरणाला होणारा धोका कमी करू शकतो. भारतात दरवर्षी ८ लक्ष टन एवढा ई-कचरा उत्पन्न होत आहे.आपल्या देशाचा एक सुजाण नागरिक म्हणून आपल्या देशाचे संवर्धन करणे आपले कर्तव्य आहे.

आपण ज्या प्रकारे आपली,आपल्या घराची,आपल्या आजूबाजुच्या परिसराची काळजी घेतो तसेच आपल्या मातृभूमीची, राष्ट्राची काळजी घेणे ही महत्वाची बाब आहे. ई-कचऱ्यासोबत भारतात अनेक समस्या उद्भवत आहेत.त्यातीलच एक मोठा धोका निर्माण करणारी समस्या आहे ई-कचरा,इ-समस्या. ई.-समस्येची करणे लक्षात घेऊन त्यावर अंमलबजावणी करून तो योग्य त्या प्रकारे कमी करणे ही देखिल आपली जबाबदारी आहे.

भारत माझा देश आहे या वाक्याचा अर्थ समजुन घेणे देखिल महत्वाचे आहे. संगणक आणि इ. इलेक्ट्रॉनिक वस्तु यांमुळे ई- कचरा ही समस्या उदयाला येते. तंत्रज्ञानातील गोष्टींचा योग्य वापर करून ही समस्या कमी होऊ शकते.

महिला सबलीकरण

कु.संध्या श्रीनिवास कुलकर्णी
११ वी कला

महिला सबलीकरण म्हणजे महिलांना सामाजिक,आर्थिक,शैक्षणिक व राजकीय क्षेत्रांत समान हक्क,संधी आणि निर्णयक्षमता देणे होय, स्त्री ही कुटुंबाचा कणा असून समाजाच्या प्रगतीत तिचा मोठा वाटा आहे तरीही अनेक ठिकाणी तिला भेदभाव असमानता आणि अन्यायाला सामोरे जावे लागते. अशा परिस्थितीत महिला सबलीकरण अत्यंत आवश्यक ठरते.

शिक्षण हे महिला सबलीकरणाचे सर्वात प्रभावी साधन आहे. शिक्षित स्त्री स्वतःच्या हक्कांबाबत जागरूक होते, आत्मनिर्भर बनते,महिला सबलीकरण संकल्पना म्हणजेच अर्थात महिलांना स्वतःचे निर्णय स्वतः घेण्याची क्षमता मिळणे, त्यांच्या अधिकारांची जाणीव होणे आणि सामाजिक– आर्थिक –राजकीय क्षेत्रात समान सहभाग मिळणे. यात शिक्षण, आरोग्य , रोजगार, कायदेशीर संरक्षण, आर्थिक स्वावलंबन आणि समाजिक सन्मान यांचा समावेश होतो. सबलीकरण म्हणजे केवळ सवलती देणे नव्हे,तर महिलांच्या क्षमतांना संधी देऊन त्यांना नेतृत्व करण्यास सक्षम करणे होय.

भारतामध्ये प्राचीन काळात स्त्रियांना सन्मानाचे स्थान होते. गार्गी, मैत्रेयी यांसारख्या विदुशी याचे उदाहरण आहेत.परंतु कालांतराने रुढी, बालविवाह, सतीप्रथा, स्त्रीशिक्षणाचा अभाव यांमुळे स्त्रियांचे स्थान खालावले. १९ व्या शतकात सावित्रीबाई फुले, महात्मा फुले, पंडिता रमाबाई, राजर्षी शाहु महाराज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांसारख्या समाजसुधारकांनी स्त्रीशिक्षण, विधवा पुनर्विवाह सामाजिक न्याय यासाठी लढा दिला. स्वातंत्र्योत्तर काळात भारतीय संविधनाने महिलांना समान हक्क प्रदान केले.शिक्षण हे महिला सबलीकरणाचे सर्वात प्रभावी साधन आहे. शिक्षणामुळे महिलांमध्ये आत्मविश्वास वाढतो, रोजगाराच्या संधी मिळतात आणि निर्णयक्षमता विकसित होते. शिक्षित महिला कुटुंबातील आरोग्य, मुलांचे शिक्षण आणि आर्थिक नियोजन अधिक चांगल्या प्रकारे करू शकते. त्यामुळे शिका, संघटीत व्हा आणि संघर्ष करा हा संदेश महिलांसाठी आजही तितकाच महत्वाचा आहे.

आर्थिक स्वावलंबनाशिवाय खरे सबलीकरण शक्य नाही रोजगार, स्वयंरोजगार उद्योग, बचत गट, सूक्ष्म वित्त योजना यांमुळे महिलांना उत्पन्नाचे साधन मिळते. स्वतः कमावलेला पैसा महिलांना निर्णयस्वातंत्र्य देतो आणि कौटुंबिक व सामाजिक स्तरावर त्यांचा सन्मान वाढवतो. ग्रामीण भागात स्वयंसहायता गटांनी महिलांच्या जीवनात मोठा बदल घडवून आणला आहे.महिलांचे आरोग्य मजबूत असेल तर समाजही निरोगी राहतो. मातृआरोग्य, पोषण, स्वच्छता, मानसिक आरोग्य या बाबींकडे विशेष लक्ष देणे गरजेचे आहे. आरोग्यविषयक सुविधा आणि माहिती मिळल्यास महिलांचे आयुष्य अधिक सुरक्षित व सशक्त होते.

महिलांना संरक्षणासाठी अनेक कायदे अस्तित्वात आहेत स्त्रीभूणहत्या प्रतिबंध, हुंडाबंदी, कौटुंबिक हिंसाचार प्रतिबंध, कामाच्या ठिकाणी प्रतिबंध इत्यादी. मात्र कायदे असणे पुरेसे नाही त्यांची अंमलबजावणी आणि महिलांमध्ये कायदेशीर साक्षरता वाढवणे आवश्यक आहे. अधिकारांची जाणीव झाल्यावरच महिला अन्यायाविरुद्ध उभ्या राहू शकतात.

लोकशाही व्यवस्थेत महिलांचा राजकीय सहभाग अत्यावश्यक आहे.पंचायज राज व्यवस्थेत महिलांसाठी आरक्षणामुळे स्थानिक पातळीवर महिलांचे नेतृत्व वाढले आहे.निर्णयप्रक्रियेत महिलांचा सहभाग वाढल्यास समाजाच्या गरजा अधिक संवेदनशिलपणे पूर्ण होतात.संसद,विधानसभांमध्ये महिलांचे प्रतिनिधित्व वाढणे ही काळाची गरज आहे.

आजही अनेक सामाजिक अडथळे महिलांच्या प्रगतीला रोखतात.लिंगभेद रुढी परंपरा,कौटुंबिक बंधने,सुरक्षिततेची चिंता, डिजिटल दरी इत्यादी.या अडथळ्यांवर मात करण्यासाठी समाजमन बदलणे,पुरुषांचा सहभाग वाढवणे आणि समानतेची मूल्ये रुजवणे आवश्यक आहे.

डिजिटल शिक्षण, ऑनलाइन व्यवसाय,ई–सेवा यांमुळे महिलांसाठी नव्या संधी निर्माण झाल्या आहेत.तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने महिलांना घरबसल्या शिक्षण व रोजगार मिळु शकतो. मात्र डिजिटल साक्षरता वाढवणे तितकेच महत्वाचे आहे.

महिला सबलीकरण म्हणजे समाजाच्या निम्म्या घटकाला सक्षम करणे. शिक्षण, आर्थिक स्वावलंबन, आरोग्य, कायदे, राजकीय सहभाग आणि सामाजिक बदल यांच्या एकत्रित प्रयत्नातूनच खरे सबलीकरण साध्य होईल.स्त्री पुरुष समानतेवर आधारित समाज घडवणे ही प्रत्येकाची जबाबदारी आहे. महिला सक्षम झाल्या तर कुटुंब,समाज आणि राष्ट्र सर्वच पातळ्यांवर प्रगती निश्चित आहे.

शेतकरी

कु. प्रतिभा शिवाजी गव्हाणे
११ वी विज्ञान

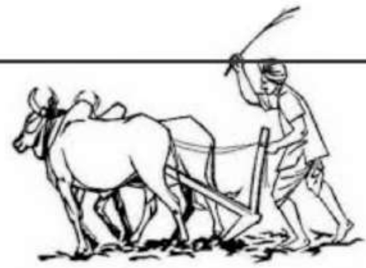

मातीशी नातं जपणारा,घामाने जमीन भिजवणारा।
सूर्याखाली दिवसभर राबणारा,तोच आपला शेतकरी राजा।
पावसाची वाट पाहत बसतो,कधी दुष्काळ, कधी पूर सहन करतो।
आभाळाकडे डोळे लावून असतो,तरीही कधी हार मानत नाही।
पहाटेच्या थंड वाऱ्यात,तो उठतो नव्या आशेने,
हातात नांगर, मनात धीर,शेतात उतरतो मेहनतीने।
कधी आभाळ ढगांनी भरते,कधी सूर्य आग ओकत असतो।
तरीही तो हार मानत नाही,जमिनीशी नातं जपत असतो।
पावसाची वाट पाहत,डोळे आभाळाकडे लागतात,
एक थेंब जरी पडला,तरी मनात आनंद फुलतात।
बी पेरताना आशा पेरतो उगवताना स्वप्न उगवतात
हिरवीगार शेत पाहून त्याच्या डोळ्यात सुख दाटत
पण कधी दुष्काळ येतो कधी पूर सर्वकाही वाहून नेतो
कधी कर्जाचा डोंगर वाढतो तरीही शेतकरी उभा राहतो

त्याच्या कष्टाने धान्य उगवते
आपल पोट रोज भरतं
पण त्याच्याच घरात
कधी भुकेचं सावट असतं
शेतकरी म्हणजे मातीचा राजा,
कष्ट म्हणजे त्याचा साजा
साध जीवन मोठं मन,
देशांसाठी त्याच जीव धन
आपल्या घामाच्या थेंबानी,
तो अन्नाची सोन पिकवतो
साऱ्या जगाच पोट भरून,
स्वतः मात्र शांत बसतो
म्हणून शेतकऱ्यांचा मान ठेवा,
त्यांच्या कष्टांची कदर करा
कारण शेतकरी आहे देशाचा आधार,
त्याच्यामुळेच चालतो संसार

पर्यावरण संरक्षण..... ही काळाची गरज.......

उर्मिला विलास कटारे
१२ वी कला

पर्यावरण संरक्षण ही काळाची गरज आहे कारण मानवी हस्तक्षेपामुळे नैसर्गिक संतुलन बिघडले आहे,ज्यांमुळे प्रदूषण,जंगलतोड,हवामान बदल आणि नैसर्गिक आपत्या वाढत, आहेत. निरोगी भविष्य आणि मानवजातीच्या, आस्तित्वासाठी स्वच्छ हवा, पाणी आणि संसाधने जपून ठेवणे आवश्यक आहे,त्यामुळे वृक्षारोपण प्रदूषण नियंत्रण आणि निसर्गाची सुसंगत जीवनशैली स्वीकारणे ही काळाची निकड आहे.

पर्यावरण संरक्षण ही काळाची गरज : आपल्या सभोवतालची हवा,पाणी,जमीन वनस्पती आणि प्राणी या सर्वांचा मिळून पर्यावरण तयार होतो,जो सजीवांच्या जीवनाचा आधार आहे.मात्र औद्योगिकरण,शहरीकरण आणि वाढत्या लोकसंख्येमुळे पर्यावरणाचे संतुलन बिघडत आहे. त्यामुळे हवामान बदल, प्रदुषण आणि नैसर्गिक संसाधनांची कमतरता यांसारख्या गंभीर समस्या निर्माण झाल्या आहेत,ज्यामुळे पर्यावरण संरक्षण ही केवल गरज नसुन ती काळाची निकड बनली आहे.

पर्यावरणाची सध्यस्थिती : प्रदुषण : कारखाने,वाहने आणि कचऱ्यामुळे हवा,पाणी प्रदूषित आहे,नदया,नाले प्रदूषित झाले आहेत आणि हवामानही विषम झाले आहे असे लोकमत यांसारख्य विविध M.E.Tangawar Blogger Filo स्तोत्रांनी सूचित केले आहे.

जंगलतोड : विकास आगि मानवी गरजांसाठी मोठ्या प्रमाणावर होणाऱ्या वृक्षतोडीमुळे जमिनीची

धूप वाढली आहे आणि नैसर्गिक अधिवास नष्ट होत आहेत, असे Thegabha आणि Storymirror यांसारख्या संकेतस्थळावर आढळते.

नैसर्गिक आपत्ती : जंगलतोड आणि असंतुलनामुळे पूर, दुष्काळ आणि भूकंपासारख्या नैसर्गिक आपत्यांचे प्रमाण वाढले आहे जे Filo यांसारख्या संकेस्थळावर नमूद केले आहे.

पर्यावरण संरक्षणाचे महत्व : आरोग्य आणि जीवन स्वच्छ हवा आणि पाणी निरोगी जीवनासाठी आवश्यक आहेत. प्रदुषणामुळे श्वसनाचे आजार आणि इतर आरोग्य समस्या वाढतात.असे Englishan आणि Filo यासारख्या स्त्रोतांमध्ये स्पष्ट केले आहे.

नैसर्गिक समतोल : जैवविधता टिकवण्यासाठी आणि परिसराचे संतुलन राखण्यासाठी पर्यावरणाचे रक्षण करणे महत्त्वाचे आहे.असे vedanty यांसारख्या संकेतस्थळावर स्पष्ट केले आहे.पर्यावरणामुळेच आपल्याला शुध्द हवा,पाणी,अन्न,औषधे व जीवनासाठी आवश्यक सर्व घटक मिळतात, परंतु वृक्षतोड,प्लॉस्टिकचा अतिवापर कारखान्याचे सांडपाणी वाहनांचे धूर कारणांमुळे पर्यावरण दूषित होत आहे.यामुळे जागतिक तापमानवाढ, हवामान बदल नैसर्गिक आपत्ती जैवविधतेचा ऱ्हास अशा गंभीर समस्या निर्माण होत आहेत,पर्यावरणाचे संरक्षण करण्यासाठी वृक्षारोपण व वृक्षसंवर्धन करणे,पाण्याचा अपव्यय टाळणे,प्लास्टिकचा वापर कमी करणे,नवीकरणीय ऊर्जेचा वापर वाढवणे आणि कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन करणे आवश्यक आहे, तसेच प्रत्येक नागरिकाने पर्यावरणाबाबत

जागरूक राहुन जाबाबदारीने वागले पाहिजे.शेवटी पर्यावरण वाचले तरच मानवजातीचे भवितव्य सुरक्षित राहील, म्हणून पर्यावरण संरक्षणाची शपथ घेऊन कृती करणे हीच काळाची खरी गरज आहे. आजच्या आधुनिक युगात मानवाचे निसर्गावर मोठ्या प्रमाणात आक्रमण केले आहे,पर्यावरण हे जीवनाचे मूलभूत आधार आहे.पर्यावरणामुळेच आपले जीवन शक्य आहे.पण मानव स्वार्थासाठी निसर्गाचा ऱ्हास करत आहे याचे परिणाम म्हणून आज आपण हवामान बदल आणि आजारांना सामोरे जात आहोत, जर आज आपण पर्यावरणाचे संरक्षण केले नाही तर उद्या मानवाचे अस्तित्वही धोक्यात येईल.म्हणूनच वृक्षारोपण पाणी बचत आणि स्वच्छतेची सवय लावणे अत्यंत आवश्यक आहे.मानव आणि निसर्ग यांचे नाते अतिशय घट्ट व अविभाज्य आहे मानवाचे अस्तित्व,जीवनशैली आरोग्य आणि प्रगती सर्व गोष्टी थेट पर्यावरणावर आवलंबून आहेत पर्यावरण म्हणजे केवळ हवा, पाणी आणि जमीन एवढेच नसून त्यात वनसंपदा प्राणी, पक्षी, नदया, पर्वत समुद्र आणि संपूर्ण जैवविधतेचा समावेश होतो,

परंतु मानवाने निसर्गाचे आपल्या स्वार्थासाठी आणि भौतिक सुखासाठी निसर्गाचे मोठ्या प्रमाणावर शोषण केले आहे त्याचमुळे आज पर्यावरण संरक्षण ही काळाचीं गरज बलली आहे, आधुनिक युगामुळे मानवाचे जीवन सुखकर झाले असले तरी त्याचबरोबर पर्यावरणाचा ऱ्हास वेगाने होत आहे.

हवा प्रदूषणामुळे दमा,कर्करोग,श्वसनाचे विकार वाढत आहेत,पाणी प्रदूषणामुळे जलचर सजीव नष्ट होत असून मानवाला सुद्ध पाणी मिळणे कठीण झाले आहे.नदयांमध्ये सोडले जाणारे सांडपाणी आणि औदयोगिक कचरा यामुळे अनेक नदया मृत होत चालल्या आहेत.जमिनीतील रसायनामुळे अन्नसाखळी दूषित होत आहे या सर्व गोष्टींचा समावेश थेट परिणाम मानवी जीवनावर होत आहे.वृक्षतोड आणि इंधनाच्या ज्वलनामुळे वातावरणातील कार्बन डायऑक्साइडचे प्रमाण वाढत आहे.त्यामुळे पृथ्वीचे तापमान वाढत असून पावसाचे चक्र बदलत आहे.कुठे अतिवृष्टी तर कुठे दुष्काळ,चक्रीवादळे पूर,उष्णतेच्या लाटा आशा नैसर्गिक आपत्ती वारंवार घडत आहेत,यामुळे शेती अन्नसुरक्षा आणि मानवी तापमान जीवन धोक्यात आले आहे. पर्यावरण संरक्षण करणे म्हणजे केवल निसर्ग वाचवणे नाही,तर मानवजातीचे भविष्य सुरक्षित करणे होय,

नदी,वन,डोंगर सारे सांगती एकच बात,मानवाच्या लालसेने झाली त्यांची घात
आजच जागे व्हा रे सारे,निसर्गाला द्या मान,पर्यावरण वाचले तरच टिकेल मानवस्थान

माणुसकी ....

माणसाने माणुसकी सोडुन का दिली
नजरेची धार तिरकी झाली
विचारांची धारा अशी का हो वळली
आपल्याच घरात मुलगी का जळली
मुलीच्या भावनांचा किती घोटता गळा
मिळुन सारे फुलवुया तिच्या आयुष्याचा मळा
मुलगा व मुलगी एका नाण्याच्या बाजु
दोघांच्या अधिकाराला समानच जागु

विचार.....

काय घेऊन आलास काय घेऊन जाशील
विचार याचा माणसा केव्हा कधी करशील
सेकंदा सेकंदाने आयुष्य चालले घटत
संसाराचा मोह मात्र कधीच नाही सुटत
रात्रंदिवस कष्ट करून शरिर सारे झिजले
केलास का विचार कधी हाती काय लागले
माझ माझ म्हणून साठवून ठेवल्या खाणी
म्हतारपणी मात्र देईन कोणी पाणी
चला तर मग विचार करू थोडा
आपल्याच जीवनात टाकु नक्षत्रांचा सडा

चि.विनायक ज्ञानेश्वर राऊत
११ वी विज्ञान

बेरोजगारीच्या समस्योवरील उपाय

आकांक्षा संघपाल चांदमारे
११ वी वाणिज्य

बेरोजगारी हा अस्वस्थ करणारा प्रश्न आहे रिकाम्या डोक्यात सैतानाचे घर असे म्हणतात. त्याचप्रमाणे उदारनिर्वाहाचे साधन नसलेला आजचा तरुण धर्म वादाच्या, प्रांतवादाच्या,भाषावादाच्या अथवा विभाजनात सापडत आहे.जन्माला येणारा प्रत्येक जीव खाणाऱ्या तोंडाबरोबर कामासाठी दोन हातांनाच काम नाही आणि काम नसलेली हात विध्वंसनाच्या कामाला जुंपले जात आहेत. रिकाम्या भुकेलेल्या पोटी तत्वज्ञानाच्या गोष्टी ऐकायला तयार नाहीत, हे असेच चालु द्यायचे का? याला काही उत्तर नाहीए का ? होय याला उत्तर आहे या हातांना योग्य काम,बेरोजगारांना रोजगार आणि जे भुकेले आहेत,त्यांना अन्न हेच याचे उत्तर असु शकते.आपण आपल्या देशातील ५६ टक्के लोक १४ ते ६० वयोगटातील आहेत. या ५६ टक्के लोकांवर स्वतः शिवाय उरलेल्या ४४ टक्के लोकांचे पोषण करण्याची जबाबदारी आहे.आता प्रश्न असा आहे, काम करणाऱ्या पाच कोटीतुन अधिक लोकांना कोणत्याही स्वरूपाचा रोजगार उपलब्ध नाही तर याहुन अधिक लोकांसंख्या अर्थरोजगारी वा अंशत रोजगारीवर समाधान मानित आहे. असे पाहिले तर ३८ टक्के लोक काम करतात व उरलेल्या ६२ टक्के लोकांचे पोषण करण्याची जबाबदारी त्याच्यावर आहे.

या सर्वांवर उपाय म्हणून लोकसंख्या वाढीवर नियंत्रण करणे तेच काहीतरी होईल,थोडक्यात म्हणजे जन्मास येणाऱ्या खाणाऱ्या तोडांची संख्या कमी करण्यास व जन्मास आलेल्या प्रत्येक दोन हातास काम पुरविण्यास आपण प्रयत्नशिल व्हायला पाहिजे, भुकेजलेली पोटे व रिकामे हात हा राष्ट्रीय विकास समजुन त्यावर प्रत्येक हाताला काम व प्रत्येक पोटाला अन्न हीच औषध योजना केल्याशिवाय आपण तरुणांस विधायक कार्यास लावू शकणार नसुन,माणसाने हे लक्षात घेवुन त्या दृष्टीने आपले उत्तरदायित्व पार पाडले पाहिजे. हीच आजच्या काळाची गरज आहे,याचा विसर पडता कामा नये.सुस्थिर व सुसुत्र असा राष्ट्रीय स्तरावरील रोजगार कार्यक्रम राज्यस्तरावरील रोजगार कार्यक्रमांशी सांगड,शहरी बेकारांसाठी व सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी रोजगार निर्मितीच्या योजना,ट्रायसेम सारख्या माध्यमातुन मदत इत्यादी विविध प्रकारच्या उद्योगातुन प्रकल्पातुन मदत करणे तरच देश स्वयंपूर्ण होईल व तरुणांना कुठेतरी दिशा मिळेल.

घर सोडताना.......

चि.विनायक ज्ञानेश्वर राऊत
११ वी विज्ञान

बोलू लागल्या भिंती अन् खिडक्या दार
बोलू लागल्या वेली अंगणातले वारे
शब्दाविन च सारे कसे मनाला कळते
सोडून आम्हाला जाताना पाऊल कसे वळते
मायेची ममता तुला दुःखात दिली
आज कशी पोरकी तु आम्हास झाली
गेलीस दुर जरी इथे तुझाच असेल गंध
आठवणींचे तुझ्या अतुट आहेत बंध

मैत्री.......

मैत्री म्हणजे प्रीत मैत्री म्हणजे रीत
प्रत्येकाच्या ओठावर गुणगुणणारे गीत
मैत्री नसते लहान मैत्री नसते शोर
हा तर आनंदने बागडणारा मोर
मैत्री म्हणजे नदी मैत्री म्हणजे सागर
काटेरी आयुष्याला हि रुपेरी झालर
मैत्री नसते वादळ मैत्री नसते लाटा
यात एक असतात सुखदुःखाच्या वाटा

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात महिला दिनाचे औचित्य साधुन माजलगाव नगर परीषदेतील सफाई कर्मचारी यांना साडी चोळी देऊन गौरवान्वित करण्यात आले. प्रसंगी व्यासपीठावर उपस्थित माजलगाव न.प.चे मुख्याधिकारी साहेब,मा.नगराध्यक्ष मा.शिफा बिलाल चाऊस,मा.सुरेंद्रजी रेदासणी,मा.अभयजी कोकड, मा.एकनाथरावजी जाधव प्राचार्य प्रो.मुकुंद देवर्षी व इतर मान्यवर व प्राध्यापक

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर महापरीनिर्वाण दिनानिमित्त आयोजित रक्तदान शिबीरास रक्तदान करतांना समवेत प्राचार्य,प्राध्यापक व कर्मचारी वर्ग

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांचे पहिल्या दिवशी स्वागत करण्यात आले.त्याप्रसंगी उपस्थित मा.प्राचार्य डॉ.मुकुंदजी देवर्षी, सर्व मान्यवर पदाधिकारी,प्रा.बंधू-भगिनी व सर्व विद्यार्थी.

महाविद्यालयात भित्तिपत्रकामध्ये प्रथम पारितोषक प्राणीशास्त्र विभाग यांना प्रदान करण्यात आले.त्याप्रसंगी उपस्थित मान्यवर,प्राचार्य व प्राध्यापक वृंद

श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात संविधान दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रम प्रसंगी उपस्थित स्था.अध्यक्ष सुरेंद्रजी रेदासणी,स्था.कार्यवाह ॲड.विश्वासराव जोशी,प्राचार्य प्रो.डॉ.मुकुंद देवर्षी व उपस्थित प्राण्यापक वर्ग

विचारवेध वार्षिक अंक २०२४-२५ चे विमोचन करतांना भा.शि.प्र.संस्थेचे अध्यक्ष मा.डॉ.सुरेंद्र आलुरकर,कार्यवाह मा.श्री.डॉ.हेमंतजी वैद्य,व संस्थेचे सर्व सन्माननिय पदाधिकारी,प्राचार्य

आरोग्यम् धन संपदा

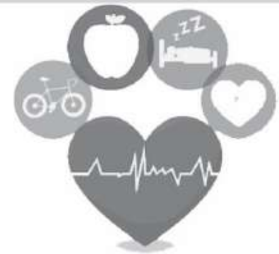

घेणे साक्षी नारायण
बी.एस्सी.द्वितीय वर्ष

मानवी जीवन हे अनेक स्वप्ने, आकांक्षा आणि ध्येयांनी भरलेले असते प्रत्येक व्यक्ती आपल्या आयुष्यात यश, पैसा, प्रतिष्ठा, सुखसोयी आणि सामाजिक मान्यता मिळवण्यासाठी सतत धडपड करत असते परंतु या सर्व प्रयत्नांच्या मुळांशी एक अत्यंत मुलभुत आणि अपरिहार्य घटक असतो – तो म्हणजे आरोग्य,आरोग्याशिवाय जीवनातील कोणतीही सुख उपभोगता येत नाही. म्हणूनच प्राचीन काळापासून आजपर्यंत आरोग्य हीच खरी संपत्ती असे म्हट्ले जाते.संपत्ती,सत्ता,वैभव हे सर्व क्षणभंगुर असते परंतु चांगले आरोग्य असेल तरच जीवन अर्थपूर्ण, आनंदी आणि यशस्वी होते.

धन, दौलत सगळे क्षणिक,आरोग्यच जीवनाचे खरे नाणे,
शरीर सुदृढ, मन प्रसन्न, तेव्हाच लाभते सुखाचे दाणे

आरोग्य म्हणजे केवळ आजार नसणे नव्हे जागतिक आरोग्य आणि सामाजिक संघटनेनुसार, शारीरिक, मानसिक दृष्ट्या संपूर्ण कल्याण म्हणजे आरोग्य. याचा अर्थ असा की माणूस केवळ शारीरिकदृष्ट्या तंदुरुस्त असणे पुरेसे नाही, तर त्याचे मन स्थिर, आनंदी आणि समाजाशी सुसंवादी असणेही तितकेच महत्त्वाचे आहे.आजच्या स्पर्धात्मक युगात मानसिक ताण,नैराश्य,चिंता यांसारख्या समस्या वाढत चालल्या आहेत.त्यामुळे आरोग्याची व्याख्या अधिक व्यापक आणि समग्र बनली आहे.शरीर,मन अन् समाज तीन्हींचा हवा समतोल.आरोग्य म्हणजे केवळ देह नव्हे,मनशांतीही त्यातच.आरोग्य हे जीवनाचे आधारस्तंभ आहे.आरोग्य चांगले असेल,तर व्यक्ती उत्साही,कार्यक्षम व सकारात्मक राहते.अभ्यास,नोकरी, व्यवसाय, कुटुंब जीवन किंवा सामाजिक जबाबदाऱ्या यामध्ये यश मिळवण्यासाठी आरोग्य निरोगी आवश्यक आहे. आजारी व्यक्तीला सर्व गोष्टी बोझ वाटु लागतात, तर निरोगी व्यक्ती आव्हानांना आनंदाने सामोरे जाते.

आरोग्य चांगले असेल तर,कार्यक्षमता वाढते,आत्मविश्वास निर्माण होतो,आयुष्याची गुणवत्ता सुधारतो,दीर्घायुष्य लाभते.निरोगी देहात वसते यश,आळस तिथे होत नाही प्रवेश,आरोग्य आहे कार्यशक्तीचे मुळ,त्याविना सारे प्रयत्न निष्फळ.शारीरिक आरोग्य म्हणजे शरीराची सुदृढता,ताकद व रोगप्रतिकारशक्ती,संतुलित आहार,नियमित व्यायाम,पुरेशी झोप आणि स्वच्छता यामुळे शारीरिक आरोग्य टिकुन राहते आजच्या फास्टफुड संस्कृतीमुळे अनेक आजार उद्भवत आहेत.त्यामुळे शरीराकडे दुर्लक्ष करणे म्हणजे भविष्यातील संकटांना आमंत्रण देणे होय.

शारीरिक आरोग्याचे फायदे : रोगप्रतिकारकशक्ती वाढते,काम करण्याची क्षमता वाढते,थकवा कमी जाणवतो.व्यायाम,आहार अन् विश्रांती, यातच दडली देहाची शक्ती । शरीर सांभाळ, आयुष्य घडवा,आरोग्यातच आहे खरी संपत्ती । मानसिक आरोग्य तितकेच महत्त्वाचे आहे. तणाव,चिंता,नैराश्य,असूशक्षितता यांचा थेट परिणाम शरीरावर होतो मन स्पष्ट निरोगी असेल तर विचार राहतात,आणि निर्णयक्षमता वाढते.ध्यान,योग,छंद जोपासणे,सकारात्मक विचारसरणी यामुळे मानसिक आरोग्य सुधारते.शांत मनात उगवते तेज,विचार होतात निर्मल, सहज । मानसिक आरोग्य लाभले की,जीवन होते आनंदमय, सहज शिक्षण आणि आरोग्य यांचा घनिष्ठ संबंध आहे. निरोगी विद्यार्थीच अभ्यासात लक्ष केंद्रित करू शकतो.

शाळा व महाविद्यालयामध्ये आरोग्य शिक्षण देणे अत्यंत आवश्यक आहे. व्यसनमुक्ती,लैंगिक आरोग्य, आहारशास्त्र याविषयी योग्य मार्गदर्शन मिळाल्यास तरुण पिढी सुदृढ राहू शकते.

निरोगी विद्यार्थी घडतो शहाणा, ज्ञानगंगा वाहे त्याच्या मना ।
आरोग्यशिक्षण मिळाले तर,उज्ज्वल होईल देशा उद्याचा ।।

भारतीय संस्कृतीत आरोग्याला अनन्यसाधारण महत्त्व दिले आहे.आयुर्वेद,योग,प्राणायम यांचा उद्देश केवळ आजार बरे करणे नव्हे,तर आजार होऊ न देणे हा आहे. आरोग्य परमं भाग्यं असे आपल्या संस्कृतीत म्हटले आहे.

योग आयुर्वेद,प्राणायम,परंपरेचे हे अमृत आहे,आरोग्य टिकवण्यासाठी काही मुलभूत सवयी अंगीकारणे आवश्यक आहे.संतुलित व पौष्टिक आहार,नियमित व्यायाम व योग,पुरेशी झोप,स्वच्छता व स्वच्छ पर्यावरण, व्यसनांपासून दूर राहणे,सकारात्मक दृष्टिकोन सवयी चांगल्या अंगीकार, आरोग्य राहील सदा साकार । आज घेतलेली काळजीच उद्याच्या सुखाची ठरेल हमीदार । आरोग्य हे जीवनाचे खरे वैभव आहे. पैसा, पद,प्रतिष्ठा यांचे महत्त्व आरोग्याच्या तुलनेत गौण आहे. निरोगी शरीर आणि शांत मन मिळाले तरच जीवन आनंदमय होते. म्हणून प्रत्येकाने आपल्या आरोग्याची काळजी घेणे हे कर्तव्य मानले पाहिजे. आरोग्य हीच खरी संपत्ती हे केवळ वाक्य नसून जीवन जगण्याचे तत्त्वज्ञान आहे.

धन जाईल, पद जाईल, नसेल खंत, आरोग्य असेल तर जीवन संत ।

अहंकार.......

नको करू अहंकार तुझ्या बुद्धीचा मानसा
नसे कोणी ब्रम्हज्ञानी माझ्या पांडुरंगा ऐसा
जगवण्या जीव जंतु त्याने निर्मियला वारा
कसा सांभाळी एकटा सर्व जगाचा पसारा
भागवण्यास तहान केले निर्माण पाणी
भरण्या पोटाची खळगी डुले पिक रानोगनी
लावूनीया शोध बहू काय करशी नवल
निर्मियली कशी त्याने सृष्टी सारी अनमोल

विनायक ज्ञानेश्वर राऊत
११ वी विज्ञान

आई

आई म्हणजे आधार आई म्हणजे देवाचा साक्षात्कार
आई म्हणजे विधात्याचे वरदान किती गाऊ तिचे गुणगान
आई म्हणजे त्यागाची मूर्ती जिच्याकडून जगण्याची मिळते स्फूर्ती
आई म्हणजे पहिला गुरु जिच्याकडुन मिळते बाळकडु
आई म्हणजे माहेरची ओढ,आईच्या वात्सल्याला नाही तोड
आई म्हणजे संकटू काळची ढाल,
सात जन्म ही फेडू शकणार नाही आईचे पांग
माझ्या जीवनाची सावली, आई माझी माऊली
केलीस माझ्यावर माया, जशी वृक्षाची छाया
अंतरीचे गुढ असते आई,ईश्वराचे रूप असते आई

कु.अनुष्का रामेश्वर जाधव
वर्ग ११ वी तु: वाणिज्य

जीवन : एक नाटक

जावन हे नाटकंच आहे तीन अंकांच
नशिबी येते पात्र राजा किंवा रंकाच
सकाळ,दुपार आणि रात्री अश्या तीन घंटा वाजतात.
बाल,तारुण्य आणि वार्धक्य तश्या तीन सावल्या असतात.
माणसाच्या आयुष्यात जसे चांगली वाईट लोकं येतात
रंगमंचावर यांची जागा अनेक पात्र घेतात.
जसा नाटकांचा खेळ संपताच पडदा खाली पडतो.
तसा डोळ्याचा पडदा पडल्यावर आयुष्याचा हा खेळ संपतो.
म्हणून जीवन जगताना रसिक हो माणसे तुम्ही
कमवा अन चांगल्या मित्रांच्या सोबतीने सुख आनंद
छान क्षण जमवा.

रयतेचा राजा छत्रपती शिवाजी महाराज

कु.अनुष्का रामेश्वर जाधव
वर्ग ११ वी वाणिज्य

छत्रपती शिवाजी महाराज हे हिंदवी स्वराज्याचे संस्थापक होते. त्यांचा जन्म १९ फेब्रुवारी १८३० रोजी शिवनेरी किल्ल्यावर झाला.त्यांच्या वडिलांचे नाव शहाजीराजे भोसले व आईचे नाव जिजाबाई असे होते.

छत्रपती शिवाजी महाराज लहानपणापासुनच अत्यंत हुशार होते. माता जिजाऊनी त्यांना उत्तम संस्कार व शिकवण दिली तर वडिल शहाजी राजाकडून त्यांना शौर्याचा वारसा मिळाला, माता जिजाऊ बालवयातच त्यांना रामायण, महाभारतातील शूरवीरांच्या गोष्टी सांगत त्यांनी स्वराज्याचे स्वप्न शिवरायाच्या मनात रूजवले. शिवरायांनी जीवाला जीव देणारी मावळे तयार केले. वयाच्या १५ व्य वर्षी त्यांनी मावळ्यासोबत रायरेश्वराच्या मंदिरात जाऊन स्वराज्य स्थापनेची प्रतिज्ञा केली. तोरणा किल्ला जिंकून त्यांनी स्वराज्याचे तोरण बांधले. त्यांनी शक्तीपेक्षा युक्तीचा वापर करून अनेक बलाढ्य शत्रुचा पराभव केला.

६ जून १६७४ मध्ये छत्रपती शिवाजी महाराजाचा राज्याभिषेक झाला. रयतेला न्यायप्रिय राजा मिळाला. त्यांनी प्रशासन, लष्कर,आरमार आणि न्यायव्यवस्थेचा सक्षम पाया घातला.शेतकरी, व्यापार, सुरक्षा यांसाठी योग्य निर्णय घेतले. त्यांनी सर्वांना समान न्याय व स्त्रियांचा आदर केला.दुर्देवाने ३ एप्रिल १६८० रोजी महाराजांचे निधन झाले.छत्रपती शिवाजी महाराजांची दूरदृष्टी आणि पराक्रमामुळे ते अजरामर झाले बालपणी जिजाबाईनी शिवरायांना शुरवीर पुरुषाच्या गोष्टी सांगून त्याचे बालपण शूर केले,दादोजी कोंडदेव हे शिवरायांचे गुरु होते. त्यांनी लहानग्या शिवबास लाष्करी शिक्षण दिले.तलवार चालविणे,भालाफेक,दांडपट्टा खेळणे घोड्यावर रपेट इत्यादी.लहानपणीच शिवबानी मावळ्यांना गोळा करून त्यांचे नेतृत्व केले होते.त्यांना हिंदवी स्वराज्य स्थापनेचा विचार सांगितल्यामुळे ह्याच मावळ्यांनी पुढे हिंदवी स्वराज्य स्थापनेसाठी शिवरायांना साथ दिली. शिवरायांचे युद्धाचे धडे पूर्ण होताच थोड्याच दिवसात शिवरायांनी गडामागून गड काबीज करून स्वराज्याचा श्रीगणेशा केला.तानाजी, बाजीप्रभू, पासलकर यांसारखे कितीतरी जिवास जीव देणारे शुरवीर त्यांना सामील झाले व या शूरवीरांनी आपल्या जीवाची पर्वा न करता शिवरायांसाठी आपल्या प्राणांचे बलिदान दिले.शिवरायांनी अनेकांना टक्कर अनेक,किल्ले जिंकले रायगड, प्रतापगड,पन्हाळा यासारखे अनेक किल्ले त्यांनी ताब्यात घेतले.अफजल खानाचा वध व शाहिस्ते खानासारख्यांची फजिती गनिमी काव्याने व धाडसाने केली.

भवानी मातेचा लेक तो, मराठयांचा राजा होता,झुकला नाही कोणा समोर, मुघलाचा तो बाप होता
शिवरायांजवळ प्रचंड धाडस,आत्मविश्वास,गनिमी कावा आणि प्रसंगावधन असल्यामुळे प्रत्येक वेळी त्यांचा विजय झाला. औरंगजेबाने त्यांना कैदेत टाकताच अतिशय चलाखीने व प्रसंगवधानाने त्यांनी आपली आग्याहून सुटका केली. शिवाजी महाराजांना अन्यायाची चीड होती. ते धर्मजातीभेद मानत नसत गुणी व शूर माणसाची त्यांना पारख होती. गोब्रम्हण प्रतिपालक राजा म्हणून त्यांची ख्याती होती.शिवाजी महाराजांनी हिंदवी स्वराज्य स्थापन करून आदर्श राज्य कसे असावे व आदर्श राजा कसा असावा हे दाखवून दिले.शिवाजी महाराज हे भारतातील महान राजा होते आणि तसेच मराठा साम्राज्याचे संस्थापक होते.तसेच ते एक अत्यंत निर्भिड राजा होते त्यांनी मोगलांच्या विरुद्ध भारताचा अभिमान राखला.

हवा वेगाने नव्हती, हवेपेक्षाही त्यांचा वेग होता,
अन्यायाविरुध्द लढण्याचा,इरादा त्यांचा नेक होता
अशा जिजाऊचा शिवबा,लाखात नाहीतर जगात एक होता.

भारतीय संविधानाचे शिल्पकार डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर

काळे विद्या गंगाधर
११ वी वाणिज्य

वाचाल तर वाचाल हे घोषवाक्य देऊन वाचनाचे महत्व सांगणारे भारतीय संविधानाचे शिल्पकार म्हणुन आज प्रत्येक भारतवासी ज्यांना ओळखतो, असे एक महान व्यक्तिमत्व म्हणजेच डॉ. बाबासोहब आंबेडकर. ज्ञानाची कास धरलेल्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा जन्म मध्यप्रदेशातील महू या गावी दि १४ एप्रिल रोजी झाला.त्यांच्या वडिलांचे नाव रामजी सपकाळ अस होते.

लहानपणापासूनच बाबासाहेब कुशाग्र बुद्धीचे होते.शाळेत आल्यापासुनच ते वर्गात सर्वात हुशार ठरले.त्यांनी अमेरिकेत अर्थशास्त्र विषयात एम.ए व पीएच.डी.हया पदव्या मिळवल्या

वाचनाची विलक्षण आवड असलेल्या बाबासाहेबांकडे हजाराहून अधिक ग्रंथ होते ते स्वत: उच्च शिक्षित होतेच परंतू,समाजानेही शिक्षित झाले पाहिजे हा त्यांचा आग्रह होता.

समाजातील अन्याय दूर व्हावा यासाठी त्यांनी मूकनायक नावाने पाक्षिक काढले शिका,संघटित व्हा,संघर्ष करा हे ब्रीद वाक्य असलेली बहिष्कृत हितकारिणी ही संस्था स्थापन केली. दलितांना मिळणारी हीन वागणूक पाहून ते फार दुःखी झाले त्यांनी महाड येथे चवदार तळयावर सत्याग्रह केला.बाबासाहेबांनी सर्व धर्माचा बारकाईने अभ्यास करून बौध्द धर्म स्विकारला.१९४७ साली भारताला स्वातंत्र्य मिळालं.डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचा घटना समितीत समावेश झाला.त्यांनी सर्व देशांच्या संविधानांचा बारकाईने अभ्यास करून भारतीय राज्यघटना संविधानाची निर्मिती केली.त्यांनी २६ नोव्हेंबर १९४९ रोजी संविधान भारतीय संविधान सभेसमोर मांडले आणि दि. २६ जानेवारी १९५० रोजी संविधान भारतात लागू झाले.

आज भारतीय लोकशाहीचा कसोटीचा काळ सुरू आहे. आज हयाच संविधानामुळे भारताची गरीमा टिकुन आहे. अद्वितीय बुध्दिमत्ताच्या आधारे स्वतः घेतलेले अतिउच्च दर्जाचे शिक्षण जागतिक दर्जाची विद्वत्ता,बंडखोरी व क्रांतीकार्य करण्याची प्रवृत्ती संघटन कौशल्य,शिस्तबध्दता व निटनेटकेपणा,वक्तृत्व,इंग्रजी भाषेवरील प्रभुत्व,प्रचंड वाचन,संशोधनात्मक अभ्यास,अभ्यासपूर्ण व प्रेरणादायी लेखन अशा अनेक गुण विशेषांसह भीमराव रामजी आंबेडकर यांचा प्रवास हजारो वर्षाची गुलामगिरी नष्ट करणारे महामानव डॉ.बाबासाहेब आबेडकर येथपर्यंतच्या झाला. परंतु अखेर ६ डिसेंबर १९५६ रोजी नवी दिल्ली येथे त्यांची प्राणज्योत मावळली.

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर

जातीपातीच राजकारणं,किती सोसला आपमान ।
बाबासाहेब तुम्ही ज्ञानाच्या जोरावर,जगी मिळवला सन्मान ।
जन्मभर झिजवून काया,गाळला कष्टाचा घाम ।
तुमच्या समाज कार्याला,करतो मानाचा सलाम ।
ग्रंथ पुस्तकाशी मैत्री,मारती ज्ञानाची भरारी ।
दीन - दलित अबलांचे,तुम्ही बनलात कैवारी ।
दूर करण्या अन्याय, तुम्ही आयुष्यभर झटला ।
तुमच्या अथक कष्टानी,मिळाला संविधान रूपी ठेवा ।

काळे विद्या गंगाधर
११ वी वाणिज्य

दुःख ही भावना.........

कु.मेंडके मान्यता एकनाथ
११ वी वाणिज्य

प्रत्येक सजीवांमध्ये अनेक भावना असतात.त्या म्हणजे सुखाची, दुःखाची,प्रेमाची आपुलकीची,क्रूरतेची भावना व द्वेषाची भावना मानवाला आपल्या भावना व्यक्त करता येतात. जेव्हा त्यांना दुःख होते, तेव्हा रडण्यासाठी दुःखाची भावना व्यक्त करण्यासाठी त्यांना इतरांचा खांदा मिळतो परंतु त्या प्राण्याचे काय हो? त्या वनस्पतीचे काय हो ? त्यांनादेखील दुःख होत असेल. परंतु ते समजून घेणारे कोणी नसते. अस नसतं की प्राण्यांना बोलता येत नाही प्राणी देखील बोलतात परंतु फक्त त्यांच्याशीच जे त्यांना समजून घेतात. ते प्राणी आपल्या मानवाच्या दारापुढे प्रेमाची आशा घेऊन येतात. प्रेम तर नव्हेच परंतु पोळीदेखील न देता आपण त्यांना मारायला लागतो. किती दुःख होत असेल बरे त्यांना जेव्हा आपण त्या मुक्या जनावरांना जिवंत कापतो तेव्हा किती वाईट वाटत असेल त्यांना कशा प्रकारचे दुःख ओढत असेल त्यांच्यावर आपल्याला राहायला घरे असतात परंतु प्राणी हे रस्त्यावर राहतात आराम करतात,झोपतात,नांदतात, आणि काही तरूण त्यांना त्रास देतात.त्यांच्यावरून गाड्या चालवतात ते काय. खेळणी आहेत का ? त्यांच्यातदेखील आपल्याप्रमाणे भावना असतात.जेव्हा एखाद्या वाहनामुळे त्यांना जखमा होतात पाय मोडतो तेव्हा काय वेदना आणि दुःख होत असेल त्यांना हे तर प्राण्यांचे दुःख होते, वनस्पती तर आपल्याला फळे,फुले,सावली,प्राणवायु आणि किती काही देत असतात आणि आपण त्यांना बदल्यात काय देतो घाव किती तरी जंगले तोडण्यात आली हजारो लाखो वृक्ष तोडण्यात आले, प्राण्यांची वसतीस्थाने उदध्वस्त करून टाकली या धरणी मातेला याचे किती दुख झाले असेल किती राग आला असेल आणि त्याचे परिणाम भोगतोय आपण. एकमेकांबद्दल वाईट बोलणे कामे व्यवस्थित न करणे, वाईट काम करणे, इतरांना फसवणे, चोरी करणे, देशाला बुडवणे व स्वच्छता न ठेवणे यापेक्षा आणखी मोठे दुःख असूच शकत नाही. या भारतभूमीची काय अवस्था करतोय आपण, आपल्या भारतमातेला यापेक्षा मोठे दुःख काय असेल आजच्या पिढीकडे जर ते अमर झालेले हुतात्मे पाहत असतील तर त्यांच्या मनात कदाचित,मी या माणसांसाठी आहुती कशाला दिली ? असा विचार येत नसेल का? आपल्या पूर्वजांनी तयार केलेल्या वास्तू शिल्पे यांचे जतन करण्यासाठी युनेस्कोसारख्या संस्था अतिशय उत्तम कार्य करत आहेत.परंतु जेव्हा त्याच वास्तूवर तरूण काही तरी लिहितात त्या वास्तूची नासाडी करून टाकतात हे सर्व पाहुन अशा संस्थांना व आपल्या पूर्वजांना किती वाईट वाटत असेल किती दुःख होत असेल त्यांना त्यामुळे आपल्याला इतरांची भावना समजुन घेता आली पाहिजे इतरांना दुःखी नाही केले पाहिजे. मग तो प्राणी असो वा वनस्पती असो व मनुष्य असो सर्वांसोबत आपुलकीने राहिले पाहिजे.

आयुष्य

आयुष्यभर सोबत असून
जवळ कधी बसत नाही
एकाच घरात राहुन
आम्ही एकमेकास दिसत नाही.
हरवला तो आपसांतला
जिव्हाळ्याचा संवाद
एकमेकांस दोष देऊन
नित्य चाले वादविवाद

धाव धाव धावतो
आहे दिशा मात्र कळत नाही
हृदयाचे पाऊल कधी
हृदयाकडे वळत नाही
इतक जगुन झाल
पण जगायला वेळ नाही
जगतो आहोत कशासाठी
काहीच कसला मेळ नाही

क्षण येईल एक असा
घेऊन जाईल हा श्वास
अर्ध्यावरच थांबलेला
असेल जीवन प्रवास
अजुनही वेळ आहे
आत्ताच जगण्याला
बघुन घ्या

कु.वैष्णवी बालासाहेब काळे
१२ वी वाणिज्य

परिचय सावित्रीबाई फुलेंचा

कु.पूनम सुधाकर नाईकनवरे
११ वी वाणिज्य

भारतातील पहिल्या महिला शिक्षिका म्हणुन ओळखल्या जाणाऱ्या सावित्रीबाई एक महान समाजसुधारक शिक्षणतज्ञ आणि कवयित्री होत्या.त्यांचा जन्म ०३ जानेवारी १८३१ रोजी झाला.

सावित्रीबाईंच्या पतीचे नाव ज्योतीराव फुले होते. सावित्रीबाईनी समाजाच्या विरोधात जाऊन लग्नानंतर शिक्षण घेतले महात्मा ज्योतीराव फुले सोबत मिळून १९४८ रोजी पुणे येथील भिडेवाड्यात पहिली मुलींची शाळा काढली.

सावित्रीबाईचा जन्मदिवस संपूर्ण महाराष्ट्रात बालिकादन म्हणून साजरा केला जातो. सावित्रीबाई आयुष्यभर स्त्रियांच्या सशक्तिकरणासाठी लढल्या जातिभेद, स्त्री,पुरूष असमानता याविरुद्ध आवाज उठवला.त्यांनी विधवांचे केशवपन,बालविवाह,सतीप्रथा, भ्रुणहत्या या विरुध्द आवाज उठवला स्त्रीयांना या रूढी परंपरातुन मुक्त करण्याचे कार्य केले. त्यांनी समाजाचे प्रबोधन केले.विधवा पुनर्विवाहाचा कायदा अमलात आणला स्त्रियांना चुल आाणि मुल या चौकटीतुन बाहेर आणले,त्यांना हे कार्य करतांना अनेक समस्यांना सामोरे जावे लागते. उच्च वर्णीय लोकांनी त्यांच्या या कार्याचा विरोध केला. अंगावर शेणसुद्धा फेकले परंतु सावित्रीबाई डगमगल्या नाही त्यांनी समर्थपणे शिक्षणप्रसाराचे कार्य चालु ठेवले.

१८९६-९७ च्या काळात पुण्यात प्लेगची साथ पसरली प्लेगच्या साथीने ग्रस्त रुग्नांची सावित्तीबाईनी सेवा केली रोग्यांची सेवा करत असतांना त्यांनाही प्लेगची लागण झाली आणि त्यांचे निधन झाले.

नदी

उड्या मारत बाबांच्या तु निघालीस
बाबा नको म्हणत असताना निघालीस
फक्त एका सागराच्या ओढीनं ।
मावळतील लाल माती लाजवते गं तुला त्याच्या आठवणीनं
तू जातच राहीलीस, जातच राहिलीस
वृक्ष वेल्लींना नवजीवन देत गेलीस खेडी फुलवत गेलीस दुवा जमवत गेलीस
तुला गाठायचा होता मोठा पल्ला सागरापर्यंतचा
मागे न वळता जाणारी तू शहरात गेल्यावर थबकलीस
कारण माणूस नावाच्या विषारी प्राण्याची नजर तुझ्यावर पडली
साऱ्या शहराची घाण पिवून स्वतः अपवित्र झालीस
आता भेटणार कशी तू त्याला ? तू तर कलंकित ठरलीस
पण काळजी नसावी सरिते तो तर तुझ्यापेक्षाही अपवित्र झाला
कारण,पैश्यावाल्यांसकट राजकारण्यांनी तुझ्या सागराला कधीच घेरलाय.

कु.रिद्धी नागेश अनावडे
११ वी वाणिज्य

मैत्री

कु.संध्या शरद टेहळे
११ वी वाणिज्य

आयुष्यात आपणांस कोणाची तरी सोबत हवी असते. कधी मैत्री हवी असते. कधी प्रेम हवे असते. प्रेमाची साथ कधी ही तुटते, पण... मैत्री मात्र चिरकालीन असते, प्रेमाची साथ तुटल्यावर आयुष्य विसकटते, पण मैत्री मात्र आयुष्याची घडी नव्याने घालते ...

मैत्री हा जीवनातील एक महत्वाचा आणि सुंदर अनुभव आहे. मैत्री म्हणजे दोन व्यक्तींमध्ये असलेली निस्वार्थ आणि दृढ भावना,मित्र आपल्यासोबत हसतात, खेळतात आणि भावनांमध्ये सहभागी होतात. त्यामुळे आपले जीवन आनंदी होते. मित्र आडचणीच्या काळात आपल्याला आधार देतात आणि मदत करतात. मित्र आपल्याला नवीन गोष्टी शिकवतात आणि जगाकडे सकारात्मक दृष्टीने पाहण्यास मदत करतात. मैत्रीमध्ये विश्वास खूप महत्वाचा असतो. आपण आपल्या मित्रांवर डोळे झाकून विश्वास ठेवू शकतो. मित्र आपल्याला भावनिक आधार देतात आणि मानसिकदृष्ट्या सक्षम बनवतात.

खरा मित्र नेहमी आपल्याशी प्रामाणिक असतो. तो आपल्या भावनांचा आदर करतो आणि आपल्याला समजून घेतो. आपण त्याच्यावर पूर्ण विश्वास ठेवु शकतो तो नेहमी आपल्याला सकारात्मक विचार करण्यास प्रेरित करती.तो नेहमी आपल्या पाठीशी उभा असतो.मैत्री हा जीवनातील एक मौल्यवान ठेवा आहे. चांगले मित्र निवढण आणि त्यांची कदर करणे खूप महत्त्वाचे आहे. मैत्रीमुळे आपले जीवन अर्थपूर्ण आणि आनंदी होते.

गरीब – श्रीमंत, छोटा– मोठा असा कुठलासा भेदाभेद मैत्रीमध्य नसतो. मैत्री जन्म घेते ती निस्वार्थ आणि निखळ भावनेतून जमीन आणि पाण्याच्या मिलनात बीजाला अंकुर फुट्टन कोंबाचे रोप तयार होते, तसे, माणसा–माणसात सद्वीचाराचे बीजारोपण होऊन मैत्रीचे रोपटे तयार होते. मात्र मैत्रीच्या रोपट्याला आवश्यक्ता असते ती आधाररुपी संततधारेची तर ते वटवृक्षसारखे अजन्म टिकून राहते. अन्यथा अल्पकाळातच पाण्याअभावी एखादे रोप कोमेजून जाते त्याप्रमाणे मैत्रीही त्याठिकाणी खंडित होते. मैत्रीत पैशाची उर्मी तग धरत नाही.

मैत्री हे एक असे नाते आहे ते आपले आयुष्य अधिक समृद्ध करते आणि आपल्याला जीवनातील आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी एक नवी उमेद देते.

छत्रपती शिवाजी महाराज

जानता शिवाजी राजा माझा,
एकच असा होऊन गेला
इतिहासाच्या पानांमध्ये,
नाव आपले कोरून गेला...
छाती होती पोलादी ज्यांची,
डोळ्यात ज्यांच्या अंगार
त्या माझ्या शिवबाचा आज,
करती जयजयकार,करती जयजयकार

सह्याद्रीच्या कुशीतून,
एक हिरा चमकला
भगवा टिळा चंदनाचा,
शिवनेरी वर प्रकटला
शुरवीरांची आहे ही धरती,
वीर शिवाजी राजे पालनहार
मावळ्यांच्या मनात जागवत्या अभिमान,
असा हा राजा महाराष्ट्राची शान ,

भवानी मातेचा लेक तो,
मराठ्यांचा राजा होता
झुकला नाही कोणासमोर,
मुघलांचा तो बाप होता.

मराठी शायरी

कु.भक्ती सुधाकर नाईकनवरे
११ वी वाणिज्य

सामाजिक समरसता

चि.अथर्व विश्वनाथ शिंदे
११ वी विज्ञान

भारत हा विविधतेने नटलेला देश आहे. येथे अनेक धर्म, भाषा आणि संस्कृती असुनही लोक एकत्र राहतात,ही एकता टिकवून ठेवण्यासाठी सामाजिक समरसता अत्यंत आवश्यक आहे कारण सामाजिक समरसता असल्यास समाजात शांतता आणि परस्पर सहकार्य वाढते त्यामूळे समाजाचा सर्वांगिण विकास होतो.

परंतू आजच्या काळात जातीयवाद, धर्मभेद, आर्थिक विषमता व अंधश्रध्दा यासारख्या समस्येमुळे सामाजिक समरसतेला धोका निर्माण होतो.काही वेळा लोक एकमेकांविषयी गैरसमज निर्माण करून भेदभाव करतात, त्यामुळे समाजात तणाव व मतभेद वाढतात.

सामाजिक समरसता वाढवण्यासाठी शिक्षणाला खूप महत्व आहे.शिक्षणामुळे लोकांमध्ये समानता सहिष्णूता, मानवतेची भावना निर्माण होते.तसेच धर्म व संस्कृतीचा आदर करणे,भेदभाव टाळणे, एकमेकांना मदत करणे हेही आवश्यक आहे.समाजातील प्रत्येक व्यक्तीने वसुधैव कुटूंबकम् या भावनेने वागल्यास समाज हा अधिक मजबुत होऊ शकतो.

समाजात विविध धर्म, जाती, भाषा व संस्कृती,परंपरा असलेल्या लोकांचा समावेश असतो या सर्वांनी परस्पर आदर राखणे म्हणजे सामाजिक समरसता होय,समाजातील प्रत्येक व्यक्ती समान आहे व सर्वांना समान हक्क व संधी मिळवण्यात ही सामाजिक समरसतेची मुलभूत भावना आहे.

माणूसकीचा सुगंध दरवळू दे,मना मनात प्रेम फुलु दे,
जात–धर्माच्या भिंती मोडुन,समतेचे दीप उजळू दे

अखेरीस,सामाजिक समरसता ही अत्यंत महत्वाची आहे.जेंव्हा समाजातील सर्व लोक एकमेंकांशी प्रेम,आदर व बंधुभावाने वागतात तेंव्हा खऱ्या अर्थाने एक सशक्त आणि प्रगत समाज निर्माण होतो.

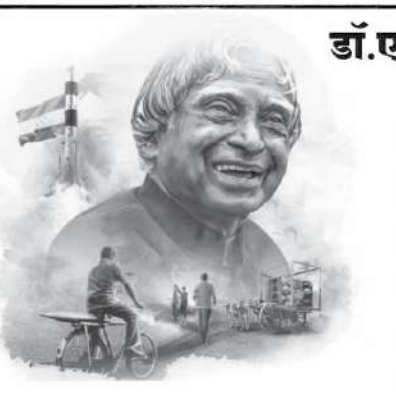

डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम

कुलकर्णी वेदांत राजेशराव
११ वी विज्ञान

डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम हे भारताचे ११ वे राष्ट्रपती ख्यातनाम एरोस्पेस शास्त्रज्ञ आणि मिसाईल मॅन म्हणून ओळखले जाणारे एक थोर व्यक्तिमत्व होत. त्यांनी DRDO आणि ISRO मध्ये महत्वपूर्ण महत्वपूर्ण योगदान दिले असनु,भारताच्या अग्नि आणि पृथ्वी क्षेपणास्त्रांच्या विकासात प्रमुख भूमिका बजावली.अबुल पाकिर जैनुलाब्दीन अब्दुल कलाम हे त्यांच पूर्ण नाव होते. १५ ऑक्टोबर १९३१ रामेश्वरम तामिळनाडु येथे त्यांना जन्म झाला. मद्रास इन्स्टीट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी मधून एरोनॉटिकल इंजिनिअरिंगची पदवी २००२ ते २००७ या काळात भारताचे ११ वे राष्ट्रपती,मिसाईल मॅन आणि लोकांचे राष्ट्रपत्ती हि त्यांची ओळख. संरक्षण,संशोधानं आणि विकास संस्था आणि भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था मध्ये शास्त्रज्ञ म्हणून प्रदीर्घ सेवा, १९९७ मध्ये सर्वोच्च नागरी सन्मान,भारतरत्नने सन्मानित,विंग्स ऑफ फायर,अग्निपंख,इंडिया २०२०,इग्नाइटेड माइड्स ही त्यांची प्रसिद्ध पुस्तके आहेत.

होळी स्त्रीयांच्या शौर्याची

रंग उधळली नभात आज, इतिहास जागा होतो.
शौर्य,त्याग,कर्तृत्वाच्या गाथांनी भारत नटतो
ही होळी आहे स्त्री शक्तीची, अभिमानाच्या ज्वालेची
ज्या वीरांगणांनी उजळवली वाट स्वातंत्र्याच्या दिव्याची,
राणी लक्ष्मीबाई तलवारीचा रंग उधळते
धैर्याचा गुलाल घेवूनी रणांगणी ती उभी राहीली
स्वातंत्र्याच्या अग्नीमध्ये जणू ती ज्वाला प्रखर
तिच्या पराक्रमाने रंगली मातृभूमी सुंदर
सावित्रीबाई फूले ज्ञानरंगाची होळी खेळली,
अज्ञानाचा अंधार जाळला,
शिक्षणाच्या सुगंधी रंगाने समाज नव्यान फूलवला
स्त्री शिक्षणाच्या वाटेवरती तिने धैर्याने पाऊल टाकले
समतेच्या स्वप्नाना तिने सत्यात उतरविले
आज आपण रंग खेळताना आठवू या त्या नारी
ज्यांनी घडविला इतिहास बनल्या प्रेरणेची ज्योत सारी
त्यांच्या कर्तृत्वाच्या रंगांनी सजवू या होळी
समानता,धैर्य,स्वप्नांची पेटवू या नवी होळी

प्रतिभा जाधव

छत्रपती शिवरायांचा पोवाडा

चि.विश्वनाथ शिंदे
११ वी विज्ञान

व्हॉट्सअप फेसबुक,इंस्टा पाहणे द्यावं सोडून
शिवरायांची कथा ऐकावी अवर्जून
पूणे जिल्हयांमध्ये आहे किल्ला शिवनेरी
जन्माला आला हो तिथे स्वराज्याचा वारकरी
घडवले स्वराज्य माझ्या राजान
घडवले स्वराज्य माझ्या शिवबान... ।। १ ।।
स्वराज्य निर्माण करताना आल्या खूप अडचणी,
तरीसुध्दा खचला नाही स्वराज्याचा धनी
गड किल्ले जिंकले खूप माझ्या राजान...
गड किल्ले जिंकले खूप माझ्या शिवबान ।। २ ।।
अफजल खान आला प्रतापगडाच्या पायथ्याशी,
पहिल्याच भेटीत गेला डोंगराच्या पायथ्याशी
टराटरा फाडलं पोट त्याच राजाने
टराटरा फाडले पोट माझ्या शिवबाने ।। ३ ।।
पन्हाळ्याला वेडा घालूने बसला होता सिद्धी
चालाकीन सुटला तिथून राजा माझा जिद्दी
सुटकेसाठी केली युक्ती माझ्या राजानं
सुटकेसाठी केली युक्ती माझ्या शिवबान ।। ४ ।।
बाजीप्रभू देशपांडे यांनी दिला सिद्धीला मारा
मरण पावले बाजी झाला शांत हो वारा
अहो अश्या मावळ्यांना, घडवले माझ्या राजानं
माझ्या शिवबान ।। ५ ।।
शिवरायांची ख्याती आहे वो जगभरी
डंका वाज त्यांच्या नावाचा ओ आजवरी
पराकम गाजवले माझ्या राजान
पराक्रम गाजवले माझ्या शिवबान ।। ६ ।।

वार्षिक स्नेहसंमेलन २०२५-२६ ची काही क्षणचित्रे

माझा आवडता मित्र श्री कृष्ण

कु.मेंडके मान्यता एकनाथ
११ वी वाणिज्य

आपल्या सर्वानाच मित्र असतात कोणाला कमी तर कोणाला जास्त, पण आपल्या सर्वानाच एक मित्र असतो.जो आपल्याला सर्वांत जास्त प्रिय आसतो त्याच्याशी आपण सर्व काही शेअर करतो.माझा पण असाच एक मित्र आहे,कन्हैया (भगवान श्री कृष्ण) सर्वच जण त्याला देव म्हणून पुजतात, पण मला त्यात एक खरा मित्र दिसतो.मी त्याला माझ्या मनातील सर्व काही सांगते.जरी तो देव असला, तरीही तो माझ्या सर्वांत जिवलग मित्र आहे.तो कधीच मला नाराज बघु शकत नाही. तो मला प्रेरित करतो.त्याच्याशी बोलल्यावर खुप छान वाटत.तो इतरांसारखा खोटही बोलत नाही.तो मला आजपर्यंत कधी दिसला नाही.पण त्याच्याशी बोलल्याशिवाय माझा दिवसच जात नाही.त्याचे गुण आपल्या सर्वांनाच माहीत आहेत. तो सर्वांत चागला मुलगा,सर्वांत चांगला भाऊ, सर्वात चांगला मित्र, सर्वात चागला प्रेमी आणि सर्वांत चांगला मार्गदर्शक आहे. मी मानते की तोच सर्वोत्तम आहे.त्याचे प्रयत्न चालू असतात त्याच्या सर्व भक्ताना खुश ठेवण्याचे काम करतो, त्याच्याकडुन सर्वांनी प्रेरणा घ्यावी असा तो आहे.त्याला सर्व जण प्रिय आहेत.तो मला खरंच खूप आवडतो. त्याच्यासारखा या जगात कोणीच नाहीये,आणि तसा होणारही नाही, मी त्याचे काही गुण घ्यायचे प्रयत्न करते. त्यानी आपल्याला त्याच्या लीलामधुन बरच काही शिकवल आहे.जस कोणत्या परिस्थितीचा सामना करायचा आणि कोणत्या परिस्थितीचा नाही.आपल्या जवळच्या लोकांसाठी लढणे इत्यादी.कन्हैया माझ्या जीवनातील सर्वात मोठ यश आहे. मी बालपणापासुन त्याला माझा मित्र मानते. तो कोणचाही भेदभाव करत नाही.

त्याला सर्व समान आहेत,सर्वावर त्याची कृपा असते.सर्व अध्यामिक गुरु त्याला मानतात तो माणूस कोणत्याही जाती धर्माचा असो तो स्वतःला कन्हैयाच्या प्रेमात पडण्यापासुन रोखु शकत नाही.कन्हैयाला बघितल्यावर सर्व त्याच्याकडे आकर्षिले जातात माझ जीवन तो माझा मित्र होण्यांन अजूनच छान वाटायला लागलं आहे.प्रत्येकाने आपल्या देवाशी,आपल्या आईवडिलाशी मैत्रीचं नातं जोडायल हवे राधे राधे.

श्रीनिवास रामानुजन

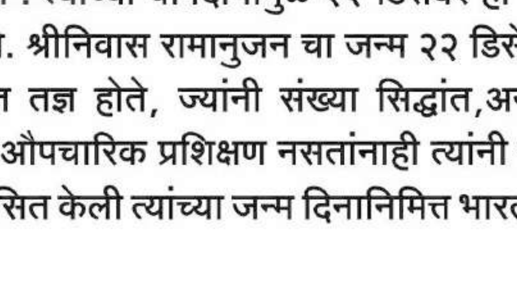

भारताला प्राचीन काळापासून गणिताची मोठी परंपरा लाभलेले आहे आर्यभट्ट,रामानुजन यांच्यासारख्या महान गणितज्ञांनी गणिताच्या क्षेत्रात मोलाची भर घातली आहे. त्यांनी संख्या सिध्दांत (Number Theory), अनंत मालिका Infinite series आणि Analytical theory of Numbers) मध्ये मोठे कार्य केले.

विशेष : त्यांच्या योगदानामुळे २२ डिसेंबर हा त्यांचा जन्मदिवस राष्ट्रीय गणित दिवस म्हणून साजरा केला जातो. श्रीनिवास रामानुजन चा जन्म २२ डिसेंबर १८८७ साली झाला होता. हे जागतिक कीर्तीचे भारतीय गणित तज्ञ होते, ज्यांनी संख्या सिद्धांत,अनंत मालिका आणि सतत अपूर्णांकामध्ये मोलाचे योगदान दिले.औपचारिक प्रशिक्षण नसतांनाही त्यांनी सुमारे ३९०० पेक्षा जास्त गणितीय निष्कर्ष आणि समिकरणे विकसित केली त्यांच्या जन्म दिनानिमित्त भारतात दरवर्षी राष्ट्रीय गणित दिन साजरा केला जातो,

चि.पाटिल सार्थक गोविंद
११ वी विज्ञान

जाणताराजा छत्रपती शिवाजी महाराज

कु.भक्ती सुधाकर नाईकनवरे
११ वी वाणिज्य

स्वतंत्र साम्राज्याचे स्वप्न साकार करणारे स्वराज्य संस्थापक श्री छत्रपती शिवाजीराजे भोसले हे एक थोर कर्तृत्ववान पुरुष होते. त्यांनी शून्यातून केलेली स्वराज्य निर्मिती ही सर्वासाठी प्रेरणादायी आहे. शिवाजी महाराज हे आदर्शवत स्वराज्य निर्मिती कारभार करण्यात यशस्वी ठरलेले महाराष्ट्राचे पहिले छत्तपती आहेत. शिवरायांचा जन्म फाल्गुन वद्य तृतीया शके १५५१ या दिवशी म्हणजेच १९ फेब्रुवारी १६३० रोजी राजमाता जिजाबाईच्या पोटी जुन्नर तालुक्यातील शिवनेरी गडावर झाला.त्यांच्या वडिलांचे नाव शहाजीराजे भोसले तर आईचे नाव जिजाबाई भोसले असे होते. शहाजीराजे हे त्याकाळी सरदार म्हणून कार्यरत होते. शिवरायांचे बालपण हे अति संस्कारित असे घडले होते. बालपणाची सर्व वर्षे ही नीतिमत्ता, राज्यव्यवस्था,युद्धकला,गनिमी कावा आणि घोडेस्वारी शिकण्यात गेली. कधीकधी आसपास राहणारी मावळ्यांची मुले शिवरायांबरोबर खेळत असत. शिवरायांचे प्रथम संवंगडी होते. माता जिजाऊ रामायण,महाभारत तसेच इतर भारतीय महापुरुषांच्या कथा बाल शिवाजींना सांगत असत.

त्यांतूनच मग पराक्रम आणि प्रजादक्षता असे गुण लहानपणीच शिवाजीच्या अंगी बाणवले गेले. शहाजीराजे सतत मोहिमांवर असत पण वेळ मिळाल्यास ते शिवरायांना वाचण, युद्धकला, घोडेबाजी शिकवत असत. शिवरायांचे लग्न किशोर वयातच झाले होते.जिजाऊंनी फलटणच्या नाईक निंबाळकर घराण्यातील सईबाई यांना भोसले घराण्याची सून म्हणून पसंत केले.शिवराय मोठे होताना त्यांना परकीय सत्तांचा रयतेवर होणारा छळ अनुभवास येत होता. त्यामुळे त्यांनी रायरेश्वराच्या मंदिरात स्वराज्य निर्मितीची प्रतिज्ञा घेतली, आदिलशाही, निजामशाही आणि मुघल सत्ता यांच्या विरोधात शिवरायांना लढावे लागणार होते. स्वराज्य निर्मितीची मुहूर्तमेढ म्हणून त्यांनी किल्ले तोरणा अत्यंत लहान वयात जिंकला. त्यांनतर स्वराज्यावर आलेल्या प्रत्येक संकटाला अत्यंत धैर्याने तोंड देण्यात महाराज यशस्वी ठरले.अफजलखान वध शाईस्तेखानाची बोटे कापणे या प्रसंगातून त्यांचा पराक्रम दिसून येतो स्वकीय शत्रूंना देखील शिवरायांनी चांगलाच धडा शिकवला.

एम.एस.स्वामीनाथन

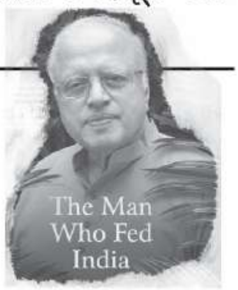

एम.एस.स्वामीनाथन हे भारतीय कृषी शास्त्रज्ञ आणि अनुवंशाचे शास्त्रज्ञ होते, ज्यांना भारतातील हरीत क्रांतीचे जनक मानले जाते.त्यांनी गव्हाच्या आणि तांदळाच्या उच्च उत्पादन देणाऱ्या वाणांचा (HYV) विकास करून, १९६० च्या दशकात देशाला उपासमारीतून वाचवले आणि अन्नसुरक्षा निश्चित केली.त्यांचा जन्म तमिळनाडूमधील कुंभकोणम येथे झाला. त्यांनी कोईमतूर कृषी महाविद्यालयातून कृषी शास्त्रात शिक्षण घेतले आणि नंतर केंब्रिज विद्यापीठातून डॉक्टरेट्र (PhD) प्राप्त केली. ६० च्या दशकात त्यांनी मेक्सिकन गव्हाच्या जातींचा भारतीय मातीत वापर करून तांदळाच्या अधिक उत्पादन देणाऱ्या जाती विकसित करून पिकांचे उत्पादन प्रचंड प्रमाणात वाढवले.त्यांना पद्मश्री पद्मभूषण या नागरी पुरस्कारांनी सन्मानित करण्यात आले होते.या व्यतिरिक्त त्यांना प्रतिष्ठित जागतिक अन्न पुरस्कार मिळाला आहे. २८ सप्टेंबर २००३ रोजी वयाच्या ९८ व्या वर्षी चेन्नई येथे त्यांचे निधन झाले.

चि.बागल स्वराज जिजाराम
११ वी विज्ञान

आई.......

आई म्हणजे नदीवरचं धरण असतं
आई म्हणजे खळाळणारा ओढा असतो
आई म्हणजे चा दण्या चा सडा असतो
आई सशाचं काळीज,सिंहाची छाती
आई डोक्यावरचं आभाळ,पायाखालची माती
आई हवेची झुळूक,देवघरातला दिवा
आई काळजातली बासरी,ओठावरचा पावा

आई म्हणजे भाकरी,
अहोरात्र चाकरी
आराम नाही,बिराम नाही
कष्टाला विराम नाही.
सारख सारख राबायच
रात्री निजल्यावरती
पुन्हा माझंच अंग दाबायच.
एक उठून रात्रीचे
आईचे मी दाबले पाय
आई म्हणाली,अग अग
असं करतेस काय ?

मी म्हणाले, तुझे आई
दाबणार कोण पाय ?
माझे पाय दाबतेस तु
माझ्यात आहे काय ?
मी काही तुझ्या आई
वंशाचा दिवा नाही
सुख देईल तुला अशी
थंडगार हवा नाही.
पायाशी तरी माझ्या
अशी का गं बसतेस
कष्ट विसरून सारे कशी
फुल होऊन हसतेस.
आई म्हणाली, तुझ्या पायात
आहे माझं बख
तुझ्या डोळ्यात पाहुन सोसते
काळजा मधली कळ.

कु.पुनम घुगे
बी.ए.द्वितीय वर्ष

कविता

स्वच्छ असावे घर असावा स्वच्छ परिसर
नित्य करावी कसरत,असावे आहाराचे परिपत्रक
राहिल निरोगी आरोग्य नसावा अंगी आळस
असावी अंगणी तुळस स्विकारू नये अवैद्य
नाकारू नये वैद्य राहील निरोगी आरोग्य
झटकावा तनाचा मळ देवाचे सदैव चित्त निर्मळ
जीवनी सतत दरवळ आनंदाचा
परिमळ राहिल निरोगी आरोग्य

कु.काळे दिपाली परमेश्वर
११ वी विज्ञान

नातेवाईक

डोळे दाखवून जाते व्यक्ती कशी आहे,
अश्रु सांगून जातात दुःख किती आहे
वाचा सांगून जाते माणूस कसा आहे,
स्पर्श सांगून जातो मनात काय आहे
ठेच सांगून जाते लक्ष्य कोठे आहे.
संस्कार सांगून जाते परिवार कसा आहे
गर्व सांगून जातो पैशांचा माज किती आहे
विश्वास सांगून जातो जोडीदार कसा आहे
आणि वेळ सांगून जाते नातेवाईक कसे आहेत.

कॉमर्स नंतरचे करियर

चि.सुहास सत्यनारायण शिंगाडे
११ वी वाणिज्य

दहावीचा निकाल लागला की प्रत्येक विद्यार्थी आणि पालकांसमोर एकच प्रश्न उभा राहतो,आता कोणता स्ट्रीम निवडायची अनेक जण सायन्स किंवा आर्टस् चांगले म्हणतील.इंजिनिअरींग,मेडीकल,टीचर,लॉयर आणि कलेक्टर इत्यादीमध्ये भरपूर स्कोप आहे असा चूकीचा समज करून बसतात. ज्या विद्यार्थ्यांनी कॉमर्स घेतले त्यांना वाटते की आपण काहितरी कमी दर्जाची शाखा निवडली आहे म्हणून ते पश्चताप करतात.११ वी,१२ वी मध्ये सायन्स व आर्टस कडे असलेले आकर्षण पाहून अनेक कॉमर्सचे विद्यार्थी मनातल्या मनात खंत बाळगतात. परंतू ही मानसिकता चुकीची आहे आजच्या काळात भारतातील सर्वात जास्त करीअरची दारे उघडी करणारी शाखा म्हणजे कॉमर्स.कॉमर्स म्हणजे फक्त बुक किपींग,अकाऊंटसी किंवा दुकान व्यवसाय नव्हे,कॉमर्स ही बिझनेस,फायनान्स, अकाउंटींग,व्यवस्थापन,इकोनॉमिक्स, डेटा, लॉजिस्टिक्स आणि स्टॅटिस्टिक्स यांचा एक संपूर्ण महासागर आहे.

कॉमर्स ही अशी शाखा आहे जी थेट प्रत्यक्ष जीवनाशी जोडलेली असते दुकानात वस्तु कश्या विकल्या जातात? बँकींग कसे चालते ? पैश्याचे व्यवस्थापन कसे होते ? कंपनीचा नफा–तोटा ? अर्थव्यवस्था कशी वाढते ? हे सगळे शिकण्याची संधी फक्त कॉमर्स स्ट्रीम मध्ये मिळते.

आजचा काळात सर्वात जास्त पगार मिळवणारे कॉमर्स स्ट्रीमचे आहेत.CA,CS,CMA,BBA,MBA,Finance, Stock Market,Data Analyst,CFO ही सर्व क्षेत्रे कॉमर्स विद्यार्थ्यंसाठी सुवर्णसंधी आहेत.कॉमर्समध्ये यश मिळवायला मेंदु, प्रॅक्टीकल,विचार,विश्लेषण आणि संयमाची गरज असते आणि ही कौशल्ये सगळ्यांकडे असतात असे नाही. म्हणून कॉमर्स शाखा कमी दर्जाची असल्याचा भ्रम दूर करण्याची गरज आहे.

कॉमर्स ही शाखा उच्च करियर व जास्त पगार देणारी शाखा आहे.

१२ वी नंतरचे कॉमर्स व्यवसायिक कोर्सेस (Professional Courses).

(१) CA,(Chartered Accountant - सनदी लेखापाल)

हा कोर्स कॉमर्स शाखेतील सर्वात कठीण कोर्स आहे.सनदी लेखापाल होण्यासाठी ICRI मधे रजिस्ट्रेशन करावे लागते हा कोर्स तीन टप्प्यामध्ये विभागलेला आहे.

1) CA Foundation (4 Subjects)
2) CA Intermidiale (6 Subjects group 1 & 11).
3) CA Final (6 subjects group 1 & 11)

आणि २ वर्षाची आर्टिकलशीप म्हणजेच पार्ट टाइम जॉब कॉमर्स शाखेतील सर्वात High Paid Course.

(2) CS (Company Secretory - कंपनी सचिव) CS हा कोर्स व्यवसायिक कोर्समध्ये मोडला जातो. कंपनी कशी चालवली जाते याचे कायदेशीर व प्रशासकीय ज्ञान कार्पोरेट जगात प्रचंड मागणी.

(3) Cost and Management Accountant (CMA)
उद्योग,उत्पादन कंपन्या,मोठे कारखाने या क्षेतात CMA पगारावर असतात
(4) Chartered Financial Analyst (CFA)
जागतीक पातळीवरील उच्च दर्जाची फायनान्स पदवी इन्व्हेस्टमेंट बँकिंग,स्टॉक मार्केट, फायनान्स कन्सल्टींग सर्वत्र मागणी.

१२ कॉमर्स नंतर पदवी कोर्सेस
1) Bacholor of Commerce (B.Com.)
2) Master of Commerce (TM.com)
3) Bachelor of Business Administration (BBA)
MPSC / UPSC या सरकारी गव्हर्नमेंट परिक्षांसाठी B.Com. ही पदवी कामाला येते
१२ कॉमर्स नंतर सेवा देण्यासाठीची नोकरी पोलिस (पोलीस भरती), स्पर्धा परीक्षा, प्रोबेशनरी ऑफीसर, बँक क्लर्क इ.

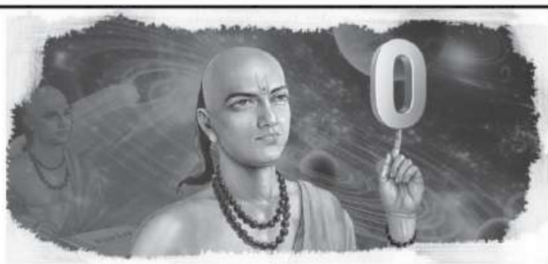

आर्यभट्ट

आर्यभट्ट यांचा जन्म इ.स. मध्ये स.१४७६ मध्ये झाला.अनेक संदर्भानुसार ते अश्माका आधुनिक महाराष्ट्र / केरळ भाग येथील असल्याचे मानले जाते.

आर्यभटीय हा त्यांचा सर्वात प्रसिद्ध ग्रंथ आहे.जो त्यांनी वयाच्या २३ व्या वर्षी लिहिला. या ग्रंथांत अंकगणित, बिजगणित आणि त्रिकोणमितीचा समावेश आहे.

शून्याचा वापर : त्यांनी शून्याचा वापर करूत स्थानानुसार किंमत पद्धती विकसित केली. π (pi) ची किंमत त्यांनी π ची किंमत ३.१४१६ इतकी अचूक शोधली.रात्र होतात असे त्यांना सांगितले.

ग्रहणे : चंद्रग्रहणे आणि सूर्यग्रहण यांची वैज्ञानिक कारणे मांडली. पृथ्वीची सावली चंद्रावर पडल्यामुळे चंद्रग्रहण होते त्यांनी स्पष्ट केले.

ग्रहणाची कारणे : त्यांनी सूर्य चंद्र आणि पृथ्वी यांच्या भ्रमणगतीची संकल्पना मांडली

कु.अक्षरा गोपाळ पैंजणे
११ वी विज्ञान

महर्षी कनाद

महर्षी कणादांचा जन्म साधारपणे इसवी सन पूर्व ६ व्या किंवा ८ व्या शतकात गुजरातमध्ये (प्रभात पट्टणजवळ) झाला असे मानले जाते.त्यांचे मूळ नाव कश्यप होते.ते अत्यंत साधे जीवन जगत असत.ते धान्याचे कण गोळा करून (कण धान्याचा छोटा तुकडा) उपजीविका करत असत,म्हणूल त्यांला कणाद (कण खाणारे) म्हटले जात असे.

कणादांनी प्रतिपादन केले की, सृष्टीतील प्रत्येक अत्यंत सूक्ष्म कणांपासून बललेला असतो. ज्याला त्यांनी अणू म्हटले.हे अणू अविभाज्यं (ज्याचे तुकडे करता येत नाहीत । आणि नित्य (शाश्वत) असतात. जेव्हा दोन किंवा अधिक अणू एकत्र येतात, तेव्हा द्वयणुक तयार होते.कणादांनी पदार्थाच्या भौतिक आणि रसायनिक बदलांचा अभ्यास केला होता. त्यांनी वैशेषिक सूत्र नावाचा एक अत्यंत महत्वाच्या ग्रंथ लिहिला, ज्यामध्ये त्यांनी विश्वातील सर्व पदाथांचे वर्गीकरण करून वैश्वीक दर्शन मांडले. या दर्शनानुसार जग अणूपासून बनलेले आहे आणि पदार्थांचे गुणधर्म त्याच्या अणूंवर अवलंबून असतात.

कु.आनंदी कृष्णा सुपेकर
११ वी विज्ञान

भाऊ बहिणीचे नात

कु.वैष्णवी बालासाहेब काळे
१२ वी वाणिज्य

भाऊ त्याचं आणि माझ कधीच पटलं नाही. एकमेकांशिवाय आम्हाला करमतही नाही.रोजचं एकमेकांशी भांडण विनाकारण खोड काढण कधी रुसण तर खळखळुन हसण,बहिण भावाच प्रेम हे सर्वात वेगळं असतं.कितीही भांडण झाली,तरीही वेळप्रसंगी एकमेकांना जीव लावणारे बहिण भाऊच आसतात.बहीण भावाच नात मांजरासारखे असतं.तुझ माझं जमेना आणि तुझ्या वाचुप करमेना, बहीण भावाच्या नात्यात भरपुर भांडण असतं,पण त्यापेक्षा जास्त माया अन एकमेकांवर खुप प्रेम करत असतात पण हे कधीही दाखवत नसतात.तर हे बहीण भावाच नात दिवसें दिवस असच घट्ट अन अतुट होत जावो.नाते मानलेले असो की रक्ताचे पण बहिण भावाचे नाते मात्र जगावेगळेच असते.थोडे खोडकर भांडखोर,हट्ट पुरवणारे प्रसंगी रागवणारे एकमेकावर जीवापाड प्रेग करणारे ते बहिन भावाचे नाते आसते.ढोंगी व दिखाव्याला या नात्यात स्थानच नसते कारण हे नाते प्रेमाच्या पवित्र धाग्याणे जुळलेले असते.स्वार्थ आणि अहंकाराने जिथे जन्म घेतला तिथे बहिण भावाचे नाते कधीच टिकत नसते वरपांगी कठोर कवठासारखे दिसतारे हे नाते अंतःकरणास मऊ लुसलुसीत काळजाचे असते.

कितीही रूसवे, फुगवे, वाद,तंटे होऊ देत पण नात्यातले प्रेम कधीच आटत नसते.चंदनासारखे झिजुन सुगंध देणाऱ्या ह्या नात्यांचे मायेच्या,प्रेमाच्या त्यागातच रहस्य दडलेले असते बहुपुण्याने मानवाला नरदेह प्राप्त होत असते त्या कर्तव्याला पाठ फिरवायची नसते,ममतेच्या नाळेने जुळलेल्या नात्यांना किंमतीचे लेबल नसते पण हरवल्यावर त्याची खरी किंमत कळायला लागते.अतकरणात अश्रुंचे तांडव नी चेहऱ्यावर हास्य दाखवणारे बहिण भावाचे नाते खरोखरच अनोखे व अनमोल असते. मायेचा उबदार किनारा असतो तो भाऊ जगण्याच्या अखेरपर्यंत हिम्मत देतो तो भाऊ उदास आयुष्यात विनोदाचे खरे रंग भरतो तो भाऊ,अटीतटीच्या प्रसंगात निर्भिड पणे साथ देतो तो भाऊ,खाजगी जिवनातील गुप्त गोष्टी बिनदिक्तपणे लपवतो तो भाऊ ,मोठेपणाची सावली कायम धरत पालकांच्या मारापासून वाचवतो तो भाऊ, पाहिलेल्या स्वप्नांना अवचित सत्यात उत्तरवतो तो भाऊ,मुक्ती आसव ओघळताना आधाराचा विश्वास दाखवतो तो भाऊ, कितीही लपवण्याचा प्रयत्न केला तरी नेमका चेहरा वाचतो तो भाऊ.भावंडांना मोठ करायला स्वतः राबुन घाव सोसतो तो भाऊ,बहीणींचा संसार सुखात व्हावा म्हणूल उत्तम वर शोधतो तो भाऊ,पण बहिनींना विदा करतांना एकटाच रडतो तो भाऊ,डोळ्यांनमदी आश्रु येऊन चेहऱ्यावर हास्य उमटवतो तो भाऊ,भाऊ आहेस तु माझा माझे हट्ट पुर्ण करण्यासाठी स्वप्नांची दुनिया रेखाटतो,थोडी वेगळीच आहे आपल्या नात्यातील यारी, जसी बिस्कीट आणि खारी आपल नात म्हणजे तुझ माझ जमेना तुझ्या वाचुन करमेना.मात्र बहिण सासरी गेल्यावर आठवणींचा मारा त्याला साहवेना.या जगातील माझी सर्वात प्रिय व्यक्ती आहेस तु.भाऊ नाही माझ सर्वस्व आहेस तु,कस सांगु तुला किती प्रेम आहे रे माझ,माझ जे आहे ते सर्वच आहे तुझ. कस सांगु तुला काय अवस्था होते भाऊ, खरच खुप आठवण येते ना रे... तुझी.आलोय तुझ्यापासुन दूर पण नाही रे गवसत आहे जगण्याचा सुर,येतो तुझा फोन जेंव्हा मणाला बरं वाटत आज सांगुनच टाकाव तुला मनातलं सगळ खर.पण नाही रे हिम्मत होत माझी,पण भाऊ खरच खुप आठवण येते रे तुझी,आई वडिलानंतर निसर्गाने आपल्याला दिलेली आणखी एक देणगी म्हणजे भाऊ-बहिण.

डॉ. होमी भाभा

कु शिंपले आरती गोविंद
११ वी विज्ञान

डॉ.होमी भाभा यांचा जन्म ३० ऑक्टोबर १९०९ रोजी मुंबईतील एका सधन पारशी कुटूंबात झाला.केंब्रिज विद्यापीठातून अभियांत्रिकी आणि भौतीकशास्त्राचे शिक्षण पूर्ण केले. त्यांनी भारतात अणुऊर्जेचा वापर शांततामय कार्यासाठी करण्यासाठी पंडित नेहरूंच्या सहकार्याने अणुकेंद्र स्थापन केले.त्यांनी १९४५ मध्ये TIFR ची स्थापन केली, तसेच ट्रॉम्बे येथे अ‍ॅटोपिक एनर्जी इस्टॅब्लीशमेंट ट्रॉम्बे स्थापन केली.जी नंतर भाभा अ‍ॅटोमिक रिसर्च सेंटर म्हणून ओळखली जाऊ लागली. १९५४ मध्ये त्यांना भारत सरकारचा पद्मभूषण हा बहुमान मिळाला. डॉ.भाभा हे केवळ शास्त्रज्ञ नव्हते,तर त्यांना कला आणि संगीताचीही आवड होती. भारताला अणुशक्तीमध्ये सक्षम बनवणे हे त्यांचे मुख्य ध्येय होते.त्यांच्या स्मृतिप्रित्यर्थ मुंबईत होमी भाभा विज्ञान शिक्षण केंद्र आणि भाभा अणुसंशोधन केंद्र कार्यरत आहेत.त्यांनी टाटा इन्स्टिट्यूट ऑफ फंडामेंटल रिसर्च (TIFR) आणि भाभा अणुसंशोधन केंद्र (BARC) ची स्थापना करून भारतात अणुसंशोधनाचा पाया रचला त्यांनी भारतीय अणुऊर्जा प्रकल्पाचे शिल्पकार मानले

सी.व्ही.रमन

कु.झगडे अनुष्का उमेश
११ वी विज्ञान

सर चंद्रशेखर वेंकट रमन यांचा जन्म ७ नोव्हेंबर १९८८ तिरूचिरापल्ली तामिळनाडु येथे झाला,त्यांनी चेन्नईच्या प्रेसिडेन्सी कॉलेजमधून शिक्षण पूर्ण केले आणि वयाच्या अवघ्या १६ व्या वर्षी भौतिक शास्त्रात पदवी प्राप्त केली.२८ फेब्रुवारी १९२८ रोजी त्यांनी प्रकाशाच्या विकिरणाचा शोध लावला ज्याला रमन इफेक्ट, म्हटले जाते.हे सिध्द झाले की जेव्हा प्रकाश पारदर्शक पदार्थातून जातो,तेव्हा विखुरलेल्या प्रकाशाची तरंग लांबी बदलते.भौतिक शास्त्रातील या योगदानासाठी त्यांना १९३० मध्ये नोबेल पारितोषिक देऊन सन्मानित करण्यात आले.

त्यांच्या ऐतिहासीक शोधाच्या सन्मानार्थ भारतात दरवर्षी २८ फेब्रुवारी हा दिवस राष्ट्रीय विज्ञान दिन (National Science day म्हणून साजरा केला जातो.नोबेल पुरस्काराव्यतिरिक्त त्यांना १९५४ मध्ये भारतरत्न या सर्वोच्च नागरी पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. त्यांनी १९४८ मध्ये बंगलोर येथे रामन संशोधन संस्था (Raman Research Institute) स्थापन केले.

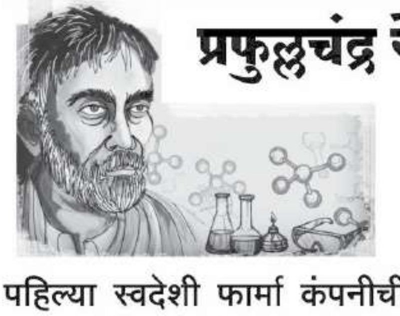

प्रफुल्लचंद्र रे

आचार्य प्रफुल्ल चंद्र रे यांचा जन्म ०२ ऑगष्ट १८३१ रारूली मध्ये झाला.विद्यापीठातून डी.एस्सी पदवी प्राप्त केली.१८८९ मध्ये कोलकाता येथील प्रेसिडेन्सी कॉलेजमध्ये रसायनशास्त्राचे सहायक प्राध्यापक म्हणून रुजू झाले. त्यांनी मर्क्युरस नायट्रेट चा शोध लावला.ज्याने त्यांना जगभरात ओळख मिळवून दिली.त्यांनी बंगाल केमिकल्स अँड फार्मास्यूटिकल्स या पहिल्या स्वदेशी फार्मा कंपनीची स्थापना केली.त्यांनी हिस्ट्री ऑफ हिंदू केमिस्ट्री हा प्रसिद्ध ग्रंथ लिहिला आहे.त्यांना आधुनिक रासायनिक संशोधनाचे प्रणेते मानले जाते.ते अत्यंत साधे राहणीमानात जगणारे व्यक्ती होते.ज्यांना आचार्य म्हणून आदराने संबोधले जात असे.त्यांनी अनेक विद्यार्थ्यांना विज्ञानाचे धडे दिले आणि भारतात वैज्ञानिक संशोधनाचा पाया रचला.

कु.सोनकांबळे सोनाली राजू
११ वी विज्ञान

निरोगी शरीर हाच खरा दागिणा

कु.काळे दिपाली परमेश्वर
११ वी विज्ञान

निरोगी शरीर,हाच खरा दागिना आहे. आरोग्य ही एखादया व्यक्तीची सर्वात,मोठी ताकद असते कारण ती आपल्याला दररोज कसे वाटते,विचार करते आणि जगणे यावर नियंत्रण ठेवते. जेव्हा आपले आरोग्य चांगले राहते तेव्हा आपण चांगले अभ्यास करू शकतो, ताणतणाव हाताळू शकतो आणि सततच्या समस्यांशिवाय जीवनाचा आनंद घेऊ शकतो. बरेच लोक ते तेव्हाच समजतात जेव्हा त्यांचे आरोग्य बिघडू लागते. परंतु सत्य सोपे आहे. निरोगी शरीर आणि मन आपल्या आत्मविश्वासाने वाढण्यास आणि प्रत्येक परिस्थितीत सक्रिय राहण्यास मदत करते.

पैशापेक्षा जास्त आपल्या आरोग्याची काळजी घेतली पाहिजे कारण आरोग्य बिघडल्यानंतर पैसाही आपल्याला मदत करू शकत नाही.आजच्या जगात जास्त वेळ स्क्रीनवर घालवणे, फास्ट फूड आणि कमी हालचाल करणे सामान्य झाले आहे या सवयी दिसायला सोप्या वाटतात, पण त्या हळूहळू आपल्या शरीराला हानी पोहोचवतात चांगल्या आरोग्यासाठी महागड्या दिनचर्येची आवश्यकता नसते. त्यासाठी संतुलित जेवण पाणी पिणे, पुरेशी झोप घेणे आणि दसरोज किमान ३० मिनिटे शारीरिक हालचाल करणे यासारख्या लहान, नियमित कृतींची आवश्यकता असते. यामुळे हृदय,फुफ्फुसे आणि स्नायू मजबूत राहण्यास मदत करतात. या सवयीचे पालन करणारे विदयार्थी अधिक लक्ष केंद्रित करतात चांगले लक्षात ठेवतात. मानसिक आरोग्य हे शारिरिक आरोग्या इतकेच महत्वाचे आहे.सकाळी संध्याकाळी करूया योग नाही जवळ येणार कधीही रोग,ताणतणाव, चिंता आणि सततचा दबाव आपल्या विचार आणि वर्तनावर परिणाम करतो.अनेक तरूणांना थकवा जाणवतों कारण ते एकाच वेळी शाळा,कुटुंब आणि सामाजिक जीवन व्यवस्थापित करण्याचा प्रयत्न करतात. ब्रेक घेणे कुणाशी तरी बोलणे, बाहेर वेळ घालवणे किंवा सोशल मीडिया मर्यादित करणे यासारख्या साध्या सवयी मानसिक आरोग्याचे रक्षण करू शकतात. जेव्हा मन स्थिर वाटते तेंव्हा जीवन सोपे वाटते.

जाणीव ठेवू आरोग्याची चमकेल रेषा मग भाग्याची.आयुष्मान भारत,फिट इंडिया चळवळ आणि मानसिक आरोग्य जागरूकता मोहिमा यासारख्या राष्ट्रीय कार्यक्रमांद्वारे भारताने आरोग्य क्षेत्रात प्रगती केली आहे.हे उपक्रम लोकांना निरोगी जीवनशैलीकडे मार्गदर्शन करतात् आणि वैद्यकीय सेवेची आवश्यकता असलेल्याना आधार देतात. तरीही, वैयक्तिक प्रयत्न महत्वाचे आहेत.कोणतीही योजना दैनंदिन काळजीची जागा होऊ शकत नाही. आपण स्वतःच्या शरीराची आणि मनाची जबाबदारी घेतली पहिजे. निरोगी व्यक्तीची ऊर्जा पातळी उच्च राहते त्यामुळे तो अधिक साध्य करू शकतो. तो जास्त वेळ काम करू शकतो, स्पष्टपणे विचार कुरु शकतो आणि अनावश्यक वैद्यकीय समस्या टाळू शकतो. जेव्हा आरोग्य बिघडते तेव्हा साधी कामे देखील जड वाटतात. आजाराचा परिणाम कुटुंबावर आर्थिक अणि अभ्यासावरही होतो म्हणुनच आरोग्य म्हणजे संपत्ती या म्हणीचा खोल अर्थ आहे. संपत्ती म्हणजे फक्त पैसा नाही. संपत्ती म्हणजे वेदनांशिवाय कुटुंबावर आर्थिक आणि जगण्याची,मोकळेपणाने हालचाल करण्याची,स्पष्टपणे विचार करण्याची आणि मजबुत राहण्याची क्षमता.

नसावा अंगी आळस असावी अंगणी तुळस,स्विकारू नये अवैध, नाकारू नये वैध,राहील निरोग्य आरोग्य.
निरोगी सवयी आपल्याला मधुमेह,लठ्ठपणा आणि उच्च रक्तदाब यांसारख्या आजारांपासून वाचवतात,जे प्रौढ आणि किशोरवयीन मुलांमध्ये वाढत आहेत. लहानपणापासूनच संतुलित जीवनशैली राखल्याने हे धोके कमी होतात आणि स्थिर भविष्य घडते.फळे,भाज्या, संपूर्ण धान्य आणि प्रथिने खाल्याने शरीराची वाढ होण्यास मदत होते.जंक फूड, साखरेचे पेय आणि धूम्रपान टाळल्याने शरीर सुरक्षित राहते.आरोग्य हाच खरा खजिना आहे कारण लो आपल्याला जीवनाचा आनंद घेण्यास आपल्या स्वप्नांना साकार करण्यास आणि आपल्या कुटुंबाला आधार देण्यास मदत करतो. चांगल्या आरोग्यासह सर्वकाही शक्य होते. त्याशिवाय काहीही सोपे वाटत नाही. आरोग्याची काळजी घेणे कठीण नाही. त्यासाठी दररोज फक्त लहान पावले उचलावी लागतात.जेव्हा आपण आपल्या शरीराची आणि मनाची काळजी घेतो तेव्हा आपण एक मजबूत, शांत आणि शक्यतांनी भरलेले जीवन घडवतो.

इतका गर्व उशासाठी

आपण कुठलीच संपती येताना घेऊन आलो नाही आणि जातानाही काहीच घेऊन जाणार नाही हे सत्य माहीत असूनही माणूस गर्व करतो. पैसा,पद,प्रतिष्ठा या सगळ्या गोष्टी तात्पुरत्या आहेत पण त्याचा अहंकार मात्र कायमचा घाव देतो.इतकी द्वेषभावना मनात साठवून माणूस स्वत:च आयुष्य जड करून घेतो.

मीपणा वाढला की नात कमी होत आणि माणूस एकटा पडतो.आपल्यापेक्षा कोणी मोठ झालं की जळणं आणि कोणी पडताना दिसलं की आनंद मानणं ही मानसिक गरीबी आहे.

आयुष्य थोडकंच आहे पण आपण ते द्वेषात घालवतो ज्याने नम्रता ठेवली त्याच आयुष्य हलकं राहतं गर्व माणसाला दूर नेतो असं वाटते पण तो आतून पोकळ करतो.

आपले काहीच अस्तित नाही हे समजल की वागणं आपोआप बदलंत माणूस म्हणून ओळख ठेवली. तरच आठवण राहते.नाहीतर नावही विसरलं जातं शेवटी उरतात ती कर्म आणि दिलेली वागणूक म्हणून इतका मी पणा नको

थोडं माणूसपण ठेवा तेचं खरं श्रीमंतपण आहे.

बालपण

आमचं बालपण खूप छान होतं ना शाळेचं दडपण होत, ना, अभ्यासाचं टेन्शन.

आमचं बालपण खूप छान होत ना मोबाईल वरचे गेम होते, ना टीव्हीवरचे कार्टून,

आठवाडयातून एकदा चंद्रकांता जोडीला आमचं महाभारत–रामायण होतं आमच बालपण खूप छान होत.

ना खायला होते काजू बदाम ना प्यायला होरलिक्स कॉम्प्लॅन तरीही जगण्यात समाधान होतं. आमचं बालपण खूप छान होतं.

सुट्टीला मामाच्या गावी जाणं होतं. कैऱ्या चिंचा पाडन एवढंच काम होतं जेवणाला पंगतीच अंगण होतं.आमचं बालपण खूप छान होत.

कधी विटी दांडू, कधी,लगोरी कधी काचाकवड्या तर कधी अंताक्षरी भाड्याच्या सायकलवरून मनसोक्त फिरणं होत,आमचं बालपण खूप छान होतं.

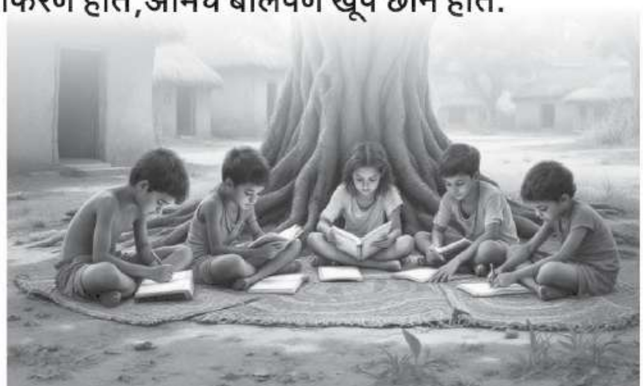

यज्ञा बाळा तुला नक्की न्याय मिळेल

कु.श्रध्दा रमेश जाधव
वर्ग १२ वी वाणिज्य

आता बलात्काऱ्याला.....
वकील मिळणार चौकशी होणार......
झाला गुन्हा सिदध तर..
शिक्षा कोठडीच होणार
गरिबाच प्रकरण आहे म्हणून ईमानदार मिडीया गप्प बसणार...।।।

तरी पण महाराष्ट्र माझा मी महान म्हणणार ४ वर्षाच्या चिमुकलीची बलात्कार करून निघृणहत्या किती दिवस तिच्यासाठी फक्त मेणबत्तीच पेटवून निषेध करायचा नाराधमाला भरचौकात पेटवला पाहिजे यज्ञा बाळाला न्याय मिळालाच पाहिजे.

मालेगाव तालुक्यातील डोंगराळे गावातील भयानक कृत्य,घटना घडली विकृत मानसिकतेने एका लहान चार वर्षाच्या चिमुकली सोबत एका हाराम खोराने त्या मुलीली बलात्कार करून व तिच्या तोंडावर दगड टाकुन निर्घण हत्या केली. अशा हारामखोराला शिक्षा झालीच पाहीजे या नराधमाला शिक्षा झालीच पाहिजे आणि ती म्हणजे छत्रपती शासन चौरंग व्हायला पाहिजे या नराधमाला या भारत देशामध्ये जर असे प्रकरण घडत असतील तर हा भारत देश सुरक्षित कसा आसु शकते.

एका ४ वर्षाच्या चिमुकलीवर बलात्कार झाला,या भारत देशात अशी दुर्देवी घटना यापेक्षा मोठी काय असु शकते.आज आपला भारत देश सुरक्षित व्हायला हवाय.भारत देशातील मुलगी ही सुरक्षित असायला हवी.छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळामध्ये प्रत्येक घरची मुलगी ही सुरक्षित होती.मग आज का हे दृष्य पहायला मिळतय.आज जर अशा ४ वर्षाच्या मुलीवर बलात्कार होत असतील तर त्याला फाशीची शिक्षा नाही तर त्याला त्या यज्ञा बाळा सारखी तडफडुन शिक्षा झाली पाहीजे.आज आपण रोज मुलीला सुरक्षित रहा म्हणतो पण ती मुलगी शाळेत,शाळेच्या आवारात,रस्त्यामध्ये खेळतांना का मैदानामध्ये आरे आपल्या घरच्या मैदानामध्ये तरी ती सुरक्षित आहे का ?

जिथे तीन वर्षाची मुलगी सुरक्षित नाही तिथे आपण कोणत्या समाजामध्ये वावरतोय.मालेगावच्या यज्ञा बाळाच्या प्रकरणामुळे प्रत्येक मुलीच्या आई,वडिलांच्या काळजाचे तडे उडायले आहेत.आज त्यांच्या मनात भिती,चिंता आणि संताप आहे.

येवढ्याच्या घरीच्या बोबड्या बोलाचे वायरल होणारे व्हिडीओ त्याने काळीज खळबळुन जात आहे. येवढस गोड लेकरूय आणि तिचे बर्थडेचे व्हिडीओ पाहिले तर काळजामध्ये सळसळ झाली.

बस झाले आता कॅण्डल मोर्चा,आता फक्त फाशी झाली पाहिजे, नको आम्हाला फास्टट्रॅक,कारण याच फास्टट्रॅक मध्ये हजारो अशा केस पेंडिंग आहेत,आता फक्त आरोपीला जनतेच्या स्वाधीन करा अशा या देशामध्ये जर चालत असेल तर हा देश सुरक्षित नाहीए.हा देश कधी बलात्कार बंद होणार या देशातील सरकारला हे बंद करावे लागेल तेंव्हा हा देश सुरक्षित होईल.

तिन वर्षाच्या चिमुकली ने केली होती चुक त्या नराधमांनी या चिमुकलीवर बलात्कार केला आहे.अशा नराधमांना तडफडुन मारा आणि यज्ञा बाळाला न्याय मिळवुन द्या.यज्ञा बाला तुला नक्की न्याय मिळेल.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभागा अंतर्गत दत्तक ग्राम मौंजे साळेगाव (विशेष शिबीर) येथील २०२५-२६ ची काही क्षणचित्रे

वाढती लोकसंख्या...... २१ व्या शतकापुढील आव्हान..

आलाट पल्लवी चन्द्रभुज
१२ वी कला

प्रस्तावना :

२१ वे शतक हे तंत्रज्ञान आणि प्रगतीचे शतक असले तरी वाढत्या लोकसंख्येच्या समस्येने या शतकासमोर अनेक गंभीर आव्हाने उभी केली आहेत लोकसंख्या वाढ ही केवळ आकड्यांची वाढ नसून,ती देशाच्या प्रत्येक घटकांवर परिणाम करणारी एक जटिल समस्या आहे, ज्यामुळे नैसर्गिक संसाधनापासुन ते सामाजिक आणि आर्थिक व्यवस्थेपर्यंत सर्वत्र ताण येतो.

वाढत्या लोकसंख्येची प्रमुख आव्हाने

१) रोजगार आणि बेरोजगारी बेरोजगारी : वाढत्या नोकसंख्येची नवीन नोकरीच्या संधी निर्माण करणे कठीण होते ज्यामुळे बेरोजगारी वाढते आणि असंतोष पसरतो असे filo आणि यासारख्या स्त्रोतामधुन दिसून येते.

२) शिक्षण आणि आरोग्य सेवाचा तुटवडा : लोकसंख्या वाढल्याने शाळा, महाविद्यालये आणि रूग्णालयांची गरज वाढते परंतु उपलब्ध सुविधा अपुऱ्या पडतात त्यामुळे दर्जेदार शिक्षण आणि अणि आरोग्य सेवा सर्वपर्यंत पोहंचत नाहीत.

३) अन्नसुरक्षा आणि संसाधनांवर ताण : वाढत्या लोकसंख्येसाठी पुरेसे अन्न पाणी आणि ऊर्जेची आवश्यकता असते त्यामुळे नैसर्गिक संसाधनांवर प्रचंड ताण येतो आणि अन्नधान्याचा तुटवडा निर्माण होतो.

५) पर्यावरण प्रदूषण आणि नैसर्गिक संसाधनांचा ऱ्हास : वाढत्या गरजांमुळे जंगलतोड प्रदूषण (वायू जल) आणि नेसर्गिक अधिवासांचा नाश होतो ज्यामुळे हवामान बदल आणि वन्यजीवाच्या प्रजाती धोक्यात येतात असे Maharashtratimes आणि loksatta यांसारख्या स्त्रोतामधून दिसुन येते.

५) पायाभूत सुविधांवर तान : शहरांमध्ये वाढत्या लोकसंख्येमुळे वाहतूक निवासस्थान स्वच्छता आपण इतर नागरी सुविधांवर प्रचंड ताण येतो ज्यामुळे झोपडपट्ट्या ची वाढ होते.

६) आर्थिक विषमता : आणि गुन्हेगारी संसाधनांची असमान विभागणी आणि बेरोजगारीमुळे समाजात आर्थिक विषमता वाढते याचा परिणाम म्हणून चोरी दरोडे यासारख्या गुन्हेयांमध्ये वाढ होते असे www.uttar.co या सारख्या स्तोत्रांमधून दिसून येते.

७) लोकसंख्या वाढ आणि विकासातील अडथळे : भारतासारख्या विकसनशील देशांमध्ये लोकसंख्या वाढ हे विकासाच्या गतीला कमी करणारे एक प्रमुख कारण आहे असे Deshdoot आणि Agrowon यासारख्या स्त्रोतांमधून दिसून येते.

निष्कर्ष :

वाढत्या लोकसंख्थेची आव्हाने पेलण्यासाठी केवळ आकडेवारीवर लक्ष न देता कुटुंब नियोजन करावे.

शेतकरी राजा

शेतकरी हा समाजाचा कणा आणि बळीराजा आहे, तो जो दिवसरात्र शेतात राबून संपूर्ण जगाचे पालनपोषण करतो. पेरणी पासून कापणीपर्यंत अथक परिश्रम करून ते धान्य पिकवतात त्यामुळे देशाची अन्नसुरक्षा आणि अर्थव्यवस्था टिकून राहते. मात्र कर्जबाजारीपणा आणि पिकांचे कमी मूल्य यामुळे शेतकरी संकटात आहेत त्यांना पाठबळ देण्याची खरी गरज आहे.

भारत हा कृषिप्रधान देश आहे आणि गावागावात वसलेला शेतकरी आपला अन्नदाता आहे. स्वत:च्या सुख दु:खाचा विचार न करता,कडक ऊन थंडी आणि पाऊस झेलत शेतकरी शेतात राबतो.

शेतकरी हा भारतीय संस्कृतीचा व अर्थव्यवस्थेचा मुख्य आधारस्तंभ असून त्याला बळीराजा आणि अन्नदाता म्हटले जाते.दिवस रात्र शेतात राबून ऊन-पावसाची तमा न बाळगता तो सर्वांसाठी धान्य पिकवतो.मात्र आज कर्जबाजारीपणा नैसर्गिक आपत्ती आणि मालाला योग्य भाव न मिळणे अशा समस्यांनच सामना बळीराजा करत आहे.

जगाचा पोशिंदा : रात्रंदिवस काबाडकष्ट करून शेतकरी अन्नधान्य पिकवतो शेतकरी शेतात राबतो म्हणून अर्थव्यवस्थेची चाके चालतात कारण भारतातील अर्थव्यवस्था देखील शेती उद्योगाशी निगडीत आहे.भारतीय समाज व्यवस्थेतील शेतकरी हा अत्यंत महत्त्वाचा घटक आहे. शेतीवर उद्योगधंदे पशुधन आणि मानवी जीवन अवलंबून असते.शेतीचे चाके थांबल्यास सर्व जनजीवन उध्वस्त होण्याशिवाय पर्याय नसतो. कारण अन्नधान्य भाजीपाला, दुग्धजन्य पदार्थ या सारखे जिवनावश्यक बाबीचा निर्माता हा शेतकरी आहे.म्हणून शेतकऱ्याला जगांचा पोशिंदा म्हटल्या जाते.समाजव्यवस्था अबाधित रहावी म्हणून ऊन पाऊस थंडी वादळी वारा अशां आपदाचा कसलाही विचार न करता बारामाही राबणाऱ्या शेतकऱ्याला पोशिंदा म्हणजेच शेतकरी होय.या कृषीप्रधान देशात शेती व शेतकऱ्यांना अर्थात जगाचा पोशिंद याला सन्मानाचा दर्जा दिला जावा त्याच्याप्रती कृतज्ञता व्यक्त व्हावी या शेतकरी निष्ठेने शेतकऱ्यांच्या सन्मानार्थ महाराष्ट्रात थेट शेतकऱ्यांच्या बांधावर ही अभिनव संकल्पना शेतकरीपुत्र, प्रसिध्द साहित्यिक, एकनाथ पवार यांनी सर्वप्रथम सुरु केली.आज ही एक प्रथा पर्व म्हणून रुढ झालेली आहे. यातूनच आज थेट बांधावर शेतकरी सन्मान शेतकरी कृतज्ञता व शेतकरी समुपदेशनाचे उपक्रम मोठ्या प्रमाणात पहायला मिळते. जगाच्या पोशिंधाला अर्थात शेतकऱ्याना थेट बांधावर आत्मबळ देत कृतज्ञता व्यक्त करणारा व त्यांचा सन्मान करणारे राज्य म्हणून महाराष्ट्र हे कृषीप्रधान भारत देशातील पहिले राज्य ठरले आहे.

शेतकऱ्यांना लागणाऱ्या मूलभूत गोष्टी : शेतकऱ्यांला शेती करण्यासाठी लागणाला गोष्टींमध्ये प्रथम, सुपीक जमीन आणि नंतर, पाणी, लागते,शेतीला मुबलक पाणी असेल तरच शेती करणे शक्य आहे.तिसरी आवश्यक गोष्टी म्हणजे

मनुष्यबळ हे असले की शेतकरी शेतातीला पिकांची निगा राखू शकतो. चौथे म्हणजे शेती करतांना येणारा खर्च पूर्ण करण्यासाठी लागणारा पैसा भांडवल आणि शेवटी जेथे तो त्याचा उत्पादित शेतमाल विकतो,ती बाजारपेठ. शेतकऱ्यांसाठी त्याची शेतीच सर्व काही असते.त्याच्या कुटुंबाचा उदरनिर्वाह आणि जगातील अन्य उद्योग करणारे लोक हे कळत न कळत या शेतकऱ्यावर अवलंबून असतात.

⁂ शेतकऱ्यावर येणारी संकटे : शेती करताना शेतकऱ्याला बेमोसमी पाऊस,ओला दुष्काळ,कोरडा दुष्काळ बाजारपेठेतील बाजारभावात होणारी घसरण,शेतीसाठी सावकाराकडून किंवा बँक इ.कडून घेतलेले कर्ज परतफेडीची मुदत,निर्यातीतील होणारे शासकीय बदल अशा अचानक येणाऱ्या अनेक संकटांचा सामना करावा लागतो. हवामानात अचानक होणाऱ्या बदलांमुळे शेतातील पिकांचे नुकसान होते.हजारो रुपये खर्च करून शेतकरी आपला शेतमाल तयार करतो त्याची काळजी घेतो पण त्याच्या कष्टाला दरवेळी फळ मिळतेच असे नाही शेतकरी निसर्गावर अवलंबून असल्याने शाश्वत कमाईचा नक्की अंदाज बांधणे कठीण असते,तसेच शेतकऱ्यांसमोर हमीभावाची समस्या आहे.

इतिहास : शेती ही फार पुरातन काळापासून चालत आलेली आहे.तिचा उगम आदिमानवाच्या विचारातून आणि स्त्रियांच्या लागवड तंत्रातून झाला.भारतात जास्तीत जास्त लोक ग्रामीण भागात शेती करतात आपल्या भारतात पूर्वीपासून सखोल शेती केली जाते म्हणून भारताला कृषी प्रधान देश म्हटले जाते.शेती ही एक नैसर्गिक जीवनपध्दती आहे.महाराष्ट्रातील शेतकरी इतीहास लिहणे,अभ्यासणे आणि जतन करणे आवश्यक आहे.जगाचा पोशिंदा प्राचीन काळापासून व्यवस्थेचा बळी आहे.

शेतकऱ्यांचे मित्र : गाय,बैल,म्हैस,रेडा,साप,बेडुक,फुलपाखरे,मधमाश्या,कोंबड्या,शेळ्या,गांडुळ असे अनेक प्राणी शेतकऱ्यांचे मित्र असतात.सर्व पक्षी शेतातील धान्य खाऊन फस्त करतात अशी एकगैरसमजुत आहे.काही पक्षी शेतातील धान्य खात नसून पिकांची गळती झाल्यावर शेतात पडलेले दाणे टिपतात निसर्गातील किड नियंत्रण आणि सरपटणाऱ्या प्राण्यांचे संतुलन राखण्याचे काम पक्षी करतात.

शेतात दिवसरात्र राबुन जो धान्य पिकवता आपले पालन पोशन करतो तो शेतकरी होय.शेतकऱ्यांना बळीराजा म्हणून सुध्दा संबोधले जाते.शेतकरी आपल्या समाजाचा खुप महत्वाचा भाग आहेत ते आपल्यासाठी धान्य पिकवतात शेतात राबुन पिकांची काळजी घेतात शेतात पेरणीपासून कापणीपर्यंत सर्व काम स्वत: करुन आपले पोट भरतात. पण आज महाराष्ट्रात शेतकरी आत्महत्या करतोय.पिकांचे योग्य मूल्य ना मिळाल्यामुळे आणि कर्जबाजारी झाल्यामुळे शेतकरी शेती विकुन दुसरे काम करायला विवश झाले आहेत.कोणी युवक आज शेती करायला मागत नाही.

शेतकरी खरंतर स्वत:चा मालक असतो पण आजकाल त्याला कर्ज घेऊन सुध्दा फायदा नाही होत.कृषिप्रधान म्हणून ओळखल्या देशात अशी दशा लज्यास्पद आहे. शेतकऱ्याला मान व न्याय दोन्ही मिळायला हवे. कारण शेवटी शेतकरी आपला अन्नदाता आहे.

भारतीय संस्कृती ही विविधतेने नटलेली आहे भारतात जवळपास २२ प्रमुख भाषा व ७२० बोल्या बोलल्या जातात भारतात अनेक तऱ्हचे व्यवसाय केले जातात.पण शेती हा भारतातील प्रमुख व्यवसाय आहे म्हणूनच भारताला कृषी प्रधान देश म्हणून सुध्दा ओळखले जाते.

शेतकरी भारताचा कणा आहेत भारतीय अर्थव्यवस्थेत त्याचे १७% योगदान आहे.शेतकऱ्यामुळेच भारत आज अन्नाच्या बाबतीत आत्मनिर्भर आहे या शिवाय दर वर्षी खूप सारे खाद्य धान्य भारतातून इतर देशांना निर्यात केले जाते.

भारतीय शेतकऱ्यांचे अर्थव्यवस्थेत एवढे मोठे योगदान असताना देखील त्याची अवस्था आज दयनीय आहे. शेतकरी आज आत्महत्या करीत आहेत काही शेतकरी शेती सोडून इतर व्यवसाय पाहत आहेत.खेड्यातून रोजगाराच्या शोधात शहरी भागात येत आहेत.शेतकरी व त्यांच्या कुटुंबाला दोन वेळेचे जेवण मिळणे सुध्दा कठीण झाले आहे.

शेतकऱ्यांच्या या सर्व समस्यांकडे सरकारने लवकरात लवकर लक्ष द्यायला हवे.शेतकऱ्यांना आधुनिक शेतीचे प्रशिक्षण द्यायला हवे.शासनाने त्यांच्या धान्याला योग्य भाव मिळवून द्यायला हवा.नाहीतर तो दिवस दूर नाही जेव्हा आपण खादय निर्यात देशापासून एक खाद्य आयात देश बनून जाऊ.

शेतकऱ्यांचे महत्व : अन्नदाता : शेतकरी आपल्या ताटात अन्न आणतो त्याच्याशिवाय मानवी अस्तित्व कठीण आहे कारण सर्वजण त्याच्यावर अवलंबून आहेत.

कठोर परिश्रम : कडक ऊन वारा आणि पावसाची तमा न बाळगता शेतकरी शेतात काम करतात, पिकांची काळजी घेतात.

अर्थव्यवस्थेचा आधार : भारतीय अर्थव्यवस्था कृषीप्रधान आहे त्यामुळे देशाच्या प्रगतीत शेतकऱ्यांचा वाटा सर्वात मोठा आहे.

संकट आणि सद्यस्थिती : आजचा शेतकरी हवामान बदल, कर्जबाजारीपणा आणि शेतमालाला योग्य भाव न मिळाल्याने आत्महत्येसारखा गंभीर परिस्थितीस सामोरे जात आहे.

संघर्ष : योग्य भाव न होणे,

उपाययोजना : आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर सेंद्रिय शेती, आणि सुधारित सिंचन पद्धतींचा अवलंब करून उत्पादन वाढवता येऊ शकते.

सद्यस्थिती आणि समस्या : आजचा शेतकरी अनेक अडचणींचा सामना करत आहे.

नैसर्गिक आपती,असमय पाऊस,दुष्काळ किंवा गारपिटीमुळे पिकांचे मोठे नुकसान होते.

कर्जबाजारीपणा – शेतीसाठी घेतलेले कर्ज आणि उत्पन्नाची कमी यामुळे अनेक शेतकरी संकटात आहेत.

योग्य भावाचा अभाव : कष्टाने पिकवलेल्या मालाला बाजारात योग्य भाव मिळत नाही

उपाय योजना आणि भविष्य : शेतकयांचे जीवन उंचवण्यासाठी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर,सिंचनाच्या सुविधा आणि योग्य बाजारपेठ उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे.mitro sprayer सारख्या आधुनिक साधानांचा वापर करुन शेतकरी पिकांचे उत्पादन वाढवू शकतात सेंद्रिय शेती आणि जोडधंदा यातुन शेतकरी स्वावलंबी बनू शकतात.

निष्कर्ष : शेतकरी सुखी तर जग सुखी शेतकऱ्यांचा मान राखणे राखणे आणि त्यांना योग्य न्याय मिळवून देणे हे समाजाचे कर्तव्य आहे.

आपल्याला उतम भविष्य हवे असेल तर शेतकऱ्यांच्या पाठीशी खंबीरपणे उभे राहणे आणि त्यांना आधुनिक शेतीसाठी प्रोत्साहन देणे ही काळाची गरज आहे.

आई......

आई लहानपणी तू म्हणायचीस मोठ झाल्यावर कळेल.तुला तेव्हा आम्हाला वाटायचं मोठं होणं म्हणने स्वातंत्र्य,जिथं हवं तिथं जाणं स्वतःचे निर्णय घेणं आणि सगळं आयुष्य आपल्या मनाप्रमाणे जगणं.पण खरं सांगायचं तर मोठं होणं म्हणजे असंख्य जबाबदाऱ्याचं ओझं उचलणं असतं.रोज सकाळपासून संध्याकाळपर्यंत धावपळ कामाचा ताण घर सांभाळण आणि शेवटी स्वतः साठी वेळ न उरणे.आई तु सगळ इतक्या सहजतेने सावरलंस जेंव्हा वाटायचं काही मोठ नाही, आता, आयुष्याची सावरासावर करायला खूप धांदल उडतेय गं तु कस सगळ सावरलं असेल, खरंच मला प्रश्न पडतो.आज जेव्हा हे सगळं,माझ्या वाट्याला आलं तेव्हा तुझं सामर्थ्य किती मोठं होतं हे जाणवतं.कधी नोकरीमुळे कधी अभ्यासामुळे कधी नात्यांच्या ओझ्यामुळे, मन दमून जात,आजुबजुला लोक असतात पण तरीही आतून एकटेपणा कुरतडत राहतो,आज कळतय मोठ होणं म्हणजे फक्त कमवणं किंवा स्वतंत्र होण नाही, तर थकलो तरी न थकल्या सारखं जगणं असतं तू आम्हाला तेच शिकवलंस, हसतमुखाने निभावूण नेण.

बाप......

आई म्हणजे मायेचा पदर तर बाप म्हणजे आधाराच आभाळ,आई म्हणजे घराचं घरपण तर बाप म्हणजे चिंतामुक्त जगण्याचे कारण ठेच लागल्यानंतर जवळ घेणारी आई असली तरी उभं रहायला शिकवणारा बापच असतो. चुकल्यावर ओरडणारा जरी बाप असला तरी आपल्या लेकराने आपल्याही पेक्षा मोठं व्हावं असा विचार करणारा ही बापच असतो. बाप म्हटलं की सतत गंभीर असलेला चेहरा डोळ्यासमोर येतो पण त्या गंभीरतेच्या मागचा हळवा बाप खूप वेळा दिसतो.आई म्हटले की तिचा ९ महिन्याची कसरत आठवते पण आपल्या येण्याची चाहुल लागताच बापाला पडलेली बाळाच्या भविष्याची चिंता कमी वाटते.बाप म्हटलं की जिथं शब्दांच गाठोड ही कमी पडतं.ज्याच्या प्रेमाचे मोजमाप करायला आभाळ ही कमी पडतं.ज्याच्या असण्यानेच आहे आयुष्याला आकार बाप म्हणजे आयुष्यात्या चित्रपटातील पडदया मागचा कलाकार ....!!

कु.श्रध्दा रमेश जाधव
११ वी वाणिज्य

बाप - लेक.......

सगळ्यात जास्त ओढ बाप लेकीच्या नात्यात असते असे म्हणतात खरंच आहे हे,आईने जरी नऊ महिने पोटात सांभाळून जन्म दिला असला तरी बापाचा काळीज म्हणजे लेक असते.आई वडिलांच्या प्रेमाची तुलना नाहीच होऊ शकत ही गोष्ट जरी खरी असली तरी बापाच लेकी वरंच आणि लेकीच बापावरचं प्रेम चिमुटभर तरी जास्तच असत. कारण बाप हा असा एकमेव व्यक्ती आहे जो तिला कधीच धोका देत नाही,रडवत नाही,पाहिजे ती हौस पूर्ण करतो.कायम तिची एखादया राजकुमारी सारखी काळजी घेतो संपूर्ण जग जरी विरोधात गेलं तरी बाप हा लेकी सोबत खंबीर उभा असतो.जगात नसतं अस कुठलंच नातं ते बाप लेकीचं असत.जगात जेवढ प्रेम नाही तेवढं प्रेम बाप लेकींच असत.कुणी लाड पुर्वो न पुर्वो बापाच्या राज्यात लेकीचं आयुष्य राजेशाही सारखं असंत.कुणी कुणासाठी रडो ना रडो बाप मात्र एक असा राजा आहे.जो लेकीला सासरी पाठवतांना खूप रडतो.हट्ट पुरवणं रागावणं समजावण लाड करणं त्याच खूप भारी असतं म्हणुन बाप लेकीचं नातं जगात सगळ्यात भारी असत.

कुशल प्रशासक अहिल्यादेवी होळकर.....

भारतीय इतिहासामध्ये ज्या स्त्रियांनी आपल्या कार्य-कर्तृत्वाने आपला ठसा उमटवला आहे, त्यामध्ये अहिल्यादेवी होळकरांचे नाव प्रकर्षाने घेतले जाते. अहिल्यादेवी होळकर या कर्तुत्ववान,धाडसी,न्यायप्रिय,कुशल प्रशासक,दूरदर्शी राजकारणी,समाज सुधारक दानशील वृत्ती,धर्मपरायणता इत्यादी गुण त्यांच्या मध्ये असल्यामुळे त्यांचे नाव मराठ्यांच्या इतिहासामध्ये सुवर्ण अक्षरांनी लिहिले गेले आहे. अहिल्यादेवी होळकर या पती निधनानंतर सती न जाता राजकारभारावर आपले लक्ष केंद्रित केल. सलग २८ वर्ष त्यांनी राजकारभाराचा गाडा अतिशय कुशल पणे चालवला राज्याच्या तिजोरीत भर घालीत त्यांनी प्रजा हिताकडेही लक्ष दिले. त्यांच्या धर्मपरायणतेला प्रांत मर्यादा नव्हती त्यामुळे त्यांचे नाव आसेतू हिमाचल घेतले जाते.त्यांनी रस्ते,धर्मशाळा,जलसाठ्यांची निर्मिती आणि शैक्षणिक संस्था इत्यादींची निर्मिती केली. अहिल्यादेवी होळकर यांची शासन व्यवस्था त्यांच्या प्रजेसाठी अत्यंत पारदर्शक, न्यायपूर्ण आणि लोककल्याणकारी होती. त्यांच्या धोरणात नागरिकांची भावनिक व सामाजिक गरज ओळखून त्यांनी शासन रचनेत काही महत्त्वपूर्ण बदल केले. जे समाज हितकारी व आर्थिक उन्नती साधनारे ठरले.

संशोधनाची उद्दिष्टे :-

१) कुशल प्रशासक म्हणून अहिल्यादेवी होळकरांनी केलेल्या प्रशासकीय कार्यांची माहिती मिळवणे.

२) कुशल प्रशासक म्हणून अहिल्यादेवी होळकरांनी केलेल्या लोककल्याणकारी कार्याची माहिती घेणे.

अहिल्यादेवी होळकरांच्या प्रशासनातील कुशलता : राजमाता अहिल्यादेवींनी आपल्या प्रशासनात एकाग्रता, पारदर्शकता आणि न्यायाची तत्त्व वापरून लोकांच्या मनात आपली विशिष्ट ओळख निर्माण केली. त्यांनी सर्व समाजातील लोकांना समान व्यवहार केला आणि त्याचे कल्याण पाहिलं त्यांच्या शासकीय धोरणामध्ये महिला सक्षमीकरणालाही विशेष महत्त्व होतं. त्यांची शासन व्यवस्था लोकाभिमुख होती ज्यामध्ये त्यांनी केलेल्या उद्धार कामाच्या माध्यमातून आपल्या प्रजेच्या जीवनात सकारात्मक बदल घडून आणले. माळवा प्रदेशातील नेत्यांच्या सल्लामसलतीने त्यांनी क्रांतिकारी निर्णय लागू केले. ज्यामुळे या प्रदेशाची आर्थिक स्थिती सुधारण्यास मदत झाली.

राजधानीचे स्थलांतर : अहिल्यादेवींनी आपल्या कार्यकाळात अनेक महत्त्वपूर्ण प्रशासकीय निर्णय घेतले. त्यामध्ये सर्वप्रथम राजधानी इंदूर वरून नर्मदातीरी माहेश्वर येथे स्थलांतरित केली. तिथे अनेक वास्तू बांधल्या. प्रशस्त राजवाड्याची निर्मिती केली, नदीला घाट बांधले, मंदिराचा जीर्णोद्धार केला व पूर्वजांच्या स्मरणार्थ छत्र्या बांधल्या असे अनेक प्रकल्प राबवून राजधानीचे राजकीय, धार्मिक व सांस्कृतिक महत्त्व वाढविले.

कर रचनेतील बदल : अहिल्यादेवींनी पूर्वीच्या कर रचनेत व कायद्यांमध्ये त्यांनी परिस्थितीनुसार काही सुधारणा केल्या. त्यांनी कर संकलनाच्या पद्धतीत सुधारणा करताना शेती आणि व्यापार यांच्यावर विशेष लक्ष केंद्रित केले. त्यांच्या कार्यकाळात व्यापारी आणि शेतकऱ्यांना अनेक सवलती देण्यात आल्या. कर पद्धती सौम्य केली; मात्र शेतकऱ्याकडून सारा घेणे चालूच ठेवले. त्यावेळी डोंगर मुलखातून भिल्ल आणि गोंड आदिवासी हे प्रवाशांना उपद्रव्य देत आणि त्यांच्याकडून भिलवाडी नावाचा कर वसूल करत तेव्हा अहिल्यादेवींनी त्यांच्याशी संवाद साधून त्यांचा कर घेण्याचा अधिकार मान्य केला. त्यांच्याकडून पडीक भूमीची लागवड करून घेतली तसेच त्यांना विशिष्ट सीमा नेमून दिली आणि भूमी करार पट्ट्याने देण्याची पद्धत चालू केली.

पारदर्शक न्यायव्यवस्था : अहिल्यादेवी होळकरांनी अत्यंत मेहनतीने न्यायव्यवस्थेत अनेक बदल घडून आणले. प्रत्येक गाव खेड्यामध्ये पाटील कुलकर्णीच्या वतनाचे संरक्षण करून न्याय देणारे पंच अधिकारी नेमले. न्यायाचा स्तंभ म्हणून अहिल्यादेवी होळकर न्यायाधीशांच्या नियुक्तीमध्ये निष्पक्षता आणि पारदर्शकता याचे पालन करीत होत्या. तेथील न्यायप्रक्रिया लोकांच्या हिताचा आणि न्यायाच्या सिद्धांतावर आधारलेली होती. म्हणून मनरूपसिंग सारख्या कुख्यात डाकूला त्यांनी फाशी दिली.

महिला शिक्षण व सक्षमीकरणावर विशेष भर : अहिल्यादेवी होळकरांनी महिला शिक्षणालाही विशेष महत्त्व दिले त्या काळात महिलांना शिक्षण घेणं हे दुर्लक्षित विषय होते परंतु राजमातांनी या मुद्द्यावर कार्य करत अनेक महिलांना शिक्षणाच्या संधी उपलब्ध करून दिले. त्यांनी महिला शिक्षणासाठी विशेष शाळांची स्थापना केली आणि त्यांच्या सक्षमीकरणाची प्रक्रिया सुरू केली. शिक्षणासोबतच महिलांना स्वावलंबी बनवण्यासाठी वस्त्र उद्योगाची प्रशिक्षण देण्यासाठी सुरुवात केली. यातून वस्त्र उद्योगाला चालना मिळाली. महेश्वर हे भारतातील वस्त्रोद्योगाची केंद्र बनले.

लोककल्याणकारी योजना : अहिल्यादेवी होळकर यांच्याराजकारभाराचा मुख्य हेतू हा लोककल्याणकारी होता म्हणून त्यासाठी त्यांनी अनेक लोककल्याणकारी योजना राबवल्या. नागरिकाच्या सुरक्षितेसाठी आणि त्यांच्या जीवनमानाच्या उन्नतीसाठी अहिल्यादेवी होळकरांनी निरंतर जबाबदारी जाणवते त्यांनी विविध सामाजिक सुविधा रस्ते, पुल,विहिरी आदी लोकहिताच्या पायाभूत सुविधा उभारल्या, उन्हाळ्यात राज्यातून प्रवास करण्यासाठी पाणपोई, धर्मशाळा, पांथशाळा, आश्रमशाळा बांधल्या, जनावरांसाठी डोण्या बांधून घेतल्या, पशुपक्षासाठी रुग्णुपचाराची व्यवस्था केली. सर्पदंशावर लागोलग उपचार व्हावेत म्हणून हकीम- वैद्य नेमले. वयोवृद्ध, अपंग, अंध यांना आर्थिक मदत, अन्नछत्र या माध्यमातून मदत केली. भटके, आदिवासी यांची पुनर्वसन केले. साहित्यिक, शाहीर, शिल्पकार यांना अर्थसहाय्य दिले. भूमिहीन बेरोजगारांना रोजगार उपलब्ध करून दिला.

निष्कर्ष:

१)अहिल्यादेवी होळकरांच्या प्रशासनाचा मुख्य हेतू लोककल्या हा होता.

२)अहिल्यादेवी होळकरांचीप्रशासन व्यवस्था ही अत्यंत पारदर्शक व न्यायपूर्ण होती.

३) अहिल्यादेवी होळकरांनी आपल्या प्रशासनातून महिला सक्षमीकरणाला विशेष महत्त्व दिले.

४) प्रगत समाज निर्मितीसाठी आजही अहिल्याबाई होळकरांची धोरणे दीपस्तंभाप्रमाणे मार्गदर्शक ठरतात.

संदर्भ ग्रंथ सूची :

१) जहागीरदार विजया, तेजस्विनी अहिल्याबाई होळकर, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, द्वितीय आवृत्ती२००५, मुंबई

२) ठाकूर वा. वा., पोटे देविदास, (संपा), होळकरशाहीचा इतिहास, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, द्वितीय आवृत्ती २०२१, मुंबई

३) खापर्डेकर विजया, ज्ञात अज्ञात अहिल्याबाई, राजहंस प्रकाशन, २००६, पुणे

४) पेशवे दप्तर, पुण्यश्लोक अहिल्याबाई होळकर स्मृती विशेषण, १९९६, पुणे

५) लोही, म.ना.देवी अहिल्याबाई होळकर - वास्तव दर्शन, १९९९, नागपूर

६) गाठाळ एस. एस., भारतीय इतिहासातील स्त्रिया व स्त्री जीवन, कैलास पब्लिकेशन,२०1३, औरंगाबाद.

कु.पाद्दे आरती

एम.ए.द्वितीय वर्ष,मराठी

जवळचा माणूस........

सुखात आठवण नाही आली तरी चालेल, मात्र दुःखात सर्वात प्रथम जो आठवतो, ना तो खरा आपल्या जवळचा. माणसासमोर बसून मोठमोठ्याने हसण्यापेक्षा त्यांच्या खांधावर डोकं ठेवून मनसोक्त रडता येईल ना तो खरा आपल्या जवळचा माणूस. अख्खी दुनिया विरोधात गेली तरी चालेल मात्र तु सोबत हवा असे ज्या व्यक्तीबदले वाटते तो खरा आपल्या जवळचा माणूस. असा हा जवळचा माणूस प्रत्येकाच्या आयुष्यात असतो तो कधी कधी रक्ताच्या नात्यात असतो, तर कधी मैत्रीच्या नात्यात असतो. अशा या व्यक्तीला सदैव जपून ठेवा त्याला कधीही आपल्यापासून दूर जाऊ देऊ ना.

जग कसं अजब आहे.

देवावर प्रेम सर्वांनाच आहे
पण त्याच्या घरी जायची
घाई मात्र कुणालाच नाही.
आपल्या घरात सर्वांनाच देव हवा
पण त्याच्या घरी आपण जायच्या
विचाराने मात्र मनात धडकी भरते.
देव आपल्या घरी आला म्हणजे
सण, उत्सव आणि आनंद
आपण त्याच्या घरी गेलो
म्हणजे दुःख शोक,
देव आपल्या घरी यावा
म्हणून आटापिटा
आपण त्याच्या घरी जाऊ नये
म्हणून आटापिटा.
देवावरून येणं म्हणजे जन्म
देवाघरी जाणं म्हणजे मृत्यू.
दोन्ही अटळ आहे
पण त्यामध्ये जी गंमत आहे
त्यालाच आयुष्य म्हणतात.

केला मी प्रयत्न....

केला मी प्रयत्न
सर्वांची मन जपण्याचा
पण मलाही मन आहे
हे कुणाला कळले नाही.
केला मी प्रयत्न
सर्वांना सुखी ठेवण्याचा
पण मी खरंच सुखी आहे
हे कुणी जाणले नाही.
केला मी प्रयत्न
सर्वांवर खूप प्रेम करण्याचा
पण माझ्यावर प्रेमाची बरसात
कुणी केली नाही
केला मी प्रयत्न
कुणालाही न दुखावण्याचा
पण मी दुःखी आहे
हे कुणी समजू शकले नाही
केला मी प्रयत्न मनापासून
नाती टिकवण्याचा
पण कुणाला ती जपण्याची
गरज वाटली नाही.

जीवन.....

जी माणसे हवीशी वाटतात
ते कधीही भेटत नाही
जी माणसे नकोशी वाटतात
ज्यांच्यांकडे त्यांचा सहवास संपत नाही.
ज्यांच्याकडे जावेसे वाटते
त्यांच्याकडे जायला जमत नाही.
ज्यांच्याड्डे जाऊ नये वाटते
त्यांच्याकडे जावेच लागते.
जेव्हा जिवन नकोसे वाटते
तेव्हा काळ संपत नाही.
जेव्हा जिवनाचा खरा अर्थ कळतो
तेव्हा काळ संपलेला असतो.
कितीही मोठा बंगला बांधला
तरी शेवटी याच झोपडीत यायचं आहे
म्हणून सगळ्यांशी प्रेमाने
रहा मन जिंका माणसं जपा
जपलेली टिकवा तीच खरी माणुसकी
आणि तोच खरा आनंद
कधी कुठला दिवस शेवटचा
असेल सांगता येत नाही
म्हणून प्रत्येक क्षण आनंदाने जगा,

आई......

तुम्ही स्वत:साठी लाखो रुपये खर्च करता कधी आईच्या खुशी साठी शंभर रुपये करुन पहा, आपण स्वत:साठी मोठमोठे खर्च करतो कपडे मोबाईल फिरणं पण कधी कधी आईसाठी छोटंसं काही केलं तरी तिच्या चेहऱ्यावर येणारा आनंद अमूल्य असतो. आईला लाखो रुपयांची गरज नसते. तिला फक्त आपलं लक्ष वेळ आणि प्रेम हवं असतं. तो तिच्यासाठी आपुलकीचा आणि कृतज्ञतेचा एक छोटासा प्रयत्न असतो. कधी तिच्यासाठी आवडती वस्तू आणा तिच्यासोबत वेळ घालवा किंवा फक्त आई धन्यवाद म्हणा तिचा आनंद तुम्च्यासाठी सगळ्यात मोठ समाधान असतं.

।। आपली मैत्री ।।

मैत्रीची काही परिभाषा असते का
मैत्री वाचून जगणे असते का ?
प्रेम करतात आई-वडिल, प्रियकर-प्रियसी
मित्र शिव्या घालतात त्यात काय प्रेम नसते का
रक्ताच्या नात्या पलिकडे नात असताना
त्या नात्याच नाव मात्र मैत्री असताना
शारीरात रक्त नसेल तरी चालेल,
पण आयुष्यात मैत्री हवीच मैत्री किती ही जुनी झाली
तरी नेहमी वाटते नवीच रक्ताच्या नात्यात नसेल तेवढी
मैत्रीच्या नात्याला ओढ असते.
मैत्री कशी ही असली तरी मैत्री खूप गोड असते.
मैत्रीच्या या नात्याबद्दल लिहिण्यासारख खुप आहे.
रक्ताची नाती नसली तरी मैत्रीला एक रूप आहे.
अंतर वाढल म्हणून प्रेम नाही संपत
बोलण नाही झाल तरी आठवण नाही थांबत
गाठी नाही बांधल्या म्हणुन बंध नाही तुटत
तुझ्याशी मैत्री नको वाटली तरी पण ह्रदय नाही ऐकत.
एक ही मैत्री नाही अशी व्यक्ती कुठेच नसेल
प्रत्येकाने एक तरी स्पेशल मैत्री ही केलीच असले.
रोजच तुला माझी आठवण यावी अस काही नसत
रोजच तु माझी भेट घ्यावी अस काही नसत
पण कधी तरी तु स्वतःहून माझ्याशी बोलाव
माझ्या मनाला हे नेहमी वाटत असत
मी तुला विसरणार नाही याला खात्री म्हणतात
आणि तुला याची खात्री असणे यालाच मैत्री म्हणतात

कवी :- काळे शिवप्रिया लक्ष्मण

ज्ञान बनो कर्मशील....

पुण्यामयी दे आम्हा अक्षर वरदान ज्ञान बनो कर्मशील कर्म ज्ञानवान
जतिभेद, धर्मभेद वंशभेद दूर : लाख लाख कंठातून हाच एक सूर
करुणेच्या चरणाशी नत हो विज्ञान पुण्यामयी दे आम्हां अक्षर वरदान
माणुसकी धर्माचा अर्थ जाणतो श्रमनिष्ठा हे पवित्र तीर्थ मानतो
ह्रदयातून समतेचा निर्भय अभिमान पुण्यमयी दे आम्हां अक्षर वरदान
सेवेतच मुक्ती ही मंगल दीक्षा न्यायास्तव जागृति ही सत्वपरिक्षा
हे विश्वची घर अमुचे मुल मंत्र हा महान पुण्यमयी दे आम्हा अक्षर वरदान.

कु.ऋतुजा किसन सितकर,११ वी वाणिज्य

बाप.......

बाप नावाची ताकद
जोपर्यंत पाठीमागे उभी असते ना
तोपर्यंत आपण बिनधास्त जगू शकतो.
कारण आपल्याला माहीत असते.
माझा बाप आहे ना तो बघून घेईल.
बाप म्हणजे ताकद,
बाप बाप म्हणजे अभिमान
बाप म्हणजे योध्दा
बाप म्हणजे राजा
बाप म्हणजे ओळख
बाप म्हणजे सामर्थ्य
बाप म्हणजे जीवनाचा पाया
बाप म्हणजे घराची शान
बाप म्हणजे सुख दुखाचा समुद्र.
बाप म्हणजे आईच्या सौंदयाची शालीन सावली
बाप म्हणजे मुलांचा आधार बाप कसाही असो.
शब्द कमी पडतील त्याची व्याख्या करताना,
पण तो हवाच असतो कारण,
तोच आपल्या अस्तित्वाचा पाया असतो.

आपुलकीच्या माणसांसाठी

आयुष्यात वाईट गोष्टी नक्कीच असू शकतात पण,
आयुष्य कधीच वाईट असू शकत नाही
आयुष्य हे एक फूल आहे.त्यात काटे खूप आहेत,
पण सौंदर्याची कमतरता नाही.
उम्र बढ़ने से मुस्कुराहट नहीं रुकती,
लेकिन मुस्कुराहट रुकने से उम्र जल्दी बढ़ती है.
प्रत्येकाने बोलताना व वागताना दुसऱ्याच्या
मनाचा आणि मानाचा विचार केला तर,
नात्याला कधीचं दुरावा येणार नाही
आपुलकीच्या माणसांसाठी-

किसान की आत्महत्या का कारण....!

कु.प्रतिभा शिवाजी गव्हाणे
११ वी कला

भारत एक कृषि प्रधान देश है। यहाँ की बड़ी आबादी सीधे या परोक्ष रूप से कृषि पर निर्भर है। किसान देश की अर्थव्यवस्था की रीढ़ माने जाते है। आज वहीं किसान अनेक कठिनाईयों से जुझ रहे है। और एक नहीं कई बार निराश होकर आत्महत्या जैसा गंभीर कदम लेते है। बल्कि यह सामाजिक, आर्थिक और राष्ट्रीय चिंता का विषय है। भारत में किसान आत्महत्या की घटनाएँ पिछले कई दशकों से सामने आ रही है। विशेष रूप से सूखा प्रभावित और कपास,गन्ना या अन्य नगदी फसलों वाले क्षेत्रों में समस्या यह अधिक देख्खी गई है।

किसान आत्महत्या के पिछे एक नहीं, बल्कि कई आपस में कारण जुडे होते है । जो उन्हें मानसिक, आर्थिक और सामाजिक रूप से तोड़ देते है।

किसान की आत्महत्या के मुख्य कारण... उनका आर्थिक कारण कर्ज को बोझ, अधिकांश किसान खेती को बीज, खाद, कीटकनाशक, सिंचाई और मशीनरी खरीदने के लिए कर्ज लेते है। फसल खराब होने या उचित दाम न मिलने पर वे कर्ज के जाल में फस जाते है। साहूकारों का दबाव उनकी मानसिक स्थिती को और बिगाड देता है। कई बार किसानोंको अपनी उपज का उचित मूल्य नही मिलता। बाजार में बिचौलियों का दबदबा होता है।

सरकार द्वारा निर्धारित न्युनतम समर्थन मुल्य MSP का लाभ सभी किसानों तक नहीं पहुँच जाता। अनियमित वर्षा और सुरखा जलवायु परिवर्तन के कारण अनियमित हो या गया है। कभी सूखा, तो फसल को नष्ट कर देती होटो से किसान वर्षा का चक्र कभी अत्याधिक वर्षा है। सिंचाई की पर्याप्त व्यवस्था न बाढ़ पूरी तरह बारिश पर निर्भर रहते है। फसलों के होते से किसान पूरी तरह बारिश पर निर्भर रहते है। फसलों के कीट और रोग लगने से उत्पादन कम हो जाता है। महंगे कीटनाशकों के बावजूद कभी - कभी फसल बच नहीं पाती। ग्रामीण समाज में प्रतिष्ठा बनाए रखने पर का दबाव भी रहता है। कर्म सामाजिक न डर किसान चुका पाने अपमान को मानसिक रूप से कमजोर कर देता है।

लगातार असफलता, आर्थिक तंगी, और भविष्य की चिंता से किसान अवसाद (डिप्रेशन) का शिकार हो जाते है। मानसिक और उपन्चार स्वास्थ्य के प्रति जागरूकता भी एक बड़ा कारण है। ग्रामीण क्षेत्रों में काउसलिंग की सुविधा बहुत कम आत्महत्या एक या मनौवैज्ञानिक सहायता उपलब्ध है। किसान की जटिल और बहुआयामी समस्या है। इसके पिछे आर्थिक, सामाजिक, प्राकृतिक और मानसिक सभी प्रकार के कारण जुड़े हुए है। इस समस्या का समाधान केवल सरकार के प्रयासों से नहीं। बल्कि और स्वयं किसानों के सामुहिक समाज, प्रशासन से संभव है।

किसान देश का अन्नदाता है। यदि वह सुरक्षित और समृद्ध होगा तभी देश की अर्थव्यवस्था मजबूत होगी। इसलिए आवश्यक है की किसान की समस्याओं को गंभीरता से समझा जाए और स्थाई समाधान निकला जाए, ताकि भविष्य में कोई भी किसान निराश होकर आत्महत्या जैसा कदम न उठाए.....!

महाविद्यालयात दीपावली निमित्ताने दीपोत्सव
साजरा करत असतांना स्था.कार्यवाह ॲड.विश्वासराव जोशी
व उपस्थित प्राचार्य,प्राध्यापक व विद्यार्थी वर्ग

विज्ञान विभागाच्या वतीने राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन करण्यात आले
त्यानिमित्ताने राष्ट्रीय परिषदेच्या शोले सोवेनियर प्रकाशन करताना
मंचावरील सर्व मान्यवर व प्रमुख पाहुणे व संस्था पदाधिकारी

छत्रपती संभाजी नगर येथील एन.सी.सी.समितीचे
महाविद्यालयात स्वागत करताना प्राचार्य डॉ. मुकुंद देवर्षी

सुमितकुमार लक्ष्मन भारस्कर यांनी कुस्तीस्पर्धेत विजय प्राप्त केला
महाविद्यालया तर्फे सत्कार स्वागत करताना स्था.अध्यक्ष मा.सुरेंद्र रेदासणी
स्था.कार्यवाह मा.ॲड.विश्वास जोशी,अभयजी कोकड व इतर मान्यावर

डॉ.सी.व्ही.रमण व्याख्यानमाला प्रसंगी मार्गदर्शन करताना
डॉ.योगीताताई होके पाटील व्यासपीठावर डॉ.रंजन गर्गे,
मा.प्रकाशजी दुगड,प्राचार्यडॉ मुकुंद देवर्षी

महाविद्यालयात भागवद् गीता आठवा अध्यायाचे
पठन करतांना विद्यार्थी व प्राध्यापक

श्रीमती स्वाती धर्माधिकारी निरोप समारंभ प्रसंगी
सत्कार करतांना श्री सिध्देश्वर संकुलाचे पालक मा.प्रकाशजी दुगड,
प्राचार्यडॉ मुकुंद देवर्षी व उपस्थित प्राध्यापक

दिपावली पहाटगाणी प्रसंगी उपस्थित मान्यवर
व रसिक श्रोते

विश्व में हिन्दी भाषा सर्वोत्तम हैं

कु.पायघन मोहिनी
बी.एस्सी,तृतीय वर्ष

भारत ने सदियों की गुलामी के बाद स्वतंत्रता का सूर्योदय १९४७ में देखा। स्वतंत्र भारत का संविधान पहली बार बनना शुरू हुआ। उसे पूर्व जिस प्रकार विदेशी प्रशासन सदियों से इस देश पर थोप दिया गया था उसी प्रकार प्रशासन के न्याय और शिक्षा के माध्यम के रूप में विदी भाषाएँ भी थोपी हुई थीं। पिछले डेढ़ सौ सालों में अंग्रेजी और उसके पहले फारसी आदि भाषाएँ राजभाषा हो गई थीं। यह निर्विवाद था कि अब प्रशासन और न्याय की भाषा कोई भारतीय भाषा ही होगी। स्वतंत्रता संग्राम के दिनों में भी नेताओं में यह अहसारा स्पष्ट रूप से उभरा था कि हम देश में विभिन्न मातृभाषाएँ होने के कारण आपस में भी अंग्रेजी में संभाषण करते हैं, ब्रिटिश सरकार से तो अंग्रेजी में पत्राचार होना ही था। क्या इस देश की कोई भाषा पूरे देश को जोड़े नहीं रख सकती ? तभी राष्ट्रभाषा की अवधारणा जन्मी थी और यह संकल्प स्पष्टतः ले लिया गया था कि स्वतंत्र हैं पर हमारी राष्ट्रभाषा हिन्दी होगी। तभी से समूचे देश में हिन्दी के प्रसार के प्रयत्न योजनाबद्ध रूप से राष्ट्रीय आंदोलन के अंग के रूप में प्रारंभ किए गए। गाँधी ने १९२७ में दक्षिण भारत हिन्दी प्रचार समिति तथा १९३६ में राष्ट्रभाषा प्रचार समिति, वर्धा की स्थापना की। सुब्रह्मण्यम भारती जैसे वरिष्ठ तमिल कवि राष्ट्रभाषा हिन्दी का शंखनाद करते रहे। हिन्दी राष्ट्रीयता की वाहक बन गई। इसी कारण देश ने विभिन्न भाषाओं के होते हुए भी संविधान निर्माताओं का यह सामूहिक अभिमत उभरने में कठिनाई नहीं हुई कि अब देश की राष्ट्रभाषा संघ की राजभाषा और संघ एवं राज्यों में पारस्परिक पत्राचार की सम्पर्क भाषा होगी। तभी तो भारत का संविधान बनाने वाली कॉन्स्टीट्युट एसेंबली ने १४ सितम्बर १९४९ को सायं ७ बजकर ४० मिनट पर संविधान की धारा ३४३ पारित कर दी गई जिसमें स्पष्ट है कि देश की राजभाषा देवनागरी में लिखित हिन्दी होगी। यही कारण है कि अगले वर्ष से १४ सितम्बर देशभर में हिन्दी दिवस के नाम से प्रसिद्ध हो गया। तभी से भारत की राष्ट्रभाषा, सम्पर्क भाषा और राजभाषा हिन्दी है। उस समय इस पर कोई मतभेद भी नहीं था।

मतभेद था तो इतना सा कि ऐसी व्यवस्था कब से हो ? तुरन्त लागू कर दी जाए या कुछ समय देकर ? वह समय कितना हो ? राष्ट्रभाषा का नाम हिन्दी या हिन्दुस्तानी ? इन सब प्रश्नों का समाधान इस समझौते द्वारा किया गया कि १५ वर्ष तक अंग्रेजी भी सरकारी काम में आती रहेगी। सभी राज्य भारतीय अंकों के अन्तर्राष्ट्रीय रूप का व्यवहार करेंगे। राजनीति के निहित स्वार्थों के कारण एक प्रकार का भाषिक संग्राम १९६० के बाद उभरा और १९६३ के संविधान द्वारा यह व्यवस्था कर दी गई कि क्षेत्र के राज्य जिनकी राजभाषा हिन्दी है संघ और राज्यों में हिन्दी में पत्राचार करेंगे। क्षेत्र के राज्य भी ऐसा करेंगे किन्तु क्षेत्र के राज्यों के लिए तब तक अंग्रेजी भी मान्य होगी जब तक वे हिन्दी के लिए तब तक अंग्रेजी भी मान्य होगी जब तक के हिन्दी को अपनी राजभाषा के अतिरिक्त सम्पर्क भाषा के रूप में स्वीकार नहीं कर ले। आज यही व्यवस्था लागू है कि राज्यों के प्रादेशिक राजकाज में उनकी अपनी भाषाएँ राजभाषाएँ हैं और संविधान की संकल्पना के मुताबिक वे अंतिमतः राष्ट्रभाषा (सम्पर्क भाषा) के रूप में हिन्दी को स्वीकार करेंगे किन्तु फिलहाल यह कार्य अंग्रेजी कर रही है। जिस दिन राज्यों में अपनी-अपनी भाषाएँ पूर्णतः राजभाषा का सिंहासन ग्रहण कर लगा उस दिन अन्य राज्यों से पत्राचार के लिए हिन्दी को स्वीकार करने में उन्हें कठिनाई नहीं होगी। राज्यों के अपने काम में भी जब तक अंग्रेजी चलती रहेगी तब तक संविधान का वह सपना साकार नहीं होगा जिसके अनुसार राज्यों में अपनी-अपनी भारतीय भाषाएँ राजभाषाएँ होंगी और पूरे देश को जोड़ने के लिए हिन्दी यह कार्य करेगी।

भारत में यह अवश्य हुआ है कि कुछ हिन्दी भाषी राज्यों में राजकाज लगभग पूर्णतः हिन्दी में होने लगा है। राजस्थान में कुछ प्रशासनिक कार्यों में तो हिन्दी अनिवार्य कर दी गई है । सेशनल तक हिन्दी में निर्णय दिए जा रहे हैं। हिन्दी भाषी राज्यों के उच्च न्यायालयों में भी हिन्दी में कार्यवाही होती है और निर्णय हिन्दी में दिए जाते हैं। बिहार, उत्तरप्रदेश और उत्तराखंड राज्यों के अनेक विज्ञापन अंग्रेजी अखबारों में भी हिन्दी में छपते देखे जा सकते हैं। कुछ महानगरों में ही यह हास्यास्पद दृश्य देखने को मिलता है कि बच्चे अंग्रेजी माध्यम स्कूलों में भर्ती के लिए कतार लगाते हैं और गिटपिट खोटी अंगेजी बोलकर ही भविष्य सँवर सकता है ऐसा भ्रम पाले रहते हैं। यह पूरी भ्रांति है। प्रातयोगिता परीक्षाओं में सब जगह हिन्दी भी आवश्यक है क्योंकि संसद और विधानसभाओं में हिन्दी में काम होता है। हिन्दी की प्रगति का रथ इससे आगे भी बढ़े यह आवश्यक है। यथास्थिति बनी रही तो हिन्दीभाषी राज्यों में तो हिन्दी स्थापित हो जाएगी, अन्य राज्यों में अपनी–अपनी भाषाएँ स्थापित हो जाएँगी किन्तु पूरे देश में कोई देश की भाषा स्थापित नहीं हो पाएगी। अतः केन्द्र सरकार के सभी विभाग, संस्थान, बैंक तथा उपक्रम राजभाषा नियमों के अनुसार हिन्दी में काम करें यह आज की सबसे बड़ी अपेक्षा है।

- यह अहसास अवश्य पनपा है कि हिन्दी बोलने वालों की संख्या की दृष्टि से विश्व की तीसरी भाषा है। (चीनी और अंग्रेजी के बाद) अतः उसका जानना आवश्यक है। उसके अखबार, उसके चैनल विश्व में देखे जाते हैं। कम्प्यूटर के अनेक फॉन्ट हिन्दी में उपलब्ध है। देश को सम्बोधित करने के लिए हिन्दी भाषा मंत्रियों और राजनेताओं को मीडिया के प्रसारणों में हिन्दी बोलना अनिवार्य लगता है। उच्चतम पदधारी भी कभी रोमन में हिन्दी लिखकर भाषण देते हैं, कभी उर्दू कभी रोमन में हिन्दी लिखकर भाषण देते हैं, कभी उर्दू लिपि में। आज की नई पीढ़ी यदि इस स्थिति को भौंपकर अपनी भाषा पर गौरव और गर्व करना सीख ले तो भारत विश्व के शिखर पर पहुँच सकता है, यह उपर्युक्त विवरण से स्पष्ट होगा।

राष्ट्र में भावनात्मक एकता स्थापित करने तथा उसके उत्थान व विकास में भाषा का महत्वपूर्ण स्थान होता है। इसी दृष्टिकोण से भारतीय संविधान में भी हिन्दी को ही राष्ट्रभाषा घोषित किया गया है। हिन्दी हमारे राष्ट्र की आत्मा है, प्राण है। झेकोस्लोवाकिया के प्रसिद्ध हिंदी विद्वान् डॉ. आंदोलन स्मेकल के विचारों को यहाँ उद्धृत करना असंगत न होगा। किसी देश की आत्मा को समझने के लिए उसकी भाषा को समझना बहुत आवश्यक है। हिन्दी वर्तमान भारत की राष्ट्रभाषा है। ऐसी समृद्धतम भाषा, जो भारत जैसे बहुभाषी राष्ट्र की सभी आवश्यकताओं को संतोषनक ढंग से पूरा कर सकती है। भारत के भूतपूर्व राष्ट्रपति ज्ञानी झैलसिंह ने सरकारी कर्मचारियों का आह्वान करते हुए कहा था कि हिन्दी ही देश में एकमात्र ऐसी भाषा है, जिसका प्रयोग सम्पर्क भाषा के तौर पर किया जा सकता है, क्योंकि वह देश के अधिकतम लोगों द्वारा बोली तथा समझी जाती है।

भाषा की सबसे बड़ी ताकत अभिव्यक्ति की क्षमता होती है जिसके माध्यम से वह सबको अपना बनाने की काबलियत रखती है। इस लिहाज से हिन्दी विश्व की तमाम भाषाओं में श्रेष्ठ स्थान रखती है। इसके कलेवर की ही विशेषता है जो दामन में कई–कई संस्कृतियों–सभ्यताओं के अंश समेटे हुए प्रफुल्लित और विकासशील बनी हुई है। आखिर कुछ तो विशेषता रही होगी हिन्दी में जो स्वेच्छा से जन–सामान्य के बीच अपना राष्ट्रीय स्वरूप स्थापित कर सकी। सनद रहे, सांस्कृतिक और भूमण्डलीय विशेषता (काफी हद तक विविधता) के चलते ही भारत को छोटे महाद्वीप की संज्ञा से विभूषित किया गया है। आशय साफ है, जितनी विविधताएँ यहाँ अवस्थित हैं, दुनियाँ के और किसी देश में नहीं हैं। इसके बावजूद राष्ट्रीय एकता का स्वय यदि मुखरित हुआ तो सिर्फ हिन्दी में।

हिन्दी आजकल विश्व में तीसरी सबसे ज्यादा बोली जाने वाली भाषा है। इसे संयुक्त राष्ट्र संघ की भाषा बनाने के प्रयास जारी हैं। इसकी अनुग्राह्यता का ही परिणाम है कि विश्व में फैले भारतवंशी इसे अपनी सांस्कृतिक अभिव्यक्ति से जोड़कर इसके प्रचार–प्रसार में लगे हुए हैं।

इस समय प्रचार-प्रसार में लगे हुए हैं। इस समय नेपाल, फिजी, मॉरीशय, त्रिनिदाद, टुबैगो में हिन्दी भाषियों की संख्या बहुतायत है। इसके अलावा अमरीकी देशों, फ्रांस, ब्रिटेन और अफ्रीकी देशों में भी हिन्दी का प्रभाव तेजी से बढ़ रहा है। अभी कुछ सप्ताह पहले ही अन्तर्राष्ट्रीय हिन्दी उत्सव का आयोजन दिल्ली में किया गया। इसमें विश्व के दर्जनभर से ज्यादा देशों के हिन्दी विद्वानों और प्रतिनिधियों ने हिस्सा लिया, इसमें अप्रवासियों की संख्या बहुतायत में थी। इस उत्सव का उद्देश्य हिन्दी भाषा के वैश्विक विस्तार की संभावनाओं की पड़ताल करना था। उत्सव के दौरान जो बातें छनकर सामने आईं उनमें सर्वप्रथम यह कि हिन्दी के वैश्विक परिदृश्य में छा जाने की पूरी काबलियत है और यदि इसे शासन स्तर से थोड़ा-सा भी संबल प्रदान किया जाए तो इसकी प्रसार संख्या में खासा इजाफा हो सकता है। सम्मेलन में भाग लेने आए ब्रिटेन के हिन्दी सेवी पदमेश गुप्त के अनुसार देश में शायद ही कोई ऐसा जिला हो जहाँ हिन्दी से जुड़ी कोई संस्था साकार रूप में विकास कार्य न कर रही हो। कनाड़ा, हिन्दी प्रचारिणी सभा से जुड़े डॉ. श्याम त्रिपाठी महिन्दी चेतना नामक पत्रिका निकालते हैं। अप्रवासी भारतीयों में इस बात को लेकर चिंता थी कि यहाँ जमीन से जुड़े संस्कार लोग भूलते जा रहे हैं। सूरीनाम मे राधिका रेडियो से प्रसारित होने वाले हिन्दी कार्यक्रमों का उल्लेख करते हुए डॉ.त्रिपाठी का कहना था कि उन्हें सात समुद्र पार से संस्कार गीत सुनकर बहुत अच्छा लगा कि इसकी अनुगूंज देश की माटी से गायब होती जा रही है।

माँ....

माँ होती कैसी है... ?
ये सवाल दिल में आता है ।
और माँ का नाम लेते ही हर दर्द हल्का हो जाता है ।
माँ बिना कटे ही सब कुछ समझ जाती है ।
हमारी हर खुशी में हँसती और
हर दुख में साथ निभाती है ।
जब जिंदगी की मुश्किलें हमें तोड़ने लगती है ।
माँ की दुआएँ ही हमें फिर से जोड़ने लगती हैं ।
उसकी हुआ हमारे लिए दवा बन जाती है ।
इसलिए मुश्किले भी उसके सामने
सर झुका जाती हैं।
माँ अँधेरे में रोशनी है हर खुशी का ठिकाना है ।
उसके होने से ही तो हर सपना सुहाना है ।
वह खुद रोकर भी हमें हँसाती है ।
हमारे आँसु अपने आँचल से चुपके से पोंछ जाती है।
माँ के होने से जिंदगी कभी अधूरी नहीं लगती ।
शायद इसलिए माँ को भगवान भी कहा जाता है ।
हाँ.. माँ ऐसी ही होती है ।

कु.पठाण सानिया अमजद
बी.एस्सी.प्रथम वर्ष

मेरे पापा......

पापा वो नाम है जिसमे मेरा संसार है ।
उनकी छाया में ही मुझे हर दिन मिलता प्यार है ।
खुद की खुशिया भुल जाते है मेरे लिये
हर दर्द सह जाते है ।
मेरे चेहरे की मुस्कान के लिए वो
हर मुश्किल से लड़ जाते हैं ।
जब मैं डर जाती हुँ रास्तों से वो
हिम्मत बनकर साथ खडे रहते है ।
उनकी बाते मुझे सिखाती है कि
जीवन में उभी हार नहीं मानते हैं ।
पापा आप मेरे हिरो है आपसे
हो मेरी पहचान है ।
आप हो तो सब कुछ है आपसे
हो मेरा सम्मान है ।

कु.शेख जुबेरीया रुखमोदीन
१२ वी विज्ञान

चि.जवंदाळे विशाल हनुमान
१२ वी वाणिज्य

स्व का बोध – मिटाए गुलामी के चिन्ह, स्व अर्थात हमारी स्वयं की पहचान,स्वयं का व्यक्तीत्व । जीवन मे स्वाभिमान से जीना हो तो स्व चाहिए, स्वयं को स्थापित करना है तो स्व चाहिए । स्व ही हमको परिभाषीत करता है । समाज में जीवित रहने का मूल आधार स्व है। स्व नहीं तो समाज भी नहीं रह सकता? उदाहरण स्वरूप पर्शिया देश सामने है, पर्शिया में पर्शिया का कुछ नहीं,न भाषा,न पूजा,न महापुरुष,न ग्रंथ। उनका अपना कुछ नहीं । स्व का लोप होने से समाज मर गया। गीत की पंक्ति भी है ।

- यूनान–ओ–मिस–ओ–रोगा सब मिट गए जहाँ से,अब तक मगर है बाकी नामों निशाँ हमारा,कुछ तो बात है की हस्ती मिटती नही हमारी,अर्थात पर्शिया,युनान,मिस,रोम आज सभी है किंतु उनकी पहचान नष्ट हो गई उनका स्वर मर गया। जिस व्यक्ती का स्व नष्ट हो जाता है उसे दास कहा जाता है अर्थात गुलाम कहते है। स्व व्यक्तीगत जीवन से होते हुए पारिवारीक, सामाजिक और राष्ट्रीय जीवन से होकर बोधीत होता है। भारत के समग्र इतिहास को जब हम गंभीरता, से अध्ययन करते है तो पाएंगे की भारत की परकियोंसे लडाई स्व के लिए थी। भारत स्वाधीन हो,स्वदेशी भाषा हो,स्वदेशी भोजन हो,स्वदेशी भाषा हो,स्वदेशी संगीत हो,स्वदेशी चिकीत्सा हो इत्यादी सभी जगह स्व के महत्व को स्थान दिया गया है । वीर सावरकर ने विदेशी वस्तु की होली जलाई, महात्मा गांधी जी ने स्वदेशी के लिए नमक सत्यागृह किया । बाल गंगाधर तिलक स्व संस्कृति को अपनाने के लिए सदैव लोगों को प्रेरित करते रहते थे । भारतवर्ष लगभग एक हजार वर्षों तक संघर्ष करता रहा उस संघर्ष के पीछे था अपने स्व को बचाना। बाहर से आए आक्रमणकारियों ने भारत के स्व को नष्ट किया जिससे हम पीछडते चले गए। मुगलों के आक्रमण ने भारत के मंदिरों को तोडा, हमारी संस्कृति को नष्ट किया, हमारे धर्म ग्रंथ जलाए, हमारी पुजा पद्धति को रोका गया। मुगलों ने माताओं बहनो के साथ बलात्कार जैसे जघन्य अपराध इसी स्व को मिटाने के कारण किया। मुगलों के बाद अंग्रेजो ने भी भारत की संस्कृति, संभ्यता, शिक्षा व्यवस्था पर प्रहार किया। इस्लाम ने हमारे धर्म, दर्शन सबको नष्ट करने का प्रयास किया । फिर ब्रिटिश फ्रेंच, पुर्तगाली, उच्च आदि ईसाई आए। पांडिचेरी में फ्रेंच, गोवा में पुर्तगाली, शेष भारत में अंग्रेज ईसाई हमारे स्व को समाप्त करना चाहते थे। एक हजार वर्षों के लंबे संघर्ष और पराधिनता ने हिंदू समाज को सिंझोड दित्रा, इससे बहुत कुछ नए हो गया ऐसी स्थिति हो गई की शरीर रहा, साँस रही बस ।

१५ अगस्त १९४७ को जब भारत स्वतंत्र हुआ तब एक आशा जगी की अब अंधेरा छा गया है हम स्वाधीन हो गए है अब हमारा स्व जागृत होगा, हम स्वाभिमानी होंगे किंतु अफसोस इन एक हजार वर्षों के संघर्ष में हमारे समाज का स्व मर जैसा गया है। स्वतंत्रता के आज ७७ वर्ष व्यतीत हो रहे है किंतु अभी हमारा समाज पूर्ण स्व को नहीं प्राप्त किया। भारतीय अपनी काल गणना भूल गए, अपनी मात्र भाषा पर अभिमान नही यहाँ तक हम अपने परंपराओंको दर किनार करने लगे, भारत ऋषीयों की भूमि यहाँ सेंटा बजने लगे छोटे बालकों को पैशाचिक वृत्तिवाले सेंटर बनाने लगे, अपना नववर्ष चैत्रशुक्ल प्रतिपदा भूल कर ईसाई जया साल एक जनवरी मनाने लगे।

अरे भारतीयों कुछ तो शर्म करो अपने महान पुर्वजों को पहचानो जिन्होंने बलिदान होना स्वीकार किया किंतू इस्लाम की टोपी नहीं पहनी, मर गए पर ईसा मसीह के सामने सुके नहीं ओर हे भारतीयों तुम सेंटा बनते हो, मजार जाते हो, ईसाई नववर्ष मनाते हो। अपने स्व को पहचानो अपने जीवन से गुलामी के चिन्ह को बाहर करो। योगेश्वर भगवान श्री कृष्ण ने कहा कि स्वधर्मे निधनं प्रेयः अपने धर्म में मर जाना श्रेष्ट है किंतु दुसरे के पंथ को नहीं अपजाना यही स्व है । स्व हमारे स्वाभिमान को जागृत करता है। मनुष्य की चेतना का जागरण उसके भीतर स्थित उसका स्व है हमको अपने जीवन में स्व के मानबिंदूओं को स्थापित स्व संस्कृति करना चाहिए जैसे स्व भाषा, स्वदेशी इत्यादि व्यक्ति की चेतना पर पड़े हुए औपनिवेशिक गुलामी के आवरण को स्वदेशी आचरण से ही दूर किया जा सकता है।

दोस्ती.........

दोस्ती वो रिश्ता है जो दिल से बनता है ।
सच्चा दोस्त हमारी खुशी और दुख दोनों में साथ होता है ।
अच्छे दोस्त जिंदगी को और भी खुबसुरत बना देते है ।
दोस्ती में सबसे जरूरी चीज भरोसा होता है ।
सच्चे दोस्त कम मिलते है,लेकिन बहुत खास होते है ।
दोस्ती छोटी-छोटी खुशियों को भी बडा बना देती है ।
दोस्त वही है जो हर हाल में साथ निभाए ।
दोस्ती में दूरी मायने नही रखती ।
दिल का रिश्ता मायने रखता है ।

शेख सुहाना अय्युब
११ वी विज्ञान

सर........

सर आपने हमे पढ़ाई के साथ
जिंदगी जीना भी सिखाया है ।
आपका मार्गदर्शन हमेशा सही रास्ता दिखाता है ।
आप हमारे लिए शिक्षक नहीं, बल्कि प्रेरणा है ।
आपकी हर बात हमें कुछ नया सीखने को देती है ।

कु.शेख शिफा करीमोद्दीन
११ वी विज्ञान

माँ

माँ तू मेरी पहली आवाज है,
मेरे हर सपने की शुरुआत है ।
तेरे आंचल की ठंडी छाया,
मेरे जीवन की सबसे बडी सौगात है ।
जब दुनिया समझ न पाती
तू बिना सब जान लेती है ।
मेरे छोटे से दर्द पर भी,
अपनी नींद कुर्बान कर देती है ।
तेरी दुवाओं का सहारा मिले,
तो मुश्किल भी आसान लगती है ।
माँ तेरे साथ से ही,
मेरी हर राह आसान बनती है ।
तू है तो हिम्मत है मुझमें,
तू है तो हर खुशी खास है ।
माँ तू ही मेरी दुनिया तू ही,
मेरी सबसे बडी आस है ।

कु.शेख सानिया खलिल
११ वी विज्ञान

कु. दिपाली परमेश्वर काळे,११ वी विज्ञान
कु. अक्षरा गोपाळ पैंजणे ११ वी विज्ञान

प्रस्तावना :

भारत एक लोकतांत्रिक गणराज्य है । १५ अगस्त १९४७ को भारत आजाद हुआ और यहाँ डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर द्वारा लिखित राज्यघटना के तहत अनुशासन स्थापित हुआ । अन्य देशों की शासन व्यवस्था धर्मों पर टिकी हुई है पर अपने देश की शासन व्यवस्था लिखित राज्यघटना या संविधान पर टिकी हुई हैं। हमारे देश का धार्मिक ग्रंथ ही संविधान है ऐसा कहा तो अतिशयोक्ति पूर्ण नही होगा । प्रसिद्ध ब्रिटिश लेखक ग्रनव्हिल ऑल्टिन ने भारतीय संविधान को राष्ट्र की कोनशिला ऐसा संबोधित किया है।

भारतीय संविधान का एक निहाल है। मोतीलाल नेहरूजी ने १९२८ में नेहरू कमिटी रिपोर्ट इसके माध्यम से पहला मेमोरॅन्डम तैयार किया। मानवेंद्रनाथ रॉय ने १९४४ में कॉन्स्टिट्यूशन फॉर फ्री इंडिया इस नाम से भारतीय संविधान का प्रारूप तैयार किया। इस कार्य में न्या.म.श्री. वि. म. तारकुंडे, प्रा. गोवर्धन पारिख और प्रा. विनयेंद्रनाथ बॅनर्जी इनका सहयोग मिला । हिंदू महासभा ने १९४४ में कॉन्स्टिट्यूशन ऑफ हिंदुस्थान फ्री स्टेट इस नाम से संविधान को प्रारूप तैयार किया नारायण अगरवाल जी ने १९४६ में गांधीवादी तत्वों को आधार बनाकर संविधान एक प्रारूप बनाया था । समाजवादी दल ने १९४८ में ड्राफ्ट कॉन्स्टिट्यूशन ऑफ इंडियन रिपब्लिक इस नाम से संविधान का एक प्रारूप तैयार किया । इसी वक्त डॉ. बी. आर. आंबेडकर जी ने १९४७ में स्टेट अॅण्ड मायनॉरिटीज, उनके अधिकार और आजाद भारत के संविधान में उसे संरक्षण कैसे दिया जाये इस संदर्भ में एक प्रारूप तैयार किया था। ऐसे पाँच ड्राफ्ट अपने संविधान के तहत तैयार हुए थे ।

इस ड्राफ्ट के शिवाय संविधान सभा ने २ वर्ष, ।। महिने १७ दिवस अविरत कार्य करकर विश्व का सबसे बड़ा संविधान तैयार किया। २६ नवम्बर १९४९ को इसे स्विकारा गया और २६ जनवरी १९५० से अपने देश में उसका अमल शुरू हुआ । यह इतिहास अत्यंत महत्वपूर्ण हैं। जो बाबासाहब आंबेडकर ने इस संविधान के भारतीय नागरीकों को कुछ अधिकार और कर्तव्य को प्रदान किया हैं । यहाँ हम संविधान में उल्लेखित भारतीय नागरीकोंके कर्तव्यों की चर्चा करने जा रहे हैं वह निम्न प्रकार है ।

* भारतीय नागरीकों के कर्तव्य :-

लोकतांत्रिक गणराज्य को विकास की ओर ले जाना है या सुव्यवस्था का निर्माण करना हैं तो देश के नागरिकों को जैसे अधिकार मिले हैं वैसे ही कुछ कर्तव्यों का पालन करना अत्यंत आवश्यक हैं। इन कर्तव्यों का उल्लेख संविधान के भाग क में किया गया है। इन उर्तव्यों को वर्ष १९७६ में ४२ वे संविधान संशोधन द्वारा जोडा गया था, जो उस समय की सरकार द्वारा किया गया था। उस वक्त १० मूलभूत कर्तव्य थे । जनवरी १९७७ से नागरी कर्तव्यों की अमलबजावणी शुरु हुई। आगे २००२ में ८६ वा संविधान संशोधन द्वारा और एक कर्तव्य उसमें जोडा गया। अभी भारतीय नागरिकों के कर्तव्यों की संख्या ११ हो गयी हैं। यह कर्तव्य सोव्हिएत रशिया के संविधान पर आधारित हैं। भारतीय संविधान में मूलभूत कर्तव्यों का क्रम निम्नप्रकार हैं।

१) भारतीय संविधान का पालन – संविधान उसके आदेशों,संस्थाओं, राष्ट्रीय ध्वज और राष्ट्रगान का सम्मान करना ।
२) स्वतंत्रता संग्राम के आदर्श – राष्ट्र को प्रेरित करनेवाले स्वतंत्रता संग्राम के महान आदशों न पाठन करना।
३) संप्रभुता और अखंडता भारत की संप्रभुता, एकता और अखंडता को बनाए रखना और रक्षा करना।
४) देश की रक्षा आवाहन किये जाने पर देश की रक्षा और राष्ट्रीय सेवा करना।
५) भाईचारा – धर्म,भाषा और क्षेत्र से परे,सभी नेगों के बीच भाईचारे की भावना को बढ़ावा देना और महिलओं का सम्मान करना।
६) सांस्कृतिक विरासत : भारत की मिश्रित संस्कृति की समृध्द विरासत को संरक्षित करना।
७) पर्यावरण संरक्षण वन, झील, नदी और वन्य जीवन सहित प्राकृतिक पर्यावरण की रक्षा और संवर्धन करना।
८) वैज्ञानिक सोच : मानवतावाद और जिज्ञासा व सुधार की भावना विकसित करना।
९) सार्वजनिक संपत्ति : सार्वजनिक संपत्ति की सुरक्षा करना और हिंसा न त्याग करना।
१०) उत्कृष्टता व्यक्तिगत और सामुहिक गतिविधि के संदर्भ में उत्कृष्टता प्रयास करना। ताकि राष्ट्र प्रगती करें।
११) शिक्षा का अवसर : ६ से १४ वर्ष तहत के बच्चों के माता–पिता / संरक्षक ने उन्हें शिक्षा का अवसर प्रदान करना।
ये कर्तव्य भारतीय नागरिकों को नैतिक रूप से राष्ट्र निर्माण में योगदान देने के लिए प्रेरित करने हैं। इन ११ कर्तव्यों के अतिरिक्त स्वर्ण सिंह समिति द्वारा और दो शिफारिश की थी
१) किसी व्यक्ति द्वारा मूलभूत कर्तव्यों का पालन नही किया गया था पालन करने को नकारा गया तो संसद के द्वारा उस व्यक्तिको आर्थिक दंड देने का अधिकार रहेगा।
२) कर **(Tax)** : भरना नागरिक मूलभूत कर्तव्य रहेगा। पर इन दो शिफारिशों का स्विकार नही किया गया। तो मुझे ऐसा लगता है कि ये दोनों भी शिफारिसे अपने देश को उन्नति के चरमोंत्कर्ष पर ले जाने के लिए अत्यंत आवश्यक हैं। वर्तमान शासन द्वारा इसमें स्विकार होना चाहिए ।

मूलभूत कर्तव्यों का महत्व :

संविधान में लिखित कर्तव्य व्यक्ति के मन में, यह देश मेरा है, मेरा समाज और यहाँ रहनेवाले लोग इनके प्रति मेरा कुछ दायित्व है यह भावना निर्माण करना है। इनके विरोध में कोई भी कृति अपने द्वारा न हो इसका प्रयास मनुष्यों के द्वारा किया जाना है।

मैं भी इस देश का एक घटक हूँ, देश के विकास में मेरी भी जिम्मेदारी है यह भावना निर्माण होती हैं।
राष्ट्रध्वज, राष्ट्रगान और अन्य राष्ट्रीय प्रतिकों के प्रति आदरता का भाव व्यक्ति के मन में निर्माण होता हैं।
सारांशतः हम कह सकते है कि मूलभूत कर्तव्यों के द्वारा देश के प्रति अपनत्व की भावना व्यक्ति के मन में निर्माण होती हैं।

आशना कोई नहीं है बा–वफा कोई नहीं है
सब नज़र के सामने है देखता कोई नहीं है
हम कहाँ पर आ गए हैं सोचता कोई नहीं है
मंजिलें ही मंजिलें हैं रास्ता कोई नहीं है
सच दिखाई किस तरह दे आइना कोई नहीं है
लोग सारे ना–समझ हैं मानता कोई नहीं है

कु.बुशरा सय्यद
बी.ए.द्वितीय वर्ष

*Social Harmony : Meaning and Branches,

Vaishnavi Joshi
B.Sc.S.Y.

Social harmony is the foundation of a peaceful, progressive, and inclusive society. It refers to a state where individuals and communities live together with mutual respect, understanding, and cooperation despite differences in culture, religion, language, caste, or economic status. In a diverse country like India, social harmony is not just an ideal but a necessity for national unity and development.

* Meaning and Importance of Social Harmony

Social harmony means maintaining balance and peaceful coexistence among different sections of society. It is built on values such as tolerance, equality, justice, empathy, and mutual respect. When social harmony exists, conflicts are minimized, cooperation increases, and people feel safe and valued.

The importance of social harmony can be understood in several ways:

1. Promotes Peace and Stability*: A harmonious society reduces violence, discrimination, and unrest.
2. Encourages Development*: Unity among people leads to collective progress in economic, educational, and social sectors.
3. Strengthens Democracy*: Harmony ensures equal participation and respect for all voices in society.
4. Enhances Cultural Diversity*: It allows different traditions and cultures to flourish together.

* Branches of Social Harmony

Social harmony is a broad concept that includes various interconnected branches:

1. Religious Harmony

Religious harmony involves mutual respect among followers of different religions. India is home to multiple faiths such as Hinduism, Islam, Christianity, Sikhism, and Buddhism. Religious harmony ensures that people can practice their beliefs freely without fear or discrimination.

2. Cultural Harmony

Cultural harmony focuses on respecting and celebrating diverse traditions, languages, customs, and lifestyles. It promotes unity in diversity and encourages people to appreciate differences rather than fear them.

3. Economic Harmony

Economic harmony aims to reduce inequality and ensure fair distribution of resources. It involves creating opportunities for all sections of society, reducing poverty, and bridging the gap between rich and poor.

4. Social Equality

This branch addresses issues like caste discrimination, gender inequality, and social injustice. It promotes equal rights, dignity, and opportunities for every individual regardless of their background.

5. Political Harmony

Political harmony refers to cooperation among different political groups and ideologies. It encourages healthy debate, respect for opposing views, and working together for the nation's welfare.

6. Environmental Harmony

Environmental harmony highlights the balance between humans and nature. It promotes sustainable development and responsible use of natural resources.

Challenges to Social Harmony

Despite its importance, social harmony faces several challenges:

* Communalism and religious intolerance
* Caste-based discrimination
* Economic inequality
* Political polarization
* Lack of education and awareness

These issues can create divisions and conflicts if not addressed properly.

Promoting Social Harmony

Various social organization in India that has worked toward fostering unity and social cohesion. It emphasizes the idea of cultural nationalism and aims to bring people together beyond divisions.

Promoting social harmony includes:

1. *Encouraging Unity : the concept of "Vasudhaiva Kutumbakam" (the world is one family), encouraging people to see beyond caste, religion, and regional differences

2. Social Service Activities : Through various initiatives,volunteers (swayamsevaks) engage in relief work during natural disasters, provide education in rural areas, and support underprivileged communities.

3. Promoting Equality : Undertaken programs to reduce caste discrimination and encourage social integration, including inter-dining and community activities.

4. Nation-Building Efforts : It works toward instilling discipline, patriotism, and moral values among citizens, especially the youth.

5. Educational and Cultural Initiatives: Supports institutions and programs that promote Indian culture, values, and social responsibility.

However, it is also important to note that discussions around can be diverse, with supporters highlighting its contributions to social service and unity, while critics may raise concerns about its ideological perspectives. A balanced understanding is essential in academic discussions.

Conclusion :

Social harmony is essential for the survival and progress of any society, especially a diverse nation like India. It requires continuous effort from individuals, communities, and organizations to maintain unity while respecting diversity. By promoting equality, understanding, and cooperation across its various branches, social harmony can create a strong and inclusive society.

Organizations play a role in shaping social cohesion through service, cultural initiatives, and community engagement. Ultimately, the responsibility of maintaining social harmony lies with every citizen. Only through collective effort can we build a peaceful, just, and prosperous society.

दफ्न थी जो यहाँ अस्थियाँ खो गईं
नाम जिन पर लिखा पट्टियाँ खो गईं
बन गई क्या ज़रा सी सड़क गाँव की
फिर कहाँ सारी पगडंडियाँ खो गई
हौसले ने दिखाई सही मंजिलें
अज़्म था, इल्म, बैसाखियाँ खो गईं
वक़्त चिट्ठी-रसा ही रहा उम्रभर
क्या करें जो कभी चिट्ठियाँ खो गईं
एक परचम फकत रह गया हाथ में
चंद नारे लिखी तख्तियाँ खो गई
आज बौने हुए बरगदों की दशा
छाँव में धूप की चिंदियाँ खो गई

सानिया शेख,बी.ए.द्वितीय वर्ष

Nature

I am a human,I'm tired from citles.
I am going to nature,to find Peace
Long and shady trees,and that cool Breeze,
made me relax and calm,and found tree of Palm
The Plain ground,With flora and fauna,
and silence all over the area,made me feel Peace.
The Clouds were as light as air,
and blew with the wind,
And the sun set,Was the day's end.

Rutuja Laxman Kale
11 th Science

प्लेसमेंट सेल आयोजित कॅम्पस इंटरव्यू मध्ये मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ. मुकुंद देवर्षी व इतर मान्यवर

जागतिक योगदिन निमित्ताने मार्गदर्शन करताना मा.अभयजी कोकड व व्यासपीठावर मान्यवर

१५ ऑगस्ट निमित्ताने रासेयो विभाग आयोजित महाविद्यालयात वृक्षारोपण करताना स्था.कार्यवाह ॲड.विश्वास जोशी,स्था.अध्यक्ष मा.सुरेंद्रजी रेदासणी प्राचार्य प्रो.डॉ.मुकुंद देवर्षी व उपस्थित इतर मान्यवर

विज्ञान सुधारित अभ्यासक्रमाची कार्यशाळा प्रसंगी मार्गदर्शन करताना स्था.कार्यवाह श्री विश्वास जोशी व व्यासपीठावर उपस्थित मान्यवर

कु.शैलजा इंगोले (माजी विद्यार्थिनी) संगणक विभाग आयोजित संगणक करीयर संदर्भात व्याखानात मार्गदर्शन करताना

स्वबोध या विषयावर व्याख्यान देताना मा.जयंतरावजी रानडे व्यासपीठावर भाशिप्र संस्थेचे अध्यक्ष मा.सुरेंद्रजी आलूरकर व उपस्थित मान्यवर

डॉ.बा.आ.म.वि.महाविद्यालयाचे विद्यार्थीनी मोहिनी पायगन विज्ञान स्पर्धेमध्ये विभागीय स्तरावर तृतीय क्रमांकाचे परितोषिक प्राप्त करतांना विद्यापीठातील सन्माननिय मान्यवर

स्पर्धा परीक्षा संदर्भात मार्गदर्शन करताना भा.शि.प्र.सं. चे सहकार्यवाह मा.अमरनाथ खुर्पे व व्यासपीठावर मान्यवर

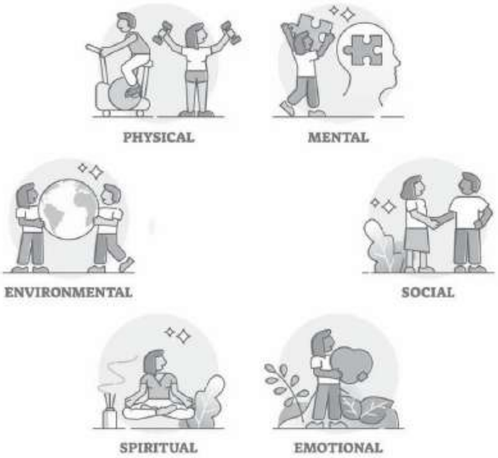

The Value of Social Harmony in Modern Society

Modern society is marked by rapid change, increasing diversity, and constant interaction among people. In such a complex social environment, social harmony acts as a moral force that maintains balance and stability. It is not simply the absence of conflict, but the presence of mutual respect, understanding, and responsibility among individuals. Without social harmony, progress loses its meaning and society becomes fragmented.

Social harmony allows people with different beliefs, cultures, and opinions to live together peacefully. It teaches that unity does not require uniformity. Differences are natural, but intolerance towards those differences creates tension. Harmony encourages dialogue instead of confrontation and empathy instead of prejudice. When people listen to one another with an open mind, society becomes more thoughtful and humane.

In a philosophical sense, social harmony is closely linked to the idea of collective well-being. An individual cannot live in isolation; personal growth is deeply connected with social relationships. When society functions harmoniously, individuals feel secure, valued, and motivated to contribute positively. This sense of belonging strengthens social bonds and promotes cooperation rather than competition.

Social harmony also supports democratic values such as equality and justice. A society that respects diversity ensures dignity for all its members. Discrimination based on caste, religion, gender, or economic status weakens social unity and damages the moral structure of society. Harmony, on the other hand, promotes inclusion and shared responsibility, which are essential for national and social development.

The true strength of social harmony becomes visible during times of crisis. Natural disasters, social unrest, or economic challenges test the unity of society. When people rise above narrow interests and support one another, harmony transforms into collective strength. History has shown that societies grounded in unity recover faster and grow stronger. It gives society moral direction and emotional stability.

Thus, social harmony is not an optional social value but a necessary condition for a civilized society. It develops through every day acts of respect, understanding, and ethical behaviour. A harmonious society is one where humanity is placed above division, allowing progress to be meaningful and lasting.

Joshi Ashvini
B.A.T.Y.
Dept. of English

The Role of Social Harmony in National Integration

National integration is not built only through political boundaries, laws, or administrative systems. It is mainly created through the attitudes and relationships among the people of a nation. In a country like India, which is known for its rich diversity of religion, language, caste, culture, and traditions, social harmony plays a central role in maintaining unity. Without social harmony, differences can easily turn into divisions, weakening the spirit of national integration.

Social harmony refers to peaceful coexistence based on mutual respect, tolerance, and understanding. It encourages people to accept differences rather than fear them. When individuals respect each other's beliefs and ways of life, feelings of hatred and mistrust slowly disappear. This atmosphere of trust helps people feel connected to one another and to the nation as a whole. A society that values harmony naturally moves toward unity and stability.

One of the greatest contributions of social harmony is its ability to reduce conflicts. Many social tensions arise due to ignorance, prejudice, or misunderstandings. When people from different backgrounds interact through daily life, festivals, and community activities, they begin to see each other as fellow human beings rather than strangers. Such interactions build emotional bonds and promote cooperation. These shared experiences strengthen the idea that, despite many differences, everyone belongs to the same nation.

Social harmony also supports equality and justice, which are essential for national integration. When citizens feel that they are treated with dignity and fairness, they develop a strong sense of belonging. Discrimination based on caste, religion, region, or gender creates divisions and damages national unity. A harmonious society works to remove such barriers and encourages participation from all sections of society. When people feel included, they willingly contribute to national progress.

The importance of social harmony becomes especially clear during times of national crisis. Natural disasters, economic challenges, or external threats test the unity of a country. When people forget their differences and stand together to support one another, the nation becomes stronger. History shows that unity among citizens has always helped nations overcome difficult situations with courage and determination.

Education, media, and leadership play an important role in promoting social harmony. Schools and colleges teach values such as tolerance, respect, and brotherhood. Responsible media can spread awareness and discourage hatred. Leaders who promote unity and inclusiveness inspire people to think beyond personal interests and work for the welfare of the nation.

In conclusion, social harmony is the foundation of national integration. True unity cannot be forced; it grows through every day acts of respect, understanding, and cooperation. A nation becomes strong not only through development but through the unity of its people. By maintaining social harmony, citizens help create a peaceful, stable, and integrated nation for present and future generations.

Rutuja Shinde
B.A.S.Y.

शहीद........

मूल शहीदों को जिसने जहाँ में दिया जलाया है ।
देश नहीं पूजा है उसने एक तूफान बुझाया है ।
अपने दिल से शहीदों का हर निशान मिटाया है ।
देश नहीं पूजा है उसने इक तूफान बुझाया है ।
शहीद हमारे श्रद्धेय हैं तुम पताका फहराओ जग में उनकी ।
नाम चले है देश का उनसे बात न भूलो तुम उनकी खातिर
दिए जलें तो उनकी खातिर पूरा देश नमन करे ।
कष्ट झेले थे कैसे-कैसे भूलो न कुरबानी तुम उनकी ।
झंडा ऊंचा रखने जग में जिसने प्राण गंवाया है ।
देश नहीं पूजा है उसने एक तूफान बुझाया है ।
नमन करो तुम उनको ओ नतमस्तक हो चित्र सामने ।
हो गए वो कुर्बान जगत में राष्ट्रहित में देश थामने ।
जब जब गोली लगी थी उनको वन्दे मातरम् बोले वो ।
सब कुछ उनने भुला दिया था सिर्फ अपना देश चाहने ।
बाकी जन को सुराक्षत रखने जो दुश्मन से टकराया है ।
देश नहीं पूजा है उसने इक तफान बुझाया है ।
भूल शहीदों को जिसने जहाँ में दिया जलाया ।
देश नहीं पूजा है उसने एक तूफान बुझाया है ।

सानिया मिर्झा,बी.ए.द्वितीय वर्ष

माझे बाबा........

तिच्या आयुष्यातील पहिला सुपरहिरो
असतो तिचा पिता
त्याच्या सारखा नसेल कोणी
वाटे तिला या जगाता
सगळ्यात भारी माझ्याच बाबा माझा जन्मदाता.
बोट धरूनी पाण्या शिकली खांधावरती निवांत झोपली.
बापासाठी ती घराची शान याचा तिला असे अभिमान
कष्ट करतो तो तिच्या सुखाकरीता
सगळ्यात भारी माझाच बाबा माझा जन्मदाता
तो असता भीती न कशाची
तयारी असते जग जिंकण्याची
र्जी राजकुमारीच ती तिच्या राज्यांची
जसा जानकीचा जनक पिता सगळयात
भारी माझा च जन्मदाता
लाडा कोडात वाढुनी माहेरी
निझाली तेंव्हा त्यांची सुकुमारी
पाठवताना तिला सासरी
कशी वर्णावी त्यांच्या मनाची
व्यथा सगळयात भारी
माझाच बाबा माझा जन्मदाता
अचानक जेंव्हा तो दूर निघून जातो
जीव कसा मग कासावीस होतो,
डोळ्यांसमोरा सारा भूतकाळ आठवतो:
वाटते यावा परंतु नि एकदा
सगळ्यात भारी माझाच बाबा
माझा जन्मदाता,

Women : The Silent Strength Behind Social Harmony

Divya Waghmare
B.A.T.Y.

"You can tell the condition of a nation by looking at status of its women."

- Jawaharlal Nehru

Women have always been an essential yet often underappreciated Force in maintaining social harmony Will history tends to glorify visible achievements? such as political power, wars and economic dominance, the invisible contributions of women have quietly sustained the moral and emotional fabric of society.

At the most fundamental level, the family forms the base of society and women play a central role within it. As rightly said by Mahatma Gandhi,

"If you educate a man, you educate an individual. But if you educate a women, you educate a family.

At the family level, women act as the primary agents of socialization. As mothers, sisters and caregivers, they instill moral values, empathy. tolerance, and cooperation in children from an early age. These values shape responsible individuals who respect diversity and resolve conflicts peacefully and women play a key role in nurturing these quailities.

Women play a vital role in maintaining social harmony both within families and in society. As emotional anchors, they resolve conflicts. maintain unity and strengthen relationships. often bringing people together during difficult times. Their ability to promote understanding extends beyond the household into the community. making them natural peace builders.

women At the community level actively participate in social, cultural and economic activities. Through self help groups and local arganizations, they address important issues like poverty, education. health and social justice. Their approach is inclusive and focused on collective, well-being.

Women also contribute significantly to social mavements for peace, and equality, emphasizing dialogue, cooperation and mutual respect. However, despite these contributions, their efforts are often undervalued due to social biases and limited opportunities.

Empowering women through education, economic independence and equal rights can strengthen their tole Fuither. Overall, women are the silent strength behind social harmony and supporting them is essential for building a just and progressive. society. EMPOWERED WOMEN CREATE HARMONIOUS SOCIETIES."

Rabindranath Tagore : The Voice of Humanism

Rutuja S.Gonde
B.A.T.Y.

Rabindranath Tagore stands as one of the most luminous figures in Indian literature, not merely as a poet, but as a thinker, philosopher,and cultural visionary. His writings transcend the boundaries of time and geography, speaking to the deepest concerns of human existence freedom, identity, nature, and the search for truth. In an age marked by political struggle and cultural transformation, Tagore emerged as a voice that combined artistic beauty with profound intellectual depth.

Tagore's concept of freedom was not limited to political independence. While he lived during the period of India's struggle against colonial rule, his idea of liberation was far more expansive. For him, true freedom was an inner condition a liberation of the mind from fear, prejudice, and narrow identities. This vision is most powerfully expressed in his famous line, "Where the mind is without fear," where he imagines a world governed not by divisions, but by knowledge, truth, and openness.

What distinguishes Tagore from many of his contemporaries is his universal humanism. He did not confine himself to the idea of nationalism in its rigid form. Instead, he believed in a broader unity of humanity that transcended borders. He was critical of aggressive nationalism, seeing it as a force that could divide rather than unite people. His vision was rooted in harmony between individuals, cultures, and even between humans and nature.

Nature, in fact, occupies a central place in Tagore's writings. Unlike the industrial mindset that views nature as something to be controlled, Tagore saw it as a living presence, deeply connected to human emotions and spirituality. His poetry reflects a deep sensitivity to the rhythms of the natural world, where the external landscape becomes a mirror of the inner self. This ecological awareness makes his work remarkably relevant even in today's age of environmental crisis. Tagore was also a pioneer in the field of education. Through the establishment of Visva-Bharati, he sought to create a space where learning would be free, creative, and connected to life. He rejected rigid, colonial systems of education and instead promoted an approach that nurtured imagination, critical thinking, and cultural exchange. For Tagore, education was not just about acquiring knowledge, but about shaping a complete human being.

In literary terms, Tagore's contribution is vast and diverse. From poetry and songs to novels, essays, and plays, his work reflects a rare combination of simplicity and depth. His language is lyrical yet philosophical, capable of expressing both the beauty of everyday life and the complexity of human emotions. Winning the Nobel Prize in Literature further established his global significance, but his true legacy lies in the enduring relevance of his ideas. In the contemporary world, where divisions of identity, rapid technological change, and cultural conflicts continue to shape human life, Tagore's voice remains deeply relevant. He reminds us that true progress is not measured by material advancement alone, but by the expansion of human consciousness and compassion.

Ultimately, Rabindranath Tagore is not just a literary figure; he is a guide to a way of thinking and living. His work invites us to look beyond boundaries, to seek harmony in diversity, and to cultivate a freedom that begins within.

The Fate of Literature

Rameshwari Saddiwal
B.A.F.Y.

Literature has always been more than a form of artistic expression; it has been a space where human consciousness unfolds in its most reflective and imaginative forms. From epic narratives to modern novels, literature has shaped how individuals understand themselves and the world around them. Yet, in the contemporary digital age, its fate appears uncertain. Surrounded by screens, speed, and shrinking attention spans, one is compelled to ask: what becomes of literature in a world that no longer pauses?

The transformation is not merely technological but cognitive. Reading, once an immersive and sustained act, is increasingly replaced by fragmented engagement. The digital environment encourages skimming rather than dwelling, consumption rather than contemplation. In such a landscape, literature especially in its deeper, more complex forms struggles to retain its space. The novel, which demands time, patience, and emotional investment, competes with the immediacy of short-form content that delivers instant gratification.

However, to declare the decline of literature would be premature. What we are witnessing is not an end, but a transformation. Literature has always adapted to changing historical conditions. The shift from oral traditions to print, and now from print to digital, reflects not a disappearance but an evolution. E-books, audiobooks, and online literary platforms have expanded access, bringing texts to audiences that might otherwise remain distant. In this sense, literature is not vanishing; it is migrating.

Yet, this migration raises important questions about depth and experience. Can literature retain its transformative power when consumed in distracted environments? The act of reading is not merely about absorbing words; it is about entering a different rhythm of thought. It requires silence, focus, and a willingness to engage with complexity. When these conditions are compromised, the experience of literature risks becoming superficial.

At the same time, the role of the reader is also changing. Contemporary readers are no longer passive recipients; they are active participants in meaning-making. Digital spaces allow for interaction, interpretation, and reinterpretation in ways that were previously limited. This democratization of reading can be seen as both an opportunity and a challenge. While it expands voices and perspectives, it can also dilute the depth of engagement that literature traditionally demands.

In this context, the fate of literature is closely tied to the fate of attention. If attention continues to fragment, literature may increasingly occupy a marginal space, appreciated by a smaller, more dedicated audience. But if individuals consciously reclaim the practice of deep reading, literature can continue to serve as a vital force in shaping thought and imagination.

Ultimately, the question is not whether literature will survive, but in what form and with what significance. Its endurance depends not only on technological platforms, but on the values we attach to reading itself. If we continue to seek meaning, reflection, and emotional depth, literature will remain indispensable. If not, it may persist, but only as a shadow of its former self.

In the end, literature's fate is not sealed by the digital age it is decided by the choices of its readers.

English Good Thoughts-

1. Believe you can and you're halfway there.
2. Your attitude determines your altitude.
3. The future belongs to those who believe in their dreams.
4. Be Kind to everyone.
5. Honesty is the best policy.
6. Respect your elders and teachers.
7. Sharing is caring.
8. Todary is another chance to get better.
9. Make today count.
10. Dream big. Dream often.
11. Your only limits is your mind.
12. Keep going; your hard work will pay off.
13. Smile, it's contagious.
14. Be grateful for what you have.
15. Today's ment. Preparation determines tomorrow's achieve
16. Start whose you are, use what you have, do what you can.
17. Believe in yourself.
18. Happiness is a Choice.
19. Turn Your obstacles into opportunities.

20 Stary focused on your goals.

21. Believe in the magic of trying.
22. Don't stop until you're proud.
23. Make your own sunshine.
24. Everithing is possible.

25 Be fearless in pursuing your dreams.

आई म्हणजे काय ?

आईसाठी काय लिहू आईसाठी कसे लिहू,
आईसाठी पुरतील एवढे शब्द नाहीत कोठे
आईवरती लिहीण्याइतपत नाही माझे व्यक्तिमत्व.
जीवन हे शेत तर आई म्हणजे विहीर
जीवन ही नौका तर आई म्हणजे तीर
जीवन ही शाळा तर आई म्हणजे पाटी
जीवन हे कामन काम तर आई म्हणजे सुट्टी
आईतू उन्हामधली सावली आई तू पावसातील छत्री
आई तु थंडीतली शाल आता यावीत दुःखे खुशाल
आई म्हणजे मंदिरांचा उंच कळस
आई म्हणजे अंगणातील पवित्र तुळस
आई म्हणजे भजनात गुणगुणावी अंगी संतवाणी
आई म्हणजे वाळवंटात घ्याव असं ठंडगार पाणी.
आई म्हणजे भारतीत वाजवावी अशी लयबद्ध टाळी
आई म्हणजे वेदनेत तरची सर्वात पहिली आरोळी

ताहेरीन पठाण
बी.ए.प्रथम वर्ष

Losing Focus in a Digital World

Ashok Shingare
B.A.S.Y.

There was a time when attention was not merely a cognitive function but a way of being. To attend—to a book, a conversation, a sunset—was to enter into a relationship with the world, one that demanded presence, patience, and depth. Today, however, attention has become fragmented and increasingly elusive. In the digital age, where screens mediate most of our experiences, the human mind finds itself caught in a paradox: never before have we had access to so much information, and yet never before have we struggled so profoundly to focus. The contemporary digital ecosystem is not a neutral space; it is carefully engineered to capture and retain our attention. Social media platforms, in particular, operate on an economy of engagement, where every scroll, like, and notification is designed to keep the user hooked. What appears as harmless entertainment—endless reels, short videos, and algorithmically curated feeds—functions as a powerful mechanism of cognitive conditioning. The mind, exposed repeatedly to rapid bursts of stimulation, begins to crave novelty over depth. As a result, sustained attention—the kind required for reading a novel, engaging in critical thought, or even holding a meaningful conversation—gradually erodes. This shift has profound implications not only for individual cognition but also for culture at large. Literature, once a domain of slow immersion, now competes with the immediacy of visual media. The act of reading itself is being transformed; many find it increasingly difficult to move beyond a few pages without the urge to check their phones. In classrooms, attention spans are shrinking, not necessarily because students lack intelligence or curiosity, but because their cognitive habits have been reshaped by digital consumption. The very architecture of thought is being altered, privileging speed over reflection, surface over depth. Moreover, the crisis of attention is deeply intertwined with the psychology of desire. Digital platforms exploit what neuroscientists refer to as the "dopamine loop"—a cycle of anticipation and reward that reinforces repetitive behaviour. Each notification carries the promise of something new, something potentially gratifying. Over time, this creates a dependency, where the absence of stimulation feels like boredom, and boredom itself becomes intolerable. Yet, it is precisely in moments of boredom that creativity and introspection often emerge. By eliminating these moments, the digital age risks impoverishing the inner life of individuals. However, to view the digital age solely through the lens of decline would be an oversimplification. Technology, after all, is not inherently detrimental; it is a tool, one that reflects the intentions and structures within which it operates. The same digital platforms that fragment attention can also facilitate learning, creativity, and global connection. The challenge, therefore, is not to reject technology but to renegotiate our relationship with it. In many ways, the crisis of attention is a crisis of the self. To lose the ability to focus is, in a sense, to lose the ability to fully inhabit one's own mind. The digital age, with all its possibilities, confronts us with a crucial question: will we remain passive consumers of an attention economy, or will we reclaim the depth and integrity of our inner lives? The answer to this question will shape not only the future of cognition, but the very texture of human existence.

The New Face of War

Revti Bedarkar,B.A.S.Y.

War was once a deeply human experience fought on physical battlefields, marked by direct confrontation, fear, and visible destruction. Today, however, war is no longer confined to trenches or borders. It has entered a new phase, shaped by technology, where conflicts unfold not only through weapons, but through algorithms, drones, and digital networks. One of the most striking changes is the rise of drone warfare. Unmanned aerial vehicles allow nations to strike targets from great distances without risking soldiers' lives. While this may seem efficient, it raises serious ethical concerns. When killing is carried out through a screen, it becomes distant and abstract, reducing human lives to mere data points. The emotional and moral weight of war begins to fade, replaced by a detached, almost mechanical process. At the same time, cyber warfare has transformed conflict into something largely invisible. Nations can now disrupt power systems, hack institutions, and spread misinformation without firing a single shot. In such a world, the boundary between war and peace becomes unclear. A country may be under attack without even realizing it, and the consequences— economic collapse, political instability can be just as devastating as physical violence. Artificial intelligence takes this transformation even further. Autonomous weapons systems, capable of making decisions without direct human control, challenge our understanding of responsibility. If a machine decides who to kill, who is accountable for that decision? The shift from human judgment to algorithmic logic raises profound moral questions that humanity has yet to answer. Despite these technological changes, the core nature of war remains the same. It is still driven by power, fear, and the desire for control. Technology has not removed these impulses; it has only made war more efficient and, in some ways, more distant. This distance can be dangerous, as it may normalize conflict rather than discourage it. Ultimately, the real challenge is not technological but ethical. As war becomes more advanced, humanity must reflect more deeply on its consequences. The question is no longer how to fight wars better, but whether we can move beyond the need to fight them at all.

Environmental Protection

Bhagvat Machhinder Shinde
11th Science

Environmental Protection is improving,defending and maintaining the quality of the environment. The main methods of environ merital Protection are recycling reusing and reducing, however some other methods Such as green energy Production, green transportation development, and eco-friendly industrialization also exist. not only residents but also businesses and industries should play their basic roles to improve the environment.

The history of Environmental protection

Humankind has always been concerned about the environment The ancient Greeks were the first to develop environmental Philosophy, and they were followed by Other major Civilizations such as India and china. In more recent times the concern for the environment has increaseal because of growing awareness of the ecological crisis.The Club of Rome, a think tank,was among the first to warm the world about the dangers of Overpop ulation and Pollution in its report" The Limits to growth (1972).

In the early days of environmentalism People thought that the best way to Protect nature was to set aside areas where humans would not disturb the environment. This approach Which is known as Preservation, was given a majar boost in the United States with the establishment of the National Park Service in 1916.

The modern environmental movement began in the 1960 when concerns about the negative impact of human's on the environment began to increase. In response to these concerns governments around the world began to Pass legislation to protect the environment In the United States for example the Environmental protection Agency (EPA) was established in 1970

The Principles of Environmental Protection -

These are three fundamental principles of Environmental protection.

1. The Precautionary principal : This Principle States that if an activity has the protential to cause harm to the environment then steps should be taken to prevent that harm even if there is no clear evidence that the activity is damaging.
2. The Pollyter Pays Principal- This States that the party responsible for causing Pollution should be had responsible for Cleaning it up.
3. The public right to know the Principle-This principle states that the public has a right to know about any potential threats to the environmental and what is being done to address them.

The goals of Environmental Protection : There are Three main goals of environmental protection.

1. To protect human health- This is the most important goal of environmental protection because human cannot survive with out a healthy environment.

2. To protect ecosystems Ecosysterns are the foundation of life on earth and they provide many benefits to humans, such as clean air and water, food and fiber.

3. To promote sustainable development -Sustainable development is a development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet own needs.

Environmental protection is a pratice that aims to protect the natural environment from the hands of individuals, organizations and governments It is the need of the hour because the Earth environment is deteriorating everyday and the reasons are human beings They are mishandling the earth environment to fulfill their needs. If it gues like this. then it is difficult to say that the future egeneration will have a suffer environment to live in.

Environmental protection, it is clear thelt if sudden Steps are not taken then in our future generation will have to live in a Polluted environment that is conserved very conserve difficult.

Environmental protection is the key to a safe and secure future with a beautiful environment to live in.

Earth Says

of all the planets, I am special, I am the mothers Earth Filled with water, air, and life
Humans trees, birds, water animals, and wildlife.
I Spin and turn all year round the orbit.
To give you all the seasons and Climate.
You people use my land, air, water, and soil.
But keep on filling it with litter and allowing it to spoil
I provide you air, food, and home to live.
with greedy just, you destory the notture I give.
And plot your own natures death.
The air you fill with Smoke.
makes my breath Chok You make my heart fill with strife.
BY cutting down the green forests.
And Pushing up the green house gases.
What was once a clean sea and pure soil.
Is now all barren.Clogged with waste and oil
How long can I stand the trouble?
I Start to scream and tremble.
I give you all I have, unto my ends
But it's now all in your hands to defend and mend.

Shejul Shraddha Ashok
11 th Science

आजीवन शिक्षण विस्तार कार्य विभाग आयोजित व्याख्यान प्रसंगी प्राचार्य डॉ देवर्षी मुकुंद, व्यासपीठावर पत्रकार कमलेश जाब्रस व इतर मान्यवर

खेलो इंडिया स्पर्धेविषयी माहिती सांगताना ऋषीकेशजी टाकणखार

महाविद्यालयात राष्ट्रिय चर्चा सत्र प्रसंगी मार्गदर्शन प्रा.प्रो.मुकुंद देवर्षी व व्यासपीठावर उपस्थित भाशिप्र संस्थेच अध्यक्ष मा.सुरेंद्रजी आलुरकर व कार्यवाह डॉ.हेमंतजी वैद्य व मान्यवर

अवयवदान कार्यकर्मप्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ. ठाकूर व व्यासपीठावर मान्यवर

महाविद्यालयातीय विज्ञान विभागातील डॉ.विनायक देशमुख, डॉ.शिवशंकर मिटकर यांच्या पुस्तकाचे विमोचन प्रसंगी व्यासपीठावर उपस्थित मान्यवर

महविद्यालयात गुरूपोर्णिमा प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना भाशिप्र संस्थेचे अध्यक्ष मा.डॉ.सुरेंद्रजी आलुरकर व व्यासपीठावर उपस्थिम मान्यवर

महविद्यालयात मुलांच्या व्हॉलीबॉल स्पर्धेत सहभागी विद्यार्थी

महविद्यालयात मुलांच्या रनिंग स्पर्धेत सहभागी विद्यार्थी समवेत प्राचार्य प्रो.मुकुंद देवर्षी व प्राध्यापक

Anandi Krishna Supekar
11 th Science

Social harmony is what a society or a country aspires for Social relations among different groups are really important aspect for any socity to develop as a whole. As an Indian, it's our responsibility to develop such harmony in our society,and as Romain Rolland (nobel prize winner in literature) wrote about India that it is the land of yogis, agricuturist etc that will show the path. of love and compassion to the world. Hence it is our right & responsibility to educate the world on that path.

But before teaching others, we need to need to look inwards,we need to see the problems. within our nation at first. We need to address them. in black and white. We should and must criticise the fringes in our society that are tyring to disturb the delicate equilibrium of social harmony in our country, but beyond criticising them we must also uphold the value off acceptance which Swami Vivekananda taught us. we must this clear at the back of our mind that what we actually aspire for is a loving and compassionate society which can't be built by excluding the fringes or simply criticising them. In fact what, we need is truly and solely the idea developed and practiced on this very land, idea spirituality.

Social harmony is a state of peaceful coexistence,mutual respect,and cooperation within a society, where diverse individuals and groups. live together with minimal conflict, valuing shared valuer, empathy, and justice for collective stability and well-being. It's characterized by unity within diversity, built on trust, tolerance, and a wmmitment to common goals, ensuring feels safe and empowered rather than just the absence of fighting

* Key Aspects

Peaceful Coexistence : People live together without significant conflict respecting different cultures, beliefs and rights

Mutual Respect & Understanding : Valuing others identities,traditions and opinions, even with differences, through empathy and tolerance

Cooperation & Unity: Working together towards shared goals,fostering a cohesive community rather than competing fortions.

Shared Values: A foundation of common principles, often cultural or ethical, that bind people together

Justice & Equity : Fair treatment and opportunity for all members, promoting inclusivity.

How it's Maintained

Laws & Enforcement: Systems to ensure rules and followed, balancing freedom with accountability

Shared Beliefs : Religion, culture, norms and ceremonies promote social coherence.

Communication : Open dialogue helps resolve misunderstandings and build trust

In essence, social harmony creates a stable environment where diversity thrives within a framework of shared humanity and cooperation, essential for societal progress and unity.

WATER

Turn on the tap and the water flows.
Does anyone know where the water goes ?
Turn on thee tap and the water comes
Does anyone know Where the waters from?
Water is clean and water is cool
living in rivers and raining in Pools.
Yet water can trickle and welis can dry up
till ther's nothing left to fill the cup
Today there is water When we turn the tap on.
But What will we do when the water is gone ?

Pratibha Shivaji Gavhane
11 th Science

Farmer

The farmer Plants the seeds
The sun comes out to shine.
Hery ho... the derry ho
The sun comes out to Shine-
The rain begins to fall
The seeds begin to grow.
Hery... ho... the derry ho..
The seeds begin to grow.
The Vegetables are here
The farmer telkes them out
Hey ho the derry ho-
The farmer takes them out
Now it's time to eat
Now it's time to thank-
Hey ho the derry ho
Now it's time to thank,

Shejul Shraddha
Ashok.
11 the Science

पाण्डुरङ्गाष्टकम्

वेदांत उध्दव गव्हाणे
१२ वी विज्ञान

महायोगपीठे तटे भीमरथ्या
वरं पुण्डरीकाय दातुं मुनीन्द्रैः ।
समागत्य तिष्ठन्तमानंदकंदं
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ॥ १ ॥

तटिद्वाससं नीलमेघावभासं
रमामंदिरं सुंदरं चित्प्रकाशम् ।
वरं त्विष्टकायां समन्यस्तपादं
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ॥ २ ॥

प्रमाणं भवाब्धेरिदं मामकानां
नितम्बः कराभ्यां धृतो येन तस्मात् ।
विधातुर्वसत्यै धृतो नाभिकोशः
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ॥ ३ ॥

स्फुरत्कौस्तुभालङ्कृतं कण्ठदेशे
श्रिया जुष्टकेयूरकं श्रीनिवासम् ।
शिवं शांतमीड्यं वरं लोकपालं
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ॥ ४ ॥

शरच्चंद्रबिंबाननं चारुहासं
लसत्कुण्डलाक्रांतगण्डस्थलांतम् ।
जपारागबिंबाधरं कञ्जनेत्रं
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम्॥ ५ ॥

किरीटोज्वलत्सर्वदिक्प्रांतभागं
सुरैरर्चितं दिव्यरत्नैरनर्घैः ।
त्रिभङ्गाकृतिं बर्हमाल्यावतंसं
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम्॥ ६ ॥

विभुं वेणुनादं चरंतं दुरंतं
स्वयं लीलया गोपवेषं दधानम् ।
गवां वृन्दकानन्ददं चारुहासं
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ॥ ७ ॥

अजं रुक्मिणीप्राणसञ्जीवनं तं
परं धाम कैवल्यमेकं तुरीयम् ।
प्रसन्नं प्रपन्नार्तिहं देवदेवं
परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ॥ ८ ॥

स्तवं पाण्डुरंगस्य वै पुण्यदं ये
पठन्त्येकचित्तेन भक्त्या च नित्यम् ।
भवांभोनिधिं ते वितीर्त्वान्तकाले
हरेरालयं शाश्वतं प्राप्नुवन्ति ॥

॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य
श्रीगोविन्दभगवत्पूज्यपादशिष्यस्य
श्रीमच्छङ्करभगवतः कृतौ
पाण्डुरङ्गाष्टकं सम्पूर्णम् ॥

।। श्रीकृष्णाष्टकम् ।।

भजे वृजैकमण्डनं सर्वपापाखंडनं
स्वभक्तचित्तरंजनं सर्वदा नन्दनन्दनम्।
सुपिच्छगुच्छमस्तकं सुनावेणुहस्तकं
अंगङ्गरङ्गसागरं नमामि कृष्णनगरम् ।।१।।

मनोगर्वमोचनं विशाललोलोलोचनं
विधुतगोपशोचनं नमामि पद्मलोचनम्।
कर्तव्यविन्दभूधरं स्मितावलोकसुन्दरं
महन्तमानदारं नमामि कृष्णवर्णम् ।। २।।

चरणबसूनकुंडलं सुचारुगंडमंडलं
वृजाङ्गनैकवल्लभं नमामि कृष्णदुर्लभम्।
यशोदय समोदय सगोपाय सन्नदया
युतं सुखैकदायकं नमामि गोपनायकम् ।। ३।।

सर्वदा पादपङ्कजं मदीय मनसे निजं
दधान्मुक्तमालकं नमामि नन्दबालकम्।
सर्वदोषशोषणं सर्वलोकोपचारं
सर्वगोपमानसं नमामि नंदलालसम् ।। ४।।

भुवो भारावतारं भवब्धिकरणधारकं
यशोमतीकिशोरकं नमामि चित्तचोरकम्।
दिगन्तकान्तभङ्गिनं सदा सदालिसङ्गिनं
दिने दिने नवं नवं नमामि नन्दसंभवम् ।। ५।।

गुणाकरं सुखकरं कृपाकरं कृपाकरं
सुरद्विश्निनकन्दनं नमामि गोपन्नन्दनम्।
नवीनगोपनागरं नवीनकेलीलम्पटं
नमामि मेघसुन्दरं तदितप्रभालस्तप्तम् ।। ६।।

सर्वगोपन्नन्दनं हृदम्बुजैकमोदनं
नमामि कुंजमध्यगं मनोहरभानुशोभनम्।
निष्कामदायकं दिगन्तचारुसायकं
रसालवेणुगायकं नमामि कुञ्जनायकम् ।। ७।।

विदग्धगोपिकामानोमानोज्ञतल्पशायिनं
नमामि कुञ्जकाने प्रवृद्धवह्निपायिनम्।
किशोरकान्तिरञ्जितं दीर्घजनं सुशोभितं
गजेन्द्रमोक्षकारिणं नमामि श्रीविहारिणम् ।। ८।।

यदा तदा यथा तथा तथैव कृष्णसत्कथा
माया सदैव गीयतां तथा कृपा विधीयताम्।
प्रमाणिकाष्टकद्वयं जपत्यधीत्य यः पुमान्
भवेत्स नन्दनन्दने भवे भवे सुभक्तिमन ।। ९।।

इति श्रीमच्छङकराचार्यं श्रीकृष्णाष्टकं
कृष्णकृपात्तस्तोत्रं च सम्पूर्णम् ।।
श्रीकृष्णार्पणमस्तु ।।

कु.संध्या श्रीनिवास कुलकर्णी
११ वी कला

।। श्री अन्नपूर्णास्तोत्रम् ।।

कु.संध्या श्रीनिवास
कुलकर्णी
११ वी कला

नित्यानन्दकरी वराभयकरी सौन्दर्यरत्नाकरी
निर्धूताखिलघोरपावनकरी प्रत्यक्षमाहेश्वरी ।
प्रालेयाचलवंशपावनकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। १।।

नानारत्नविचित्रभूषणकरी हेमाम्बराडम्बरी
मुक्ताहारविलम्बमान विलसत् वक्षोजकुम्भान्तरी ।
काश्मीरागरुवासिता रुचिकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। २।।

योगानन्दकरी रिपुक्षयकरी धर्मार्थनिष्ठाकरी
चन्द्रार्कानलभासमानलहरी त्रैलोक्यरक्षाकरी ।
सर्वैश्वर्यसमस्तवाञ्छितकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। ३।।

कैलासाचलकन्दरालयकरी गौरी उमा शङ्करी
कौमारी निगमार्थगोचरकरी ओङ्कारबीजाक्षरी ।
मोक्षद्वारकपाटपाटनकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। ४।।

दृश्यादृश्य विभूतिवाहनकरी ब्रह्माण्डभाण्डोदरी
लीलानाटकसूत्रभेदनकरी विज्ञानदीपाङ्कुरी ।
श्रीविश्वेशमनः प्रसादनकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। ५।।

आदिक्षान्तसमस्तवर्णनकरी शम्भोस्त्रिभावाकरी
काश्मीरा त्रिजलेश्वरी त्रिलहरी नित्याङ्कुरा शर्वरी ।
कामाकाङ्क्षकरी जनोदयकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। ६।।

उर्वी सर्वजनेश्वरी भगवती माताऽन्नपूर्णेश्वरी
वेणीनीलसमानकुन्तलधरी नित्यान्नदानेश्वरी ।
सर्वानन्दकरी सदाशुभकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। ७।।

देवी सर्वविचित्ररत्नरचिता दाक्षायणी सुन्दरी
वामे स्वादुपयोधरा प्रियकरी सौभाग्य माहेश्वरी ।
भक्ताभीष्टकरी सदाशुभकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। ८।।

चन्द्रार्कानलकोटिकोटिसदृशा चन्द्रांशुबिम्बाधरी
चन्द्रार्काग्निसमानकुण्डलधरी चन्द्रार्कवर्णेश्वरी ।
मालापुस्तकपाशसाङ्कुशधरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। ९।।

क्षत्रत्राणकरी महाऽभयकरी माता कृपासागरी
साक्षान्मोक्षकरी सदा शिवकरी विश्वेश्वरी श्रीधरी ।
दक्षाक्रन्दकरी निरामयकरी काशीपुराधीश्वरी
भिक्षां देहि कृपावलम्बनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ।। १०।।

अन्नपूर्णे सदापूर्णे शङ्करप्राणवल्लभे ।
ज्ञानवैराग्यसिद्ध्यर्थं भिक्षां देहि च पार्वति ।। ११।।

माता च पार्वती देवी पिता देवो महेश्वरः ।
बान्धवाः शिवभक्ताश्च स्वदेशो भुवनत्रयम् ।। १२।।
।। इति श्री अन्नपूर्णास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।।

॥ श्री गणेश पंच रत्न स्तोत्रं ॥

कु.संध्या श्रीनिवास कुलकर्णी
११ वी कला

मुदा करात्त मोदकं सदा विमुक्ति साधकम् ।
कलाधरावतंसकं विलासिलोक रक्षकम् ।
अनायकैक नायकं विनाशितेभ दैत्यकम् ।
नताशुभाशु नाशकं नमामि तं विनायकम् ॥ १ ॥

नतेतराति भीकरं नवोदितार्क भास्वरम् ।
नमत्सुरारि निर्जरं नताधिकापदुद्धरम् ।
सुरेश्वरं निधीश्वरं गजेश्वरं गणेश्वरम् ।
महेश्वरं तमाश्रये परात्परं निरन्तरम् ॥ २ ॥

समस्त लोक शङ्करं निरस्त दैत्य कुञ्जरम् ।
दरेतरोदरं वरं वरेभ वक्त्रमक्षरम् ।
कृपाकरं क्षमाकरं मुदाकरं यशस्करम् ।
मनस्करं नमस्कृतां नमस्करोमि भास्वरम् ॥ ३ ॥

अकिञ्चनार्ति मार्जनं चिरन्तनोक्ति भाजनम् ।
पुरारि पूर्व नन्दनं सुरारि गर्व चर्वणम् ।
प्रपञ्च नाश भीषणं धनञ्जयादि भूषणम् ।
कपोल दानवारणं भजे पुराण वारणम् ॥ ४ ॥

नितान्त कान्ति दन्त कान्ति मन्त कान्ति कात्मजम् ।
अचिन्त्य रूपमन्त हीन मन्तराय कृन्तनम् ।
हृदन्तरे निरन्तरं वसन्तमेव योगिनाम् ।
तमेकदन्तमेव तं विचिन्तयामि सन्ततम् ॥ ५ ॥

महागणेश पञ्चरत्नमादरेण योऽन्वहं ।
प्रजल्पति प्रभातके हृदि स्मरन् गणेश्वरम् ।
अरोगतामदोषतां सुसाहितीं सुपुत्रताम् ।
समाहितायु रष्टभूति मभ्युपैति सोऽचिरात् ॥ ६ ॥
इति श्रीगणेशपञ्चरत्न स्तोत्रम् संपूणकम् ।

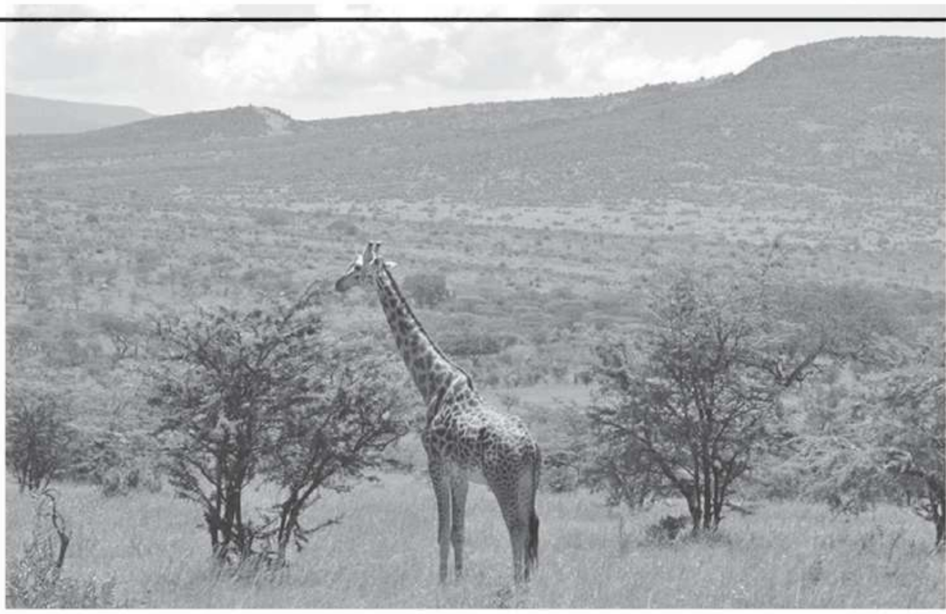

लोकमान्य तिलक :

कु.लक्ष्मी बालासाहेब जोशी
१२ वी विज्ञान

लोकमान्यः बालगङाधरः तिलकः भारतदेशस्य स्वातन्त्र्यसंग्रामस्य प्रमुखः नेता आसीत् । सः केवलं राजनेता न आसीत्,अपि तु सः विद्वान, शिक्षकः पत्रकारः, समाजसुधारकः राष्ट्रभक्तः च आसीत् । भारतीयजनमानसे देशप्रेमस्य स्वामिमानस्यः स्वष्यभावनायाः च दीप प्रज्वलितवान् इति कारणेन सः लोकमान्यः इति उपाधि प्राप्तवान् ।

लोकमान्यः तिलकः १८५६ तमे वर्षे महाराष्ट्रराज्यस्य रत्नागिरि – जिल्हायां जन्म अलभत । तस्य पितुः नाम गङाधरः तिलकः आसीत् । बाल्यकालात एव सः तीव्रबुद्धिः,परिश्रमी,शिस्तप्रियःच आसीत् गणितशास्त्रे, संस्कृतभाषायां इतिहासे च तस्य विशेषः रूचिः आसीत् उचशिक्षां प्राप्य सः शिक्षकत्वेन कार्य आरब्धवान् ।

लोकमान्यः तिलकः शिक्षणक्षेत्रे महत् योगदानं कृतवान । सः डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी नाम संस्थां स्थापयामासा अस्य संस्थायाः माध्यमेन विद्यार्थिनां मध्ये राष्ट्रप्रेम आत्मसम्मानः, चरित्रनिर्माणं च वर्धितम् । तस्य मतम् आसीत् यत् शिक्षणं केवलं पुस्तकीयज्ञानं न अपितु जीवनमूल्यांनां विकासः अपि भवितव्यम् ।

लोकमान्यः तिलकः उत्तमः पत्रकारः अपि आसीत् । केसरी तथा मराठा इति पत्रिकयोः माध्यमेन सः ब्रिटिश शासनस्य अन्यायान् निर्भीक्त्याः उद्धारितवान् । तस्ये लेखाः जनान् जागरुकान् अकुर्वन् तथा स्वातन्त्र्यप्राप्तये प्रेरयन्ति स्मा सः सत्यं लिखितवान्, अन्यायस्य विरोधं कृतवान् । राष्ट्रहितं सदैव अग्रे स्थापयामास ।

स्वराज्यं मम जन्मसिद्ध अधिकारः अस्ति; अहं तत् अवश्यं प्राप्स्यामि इति लोकमान्य तिलकस्य प्रसिद्ध वाक्यम् आसीत् । एतत् वाक्यं सम्पूर्ण भारतदेश क्रान्तिकारीचेतनां जनयामास जनाः भयमुत्सृज्य स्वातत्र्यसंग्रामे सक्रियतता भागं ग्रहितुम आरब्धदन्तः ।

लोकमान्यः तिलकः भारतीयसंस्कृतेः महान् उपासकः आसीत् । सः गणेशोत्सवं तथा शिवजयंती सार्वजनिकरूपेण आयोजयामासा एतेन जनानां मध्ये ऐक्यभानः राष्ट्रीयचेतना,सामाजिक समरसता च वर्धिता उत्सवाः केवलं धार्मिकाः न आसन्,अपि तु ते राष्ट्रजागरणस्य साधनानि आसन् ।

ब्रिटिश शासनकाले लोकमान्यः तिलकः अनेकवारं कारागारे स्थापितः । तथापिः सः कदापि विचलितः न अभवत् कारागारनीवने अपि सः लेखनकार्य कृतवान्। गीता रहस्य इति प्रसिध्द ग्रन्थं सः कारागारे एव अलिखत् अस्मिन् ग्रन्थे सः कर्मयोगस्य महत्वं स्पष्ट कृतवान् ।

लोकमान्यः तिलकः नरमपन्थिनां न, अपि तु गरमपन्थिनां नेता आसीत् । तस्य मतम् आसीत् यत् स्वातंत्र्य याचित्वा न, अपि तु संघर्षेण एव प्राप्यते । सः युवानां मध्ये साहसं, त्यागभावनां, राष्ट्रनिष्ठां च जागरयामास ।
१९२० तमे वर्षे लोकमान्यः तिलकः दिवंगतः । तथापि तस्य विचाराः,आदर्शा,कार्य च अद्यापि भारतीयजनानां हृदये जीवितानि सन्ति । सः भारतीयस्वात्तत्र्यसंग्रामस्य तेजस्वी नक्षत्रम् आसीत् ।

अतः लोकमान्यः बालगङधरः तिलकः केवलं इतिहासपुरुषः न अपि तु सः सर्वेषां विद्यार्थिनां,युवानां च प्रेरणास्त्रोतः अस्ति । तस्य जीवनं जीवनं वयं यदि अनुकरणीयं कुर्मः, तर्हि देशसेवायां,सत्यनिष्ठायां,कर्तव्यपालने च सफलाः भवेम ।

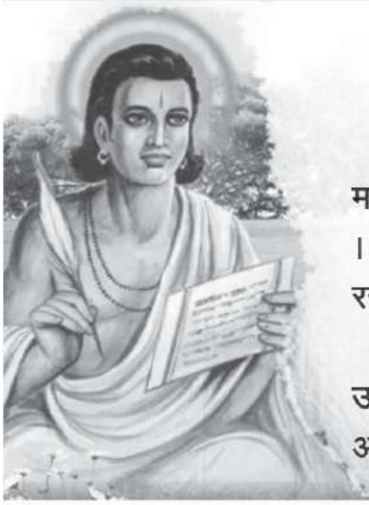

कविकुलगुरुः कालिदासः

चि.अथर्व विश्वनाथ शिंदे
१२ वी विज्ञान

संस्कृतसाहित्यस्य इतिहासे कविकुलगुरुः कालिदासः अत्यन्तं तेजस्वी नक्षत्रं मन्यते । सः न केवलं महान् कविः अपि तु नाटककारः, काव्यकारः, दार्शनिकः च आसीत् । संस्कृतकाव्यपरम्परायां कालिदासस्य स्थानं सर्वोच्चं वर्तते । तस्य कार्येषु सौन्दर्यं, रसभावः,निसर्गवर्णनं,मानवीयसंवेदना च अत्यन्तं सजीव दृश्यते ।

कालिदासस्य जन्मकालः जन्मस्थानं च निश्चितं नास्ति । केचन विद्वांसः तं उज्जयिन्यां जन्मितम् इति मन्यन्ते,अन्ये काश्मीरदेशे । परम्परानुसारं सः प्रारम्भे अत्मबुद्धिः आसीत्, तथापि देवी सरस्वत्याः कृपया महान् विद्वान् अभवत् । एषा कथा लोकप्रसिद्धा अस्ति,या । ज्ञानस्य महत्वं दर्शयति ।

कालिदासः गुरूराजस्य कालखण्डे विक्रमादित्यस्य सभाकविः आसीत् इति प्रसिद्धम् । तस्य कृतयः संस्कृतसाहित्यस्य गौरवं वर्धयन्ति । सः नाटकं,महाकाव्य,खण्डकाव्यं,ऋतुकाव्यं चर चितवान् ।

कालिदासस्य नाटकेषु अभिज्ञानशाकुन्तलम्,मालविकाग्निमित्रम्,विक्रमोर्वशीयम् इति त्रयः प्रसिद्धाः । अभिज्ञानशाकुन्तलम् इतिनाटकं विश्वप्रसिद्धम् अस्ति । अस्मिन् नाटके दुष्यन्त–शकुन्तलयोः प्रेमकथा अत्यंत कोमल्या भावनाया वर्णिता अस्ता । अस्य नाटकस्य अनुवादाः अनेकभाषासु जाताः सन्ति,येन कालिदासस्य कीर्तिः विश्वे प्रसृता । महाकाव्येषु रघुवंशः तथा कुमारसम्भवम् इति द्वे श्रेष्ठे काव्येस्तः । रघुवंशे सूर्यवंशीयानां राज्ञां जीवनकथाः,धर्मपालन, पराक्रमः च सुंदररुपेण निरूपिताः। कुमारसम्भवम् इत्यत्र शिवपार्वयोः तपस्या,प्रेम, कुमारकार्तिकेयस्य जन्म च अलङकारपूर्णेन भाषया वर्णितम् ।

खण्डकाव्येषु मेघदूतम् अत्यन्तं प्रसिद्धम् अस्तिः । विरहवेदनायाः अद्वितीयं चित्रणं मेघदूते दृश्यते । यक्षः स्वपत्नीं प्रति मेघंदूतं कृत्वा सन्देशं प्रेषयति । अस्मिन् काव्ये निसर्गवर्णनं अत्यन्तं रमणीयम् पर्वताः,नद्यः,वनानि,नगराणि च सजीवानीव चित्रितानि सन्ति ।

तथा ऋतुसंहारः इति काव्ये कालिदासः षड्तुनां सौन्दर्यं अलौकिकरीत्या वर्णयति । वसन्तस्य माधुर्यम्, ग्रीष्मस्य तापः,वर्षायाः रमणीयता, शरदः शोभा, हेमन्तस्य प्रसन्नता, शिशिरस्य शैत्यं च सुन्दरशब्दैः व्यकम् अस्ति । कालिदासस्य काव्येषु भाषाशैली अत्यंत सरला,मथुरा च अस्ति तस्य उपमाः विश्वप्रसिद्धाः। उपमा कालिदासस्य इनिम्हण प्रचलिता अस्ति । तस्य काव्येषु प्रकृतिः मानवजीवनस्य सहचरी इव वर्तते । निसर्गः केवलं पृष्ठभूमिः नः अपि तु भावनानां अभिव्यक्तेः माध्यमं भवति ।

कालिदासः मानवीयभावनानां सूक्ष्म निरीक्षणं कृतवान् । प्रेम,करुणा,वीरता,शृङ्गरः,शान्तिः इत्यादयः रसाः तस्य काव्येषु सहजतया प्रवहन्ति । स्त्रीपात्राणां चित्रणं तस्य काव्येषु विशेष प्रशंसनीयम् । शकुन्तला,उर्वशी,पार्वती इत्यादयः पात्राणि स्वाभिमानयुकाः,कोमलाः,तेजस्विन्यः चः सन्ति ।

कालिदासस्य साहित्यर केवलर मनोरञ्जनाय न,अपि तु जीवनमूत्सशिक्षणाय अपि उपयोगी अस्ति । धर्मः,कर्तव्यं, संयमः,प्रेम,त्यागः च तस्य काव्येषु वारंवारं प्रकटन्ति ।

अद्यापि कालिदासस्य कृतयः विद्यालयेषु,महाविद्यालयेषु,विश्वविद्यालयेषु च अध्ययनार्थं स्वीक्रियन्तो भारतीयसंस्कृतेः सौदर्यं,गाम्भीर्यं च ज्ञातुं कालिदासस्य साहित्यं अनिवार्यं मन्यते ।

अतः कविकुलगुरुः कालिदासः संस्कृतसाहित्यस्य अमूल्यरत्नम् अस्ति । तस्य काव्यं कालातीतं, सार्वकालिकं च वर्तते । यावत् संस्कृतभाषा जीवति, तावत कालिदासस्य कीर्तिः अपि अमरा भविष्यत्ति ।

स्वामी विवेकानन्दः

चि.सार्थक आण्णासाहेब कदम,१२ वी विज्ञान

स्वामी विवेकानन्द : आधुनिकभारतस्य महान् संन्यासी,तत्त्वचिन्तकः , समाजसुधारकः,राष्ट्रप्रेरकः च आसीत् । सः भारतीयसंस्कृतेः आध्यात्मिकवैभवं विश्वसमक्षं प्रस्तुतवान । तस्य जीवनं त्यागः सेवा,आत्मविश्वासः राष्ट्रप्रेम च इत्येतैः गुणेः । अलंकृतम् आसीत् । स्वामी विवेकानन्दः केवलं आध्यात्मिकगुरुः न आसीत्, अपि तु सा भारतस्य नवजागरणस्य अग्रदूतः आसीत् । स्वामी विवेकानन्दस्य जन्मः १८६२ तमे वर्षे कोलकता- नगरे अभवत् । तस्य बाल्यनाम नरेन्द्रनाथ दत्तः आसीत् । तस्य पिता विश्वनाथदत्तः नाम्ना प्रसिद्ध वकीलः आसीत्, माता भुवनेश्वरीदेवी धार्मिकस्वभावा, संस्कृतश्लोकप्रियाच आसीत् । मातुः संस्करैः नरेन्द्रनाथस्य मनसि धर्मः नीतिः देशप्रेम च बालकाले एव रोपितम् । सः बाल्यकाले तीव्रबुद्धिमान,निर्भीकः सत्यप्रियः,जिज्ञासुश्च आसीत् । सः संगीतकाले, क्रीडासु, अध्ययनकार्यषु च विशेषरूचिं दर्शितवान् । युवावस्थायां नरेन्द्रनाथः सत्यस्य अन्वेषणे प्रवृत्तः अभवत । ईश्वरः अस्ति वा नवा ? इति प्रश्नः तस्य मनसि सदैव वर्तते स्मा सः अनेकान् साधून,पण्डितान्,। विचारकाश्च उपसृत्य प्रश्नान अपृष्छन्, किन्तु समाधानं न अनुभत । अन्ततः सः श्रीरामकृष्णपरमहंसस्य सान्निध्य प्राप्तवान् । श्रीरामकृष्णपरमहंसः सरलः,निष्कपटः,आत्मज्ञानी महापुरुषः आसीत् । तस्य सान्निध्येन नरेन्द्रनाथस्य संशयाः शनैः शनैः नष्टाः। गुरोः उपदेशैः स वेदान्तदर्शनस्य गूढार्थ ज्ञातवाना श्रीरामकृष्ण परमहंसः तस्य जीवनस्य मार्गदर्शकः अभवत् । गुरोः निधनानन्तरं नरेद्रनाथः गम्भीरं मानसिकदुःखं अनुभूतवान् । तथापिः गुरुकृपया सः संन्यासमार्ग स्वीकृतवान् । सः स्वामी विवेकानन्दः इति नाम धृत्वा भारतदेशस्य विविध प्रदेशान् भ्रमणं कृतवान् । भ्रमणकाले सः ग्रामेषु,नगरषू,पर्वतषु,मठेषूच निवसन जननीवनं निकटतया अवलोकितवान् । तेन देशस्य दारिद्र्यं,अशिक्षा,अज्ञानं,सामाजिक विषमताच प्रत्यक्षं दृष्टम् । एतेन अनुभवेन तस्य हृदये तीव्रा राष्ट्रसेवाभावना उत्पन्ना । सः दृढतया मन्यते स्म यत् निर्धनजनसेवा एक सच्चा ईश्वरसेवा अस्ति ।

स्वामी विवेकानन्दः १८९३ तमे वर्षे अमेरिकादेशे शिकागो-नगरे आयोजित विश्वधर्मपरिषदि भारतस्य प्रतिनिधित्वं कृतवान् । तस्य ऐतिहासिक भाषणं तदा, विश्वइतिहासे अविस्मरणीयम् अभवत् । सिस्टर्स ॲण्ड ब्रदर्स ऑफ अमेरिका इति शब्दैः आरभ्यसः श्रोतृवर्गस्य हृदयानि जितवान् । तस्य ओजस्वी,करुणापूर्ण,तत्वपूर्ण च भाषणं श्रुत्वा सम्पूर्णः सभागृहः तालवादनेन निनादितः। तेन भारतीयधर्मस्य सहिष्णुता,सहिष्णुता,वेदान्तदर्शनस्य व्यापकता भारतीयसंस्कृतेः उदारताच विश्वायः परिचिता अभवत् । सः सर्वधर्मसमभाव, मानवैक्यं,विश्वभ्रातृत्वं चः प्रतिपादितवान्

विदेशेषु भ्रमणकालो स्वामी विवेकानन्दः अनेकान् व्याख्यानानि दत्तवान् । तेन पाश्चात्यदेशेषु भारतस्य आध्यात्मिकप्रतिमा उज्वलिता । तथापि तस्य हृदयं सदैव भारतदेशे एवं स्थितमा स्वदेशं प्रत्सागत्य सः राष्ट्रनिर्माणकार्ये प्रवन्तः अभवत् । सः युवकानां शत्को अटूटं विश्वास अकरोत् । सः मन्यतेस्म मन् युवकाः एव राष्ट्रस्य वास्तविकं बलम् सन्ति उत्तिष्कत जाग्रत,प्राप्य वरान् निबोधत इति तस्य प्रसिद्धः उपदेशः अद्यापि युवकानां जीवनमार्गदर्शकः अस्ति ।

स्वामी विवेकानन्दः कर्मयोग,भक्तियोग,ज्ञानयोगं,रानयोगं च समन्वयेन जीवनदर्शनं प्रस्तौति स्मा । सः केवलं ध्यानं वा संन्यास एव न उपदिशत्, अपि तु कर्तव्यपरायणतां,परिश्रमं,चरित्रनिर्माणं च महत्वपूर्ण मन्यते स्म । तेन स्थापितं रामकृष्ण मिशनम् आध्यात्मिक सेवायाः सह सामाजिकसेवायाः अपि आदर्श संस्थानं अस्ति । अद्यापि तत् मिशनं शिक्षायां आरोग्यसेवायां आपत्सहाय्ये,निर्धनसेवायां च महत्वपूर्ण कार्य करोति ।

स्वामी विवेकानन्दः अल्पायुषि एव्र, १९०२ तमे वृर्षे, दिवंगतः। तथापि तस्य अल्पजीवनं अपि महत् कार्यैः पूर्णम् आसीत् । तस्य विचाराः,उपदेशाः,राष्ट्रप्रेममावना,मानवतावादः च अद्यपि भारतीययुवकान् प्रेरयन्ति स्वामी विवेकानन्दः निसंदेहं भारतस्य आध्यात्मिकगौरवस्य,नवजागरणस्य,राष्ट्रचेतनायाश्च अमरः प्रतीकः आसीत् ।

राणी लक्ष्मीबाई

कु.रोहिणी अनिलराव जोशी
१२ वी विज्ञान

राणी लक्ष्मीबाई भारतस्य स्वातंत्र्यसंग्रामस्य इतिहासे अमरनाम्नी वीराङ्गनाः आसीत् । सा नारीशक्ते : सोहासस्य त्यागस्य,राष्ट्रभक्तेः च अद्भुतं प्रतीकम् आसीत् । ब्रिटिशशासनस्य अत्याचारान विरुद्रय सा एकाकिनी एवं दृढतया उभा अभवत । तस्याः जीवनं भारतीयनारीणां साहसपूर्ण आदर्शरूपेण इतिहासे अंकितम् अस्ति । राणी लक्ष्मीबाईयाः जन्म १८३५ तमे वर्षे वाराणसी-नगरे अभवत् । तस्याः बाल्यनाम मणिकर्णिका आसीत् । सा मनु इति स्नेहनाम्ना,अपि प्रसिद्धाः आसीत् । तस्या पिता मोरोपंत ताम्बे नाम्ना ब्रह्मणः आसीत् सः पेशव्याः सेवकः आसीत् । माता भगीरथीदेवी,धार्मिक स्वभावा आसीत् मातुः अकालमरणानन्तरं मणिकर्णिका पितृसहिता पुण्यनगरे निवसती स्मा बाल्यकाले एवं सा निर्भिका,चपलां,बुद्धिमती, साहसिनी च आसीत् । सा बालकैः सह क्रिडां कृत्वा अपि शौर्य दर्शयति स्म ।

मणिकर्णिकायाः शिक्षायां शास्त्राध्यायनं,शास्त्रविद्या,अश्वारोहणं,धनुर्विद्या,तलवार विद्याच अन्तर्भूतानि आसन् । सा बाल्यकाले एवं युद्धकले निपुणाः अभवत् । स्त्रीत्वं दुर्वलतयाः प्रतीकम् इति तस्याः जीवनं कदापि न मन्यते स्मा सा आत्मविश्वासेन,परिश्रमेण,धैर्येण च सर्वान् आश्चर्यचकितान् अकरोत् । युवावस्थायां मणिकर्णिकायाः विवाहः झांसीराज्यस्य माहाराजेन गंगाधररावेन सह अभवत् । विवाहानन्तरं सा लक्ष्मीबाई इति नाम्ना प्रसिद्धा । सा-झांसीराज्ञी अभवत् । राज्यव्यवहारं,प्रशासनं,जनकत्याणकार्यं च सा कुशलतया निर्वहति स्म । सा प्रजाजनस्य दुःखसुखेषु सदा सहभागी असीत् । प्रजाः तां मातृवत् पुनयन्ति स्म । राज्ञः गंगाधररावस्य निधनानन्तरं झांसीराज्यस्य भविष्यं संकट पतितम् । दत्तकपुत्रः दामोदररावः उत्तराधिकारी रूपेण स्वीकृतः अभवत् । किन्तु ब्रिटिशशासकाः दत्तकनियमम् आश्रित्य झांसीराज्यं स्वराज्ये विलीनं कर्तुम् इच्छन्ति स्म । एषः निर्णयः अत्यन्त अन्यायपूर्णः आसीत् राणी लक्ष्मीबाई दृढ्तया उक्तवती-मम झांसी न दास्यामि । एषः घोषः भारतीयइतिहासे अमरः अभवत् ।

१८५७ तमे वर्षे भारतस्य प्रथमस्वातंन्त्र्यसंग्रामः आरब्धः । राणी लक्ष्मीबाई तस्मिन् संग्रामे अग्रणी वीराङ्ना अभवत् । सा स्वयमेव सैम्यस्य नेतृत्वं वृत्ता रणभूमौ अवतीर्णा । अश्वाखढा शस्त्रधारिणी, युध्दकौशल्येम् युत्का सा शत्रुन् भीनिम् अजनयता सा स्त्री अपि पराक्रमिणी सेनानामिका भवितुं शक्यते इति उदाहरणं स्थापितवती ।

झांसीदुर्गस्य रक्षणार्थ राणी लक्ष्मीबाई,अपूर्व साहसं दर्शितवती । अल्पसेनया अपि सा विशालस्य ब्रिटिशसैन्यस्य प्रतिकारं सा पुत्र प्रतिकारं कृतवती । पराजयस्य समये अपि सा धैर्य न परित्यजति स्म । पुत्र पृष्ठे बदध्वाः सा अश्वेन रणभूमिं त्यक्रवती । ततः सा कालपी गत्वा अन्यैः स्वातन्त्र्ययोदधृभिः सह संयुक्ता अभवत् ।

अन्ततः ग्वालियर-नगरे निर्णायक संग्रामः अभवत् । तत्र राणी लक्ष्मीबाई शत्रुभिः सह घोरं युद्धं कृत्वा वीरगतिं प्राप्तवती । रणभूमौ एव देशरक्षणार्थ सा आत्मबनिदानं कृतवती । सा न कदापि शत्रूणां हस्ते पतिता,अपि तु स्वामिमानेन वीरमरणं प्राप्तवती ।

राणी लक्ष्मीबाई केवलं वीरयोद्धा न आसीत्, अपि तु सा नारीस्वातन्त्र्यस्य, आत्मसन्मानस्य, राष्ट्रप्रेम्णः च प्रतीकः आसीत् । तस्या जीवनं दर्शयति यत् स्त्रियः अपि साहसेन, बुद्धया, नेतृत्वगुणैः च राष्ट्रसेवां कर्तुं समर्थाः सन्ति । तस्या त्यागः,पराक्रमः,राष्ट्रभकिः च अथापि भारतीय युवकान् युवतीश्च प्रेरयन्ति । राणी लक्ष्मीबाई भारतस्य स्वातन्त्र्यसंग्रामस्य उज्ज्वलतमा नक्षत्रं आसीत् । तस्याः नाम इतिहासे सदैव गौरवेन स्मर्यते । सा निः सन्देहं भारतीय इतिहासस्य अमरवीराङना अस्ति ।

परोपकारः

कु.स्वनजा अंकुश साबळे
१२ वी विज्ञान

परोपकारः मानवजीवनस्य परमं भूषणम् अस्ति । परोपकारः नाम स्वार्थ परित्यज्य परेषां हिताय कृतं कर्मायः जनः दुःखितानां दुःखं निवाश्यति,पीडिताना साहाय्यं करोति, स एव सच्चरित्रः कथ्यते । परोपकारेण समाजे समाजे सौहार्द,प्रेम,एकता चः वर्धते ।

अस्माकं शास्त्रेषु परोपकारस्य महत्व प्राचीनकालात् एव प्रतिपादितम् । वेदाः,उपनिषदः पुराणानि च सर्वाणि परहितभावनां स्तुवन्ति । परोपकाराय फलन्ति वृक्षाः परोपकाराय वहन्ति नद्यः इति सुभाषितं प्रसिद्धम् । वृक्षाः स्वफलानि न स्वयं खादन्तिः नद्यः स्वनलं न पिबन्तिः ते सर्वे परेषां हिताय एवम् प्रमोत्यंन्ते । एवं प्रकृतिः अपि मनुष्य परोपकारस्य पाठं शिक्षयति । परोपकारः केवलं धनदानरूपेण न सीमितः । विद्या-दानेन,श्रम-दानेन,समय-दानेन,स्नेह-दानेन च परोपकारः क्रियते । निर्धनानां अन्नदान,रोगिनां सेवा,वृद्धानां पालनं अनाथबालकानां शिक्षादानं-एतानि सर्वाणि परोपकारस्य सुन्दराणि उदाहरणानि सन्ति । किञ्च,दुःखितस्य सांत्वनावचनमपि महत्त्वपूर्णः परोपकारः एव ।

महापुरुषाः परोपकारस्य जीवित दर्शयन्ति । भगवान बुद्धः करुणाभावेन जनान् मार्ग नीतवान् । महात्मा गान्धी अहिंसया,सेवया च राष्ट्रसेवां कृतवान् । ते स्वजीवनं परहिताय समर्पितवन्तः। तेषां जीवनकथाः अस्मान् परोपकारे प्रेरयन्ति । परोपकारस्य फलम् अपि अत्यन्तं मंगलम् अस्ति । यः परोपकारं करोति, सः आत्मसन्तोषं, मानसिकशान्ति,आन्तरिक सुखं च अनुभवति समाने सः विश्वास,प्रेम,सम्मानं च प्राप्नोति । शास्त्रेषु अपि कथ्यते यत परोपकारेण पुण्यं वर्धते,पापकर्माणि क्षियन्ते । स्वार्थपरता मनुष्य संकुचितं करोति,परन्तु परोपकारभावना तस्य हृदयं विशालं करोति ।

अद्यतनकाले भौतिकवादस्य,स्पर्धायाः स्वार्थभावनायाः च प्रभावे मानवजीवनं क्लिष्टं जातम् अस्ति एतादृशे काले परोपकारस्य आवश्यकता अधिका अनुभूयते । वयं लघु लघुकर्मणापि परोपकारं कर्तुं शक्नुमः रक्तदानं,वृक्षारोपण स्वच्छतामियाने सहभागः आपत्काले साहाय्यं, दुर्बलानां संरक्षणं चा एतेन समाजे सौहार्दं,एकता,सहानुभूति च वर्धते । विद्यार्थिनः अपि परोपकारे प्रवर्तितुं शक्नुवन्ति । ते सहपाठिनां साहाय्यं कुर्वन्तु, गुरुन् सम्मानयन्तु,समाजस्य हिताय स्वविधां प्रयुञ्जीरन् । एतेन तेषां मुक्तित्वं विकास प्राप्नोति,जीवनं च सार्थक भाति।

मम प्रिय ऋतुः

कु.अदिती गोविंद शिंपले
१२ वी वाणिज्य

भारतीयसंस्कृतौ ऋतवः प्रकृतेः अलङ्काराः मन्यन्ते । अस्माकं देशे षड् ऋतवः सन्ति–वसन्तः,ग्रीष्मः,वर्षाः,शरद,हेमन्तः,शिशिरश्च एतेषु सर्वासु ऋतुषु स्वस्वं वैशिष्ये, सौदर्यं उपयोगिता च विद्यते । तथापि सर्वेषां जनानां काचित् एकाऽपि ऋतुः अत्यन्त प्रिया भवति । मम प्रिय ऋतुः वसन्तऋतुः अस्ति ।

वसन्तऋतुः ऋतुराजः इति प्रसिद्धः । सः शिशिरऋतोः अनन्तरं आगच्छति । सामान्यतः फाल्गुन–चैत्रमासयोः वसन्तऋतुः भवति । अस्मिन् काले न अत्यधिकं शीतं भवति,न च अत्यधिकं उष्णः वातावरणं समशीतोष्णं,सुखदं च भवति । अतः वसन्तऋतुः सर्वेषां जनानां मनः प्रहर्षयति ।

वसन्तऋतौ प्रकृतिः नवजीवनं लभते । वृक्षाः नवानि पल्लवानि धारणं कुर्वन्ति,शाखासु नवानि पुष्पाणि विकसन्ति । आम्रवृक्षेषु मञ्जारीण सुगन्धः सर्वत्र प्रसारितः भवति उपवनानि उद्यानानि,वनानि च नानावर्णेः पुष्पैः अलङ्कृतानि दृश्यन्ते । कोकिलानां मधुरः कूजनः भ्रमराणां गुंजारः पक्षिणां कलखः च वातावरणं रमणीयं करोति । सर्वत्र हर्षः उत्साह, प्रसन्नता च अनुभविता भवति ।

वसन्तऋतुः कृषकानां कृते अपि महत्वपूर्ण अस्ति । अस्मिन् काले रविगहूं चणकः हरभरा इत्यादयः शस्याः पक्वतां गच्छन्ति कृषकाः स्वपरिश्रमस्य फलं लभन्ते । तेषां मुखेषु संतोषः दृश्यते । कृषिकार्ये उत्साहः वर्धते, ग्रामजीवनं च समृद्ध भवति । भारतीय संस्कृतौ वसन्तऋतुः उत्सवानां ऋतुः अपि अस्ति । अस्मिन् ऋतो होलिकोत्सवः वसन्तपञ्चमी,चैत्रप्रतिपदा इत्यादयः पर्वणि आचर्यन्ते । वसंतपत्र्चम्यां विद्या,कला,संगीतस्य अधिष्ठात्री देवी सरस्वती पुज्यते । विद्यार्थीणां कृते अयं दिवसः विशेषः भवति । होलिकोत्सवे जनाः परस्परं रङ्गै क्रीडयन्ति,वैरभाव विस्मृत्य प्रेमभावनां दर्शयन्ति ।

काव्येषु अपि वसन्तऋतोः विशेष वर्णनं दृश्यते । महाकविकालिदासः वसन्तस्य सौंदर्य स्वकाव्येषु अनुपमरीत्या वर्णितवान् । कवयः वसन्तं प्रेमस्य,आनन्दस्य,नवसृजनस्य प्रतीकं मन्यन्ते । अस्मिन ऋतो मनुष्यस्य मनः अपि नवोत्साहेन,नवीन कल्पनाभिः,सृजनशीलता तया च पूर्णता ।

वसन्तऋतुः आरोग्यस्य दृष्ट्या अपि लाभदायिनी अस्ति । न अत्यधिकं शीत,न च उष्णं इति कारणात् शरीरे रोगाणां सम्भावना न्युना भवति । जनाः उत्साहेन शैक्षणिक वर्ष आरभ्यते,नवानि स्वप्नानि,नवानि कल्याणि च मनसि उद्भवन्ति । मम वसन्तऋतुः अतिशयेन प्रिया यत् अस्मिन् काले अध्ययनाय,भ्रमणाय,उत्सवाय,आनन्दाय च सर्व अनुकूल भवति । जनाः उत्साहेन भ्रमणं कुर्वन्ति,क्रीडासु भागं गृहन्ति,प्रकृतेः सौन्दर्य आस्वादयन्ति । एतेन मनः शान्तिः शारीरिकस्वस्थ्यं च वर्धते । मम मनः अपि वसन्ते नूतनस्फूर्ति,आशा,प्रसन्नतां च अनुभवति ।

महाराष्ट्रदेशः ।

कु.समृध्दी प्रशांत गिल्डा
१२ वी विज्ञान

भारतदेशः विविधतया एकतां दर्शयति । तस्य विशालभूमौ अनेके प्रदेशाः सन्ति, येषां स्वस्वं वैशिष्ट्यं, संस्कृतिः,इतिहासः च विद्यते । तेषु प्रदेशेषु महाराष्ट्रदेशः एकः महत्वपूर्णः, गौरवपूर्णः च प्रदेशः अस्ति । सः पश्चिमभारते स्थितः अस्ति तथा समृद्धसंस्कृत्या, शौर्यपूर्णइतिहासेन,उद्योगविकासेन,प्राकृतिकसौन्दर्येण च प्रसिद्धः अस्ति ।

महाराष्ट्रदेशस्य,भौगोलिकस्थितिः अत्यन्त रमणीयाऽस्ति । अस्य पश्चिमे अरबसागरः,पूर्व विदर्भप्रदेशः,दक्षिणे कर्नाटक प्रदेश, उत्तरे मध्यप्रदेशः,गुजरातप्रदेशश्च स्थिताः सन्ति । पश्चिमघाटपर्वतमाला महाराष्ट्रस्य शोभां वर्धयत्ति । सह्याद्रिपर्वताः धनुवनानि,नद्यः, समुद्रतीराणि च अस्य प्रदेशस्य प्राकृतिकवैभव प्रकटयन्ति । गोदावरी,कृष्णा,तापी भीमा,वार्धा इत्यादयः नद्यः महाराष्ट्रस्य जीवनरेखाः सन्ति ।

महाराष्ट्रदेशः ऐतिहासिकदृष्ट्या अपि अत्यन्त महत्वपूर्णः अस्ति । प्राचीनकाले अस्य भूमौ सातवाहनाः, राष्ट्रकूटाः,यादवाः इत्यादयः राजवंशाः राज्यं कृतवन्तः । मध्ययुगे छत्रपति शिवाजी महाराजः शौर्यस्य, नीति-कौशलस्य,लोककल्याणस्य च प्रतीकः अस्ति । तस्य आदर्शाः अद्यापि महाराष्ट्रजनानां हृदये जीविताः सन्ति ।

महाराष्ट्रस्य सांस्कृतिकजीवनं अत्यन्तं समृद्धम् अस्ति । मराठीभाषा अस्य प्रदेशस्य प्रमुखा भाषा अस्ति । संतपरंपरा महाराष्ट्रस्य विशेषता अस्ति । संत ज्ञानेश्वरः,नामदेवः,एकनाथः,तुकारामः,समर्थ रामदासः इत्यादयः सन्ताः भक्ति-समता-नितिधर्मान् प्रचारितक्तृतः । वारकरी संप्रदायः महाराष्ट्रस्य धार्मिक-सांस्कृतिकजीवने विशेष स्थानं धारयति । पंढरपुरं विठोबादेवस्य प्रसिद्धं तीर्थक्षेत्रम् अस्ति ।

महाराप्रदेशः उत्सवानां भूमिः अपि अस्ति । गणेशोत्सवः अस्य प्रदेशस्य प्राणः इव मन्यते । लोकमान्य तिलकः गणेशोत्सवं सार्वजनिकरूपेण आरब्धवान्, येन समाजे एकता,राष्ट्रभावना च वर्थिता । गुढीपाडवा,दिवाळी,नवरात्रि, मकरसंक्रान्तिः इत्यादयः पर्वाणि उत्साहेन आचर्यन्ते । लोकनृत्येषु लावणी,तमाशा कोळीगीतेषु च महाराष्ट्रस्य लोकसंस्कृतिः प्रकटते ।

आर्थिकदृष्ट्या महाराष्ट्रदेशः भारतस्य अग्रगण्यः प्रदेशः अस्ति । मुम्बईनगर भारतस्य आर्थिक राजधानी इति प्रसिद्धम । उद्योगाः व्यापारः। चलचित्रक्षेत्र,सूचना प्रोद्योगिकीक्षेत्रं च अत्र विकसितानि सन्ति । कृषि अपि महाराष्ट्रस्य अर्थभवस्थायाः महत्त्वपूर्णः आधारः अस्ति । कपासः,ऊसः,ज्वारी,बाजरी,द्राक्षाः इत्यादयः प्रमुखाः कृषिपदार्थाः सन्ति

शिक्षा-क्षेत्रे अपि महाराप्रदेशः अग्रणी अस्ति । पुणेनगरं पूर्वस्य ऑक्सफर्ड इति प्रसिद्धम् । अत्र अनेकानि विश्वविद्याल्यानि, संशोधनसंस्थाः,विधाल्यानि च सन्ति । सामाजिकसुधारक महात्मा फुले,सावित्रीबाई फुले,डॉ. बाबासाहेब आम्बेडकर,महाराष्ट्रभूमौ एव उत्पन्नाः । तैः समाजे समता,न्यायः,शिक्षायाः महत्वं च प्रतिपादितम् ।

मम प्रियः क्रान्तिवीरः ।

चि.खलील आझम शेख
१२ वी विज्ञान

सुभाषचन्द्र बोसः भारतस्य स्वातन्त्ससंग्रामस्य महान क्रान्तिकारकः आसीत् । सः नेताजी इति नाम्ना विश्वविख्यातः अस्ति । देशभक्तिः,त्यागः,साहसम्, दृढसंकल्पः च तस्य जीवनस्य प्रमुखगुणाः आसन् । मातृभूमेः स्वातन्त्र्याय सः स्वजीवन समर्पितवान ।

सुभाषचन्द्रबोसः १८९८ तमे वर्षे जनवरीमासस्य त्रयोविंशतितमे दिने ओडिशाराज्यस्य कटक–नगरे अजायत् । तस्य पिता जानकीनाथ बोसः विख्यातः अधिवक्ता आसीत्,माता च प्रभावतीदेवी धार्मिकस्वभावा आसीत् । बाल्यकालादेव सुभाषचंद्रबोसः तीक्ष्णबुद्धिः, अनुशासनप्रियः, राष्ट्रप्रेम्णा च आसीत् ।

सः कटकनगरे प्रारम्भिक शिक्षा प्राप्तवान् । अनन्तरं कलकत्तानगरे प्रेसीडेन्सी– महाविद्यालये अध्ययनं कृतवान् । तत्र अपि सः प्रतिभाशाली छात्रः असित् । उच्चशिक्षणार्थं सः इंग्लाण्डदेशं गतवान् तथा केम्ब्रिज–विश्वविद्यालयात् शिक्षां प्राप्तवान । सः भारतीय–नागरिक–सेवा (ICS) परीक्षायां उत्तीर्णः अभवत्,परन्तु ब्रिटिश–शासनस्य सेवां कर्तुन इच्छन् सः तां सेवां त्यक्तवान् । एषः त्यागः तस्य महान् देशप्रेमं दर्शयति ।

स्वदेश प्रत्यागत्य सुभाषचन्द्रबोसः भारतीय–राष्ट्रीय काङग्रेस्–संघटने सम्मिलितः । महात्मा गान्धिना सह सः स्वातन्यसंग्रामे भाग गृहीतवान् । सः द्विवारं काङग्रेस्–संघटनस्य अध्यक्षः अपि अभवत् । तथापि अहिंसानीतौ तस्य पूर्णविश्वासः न आसीत् । सः मन्यते स्म यत् केवलं अहिंसायाः माध्यमेन स्वातत्र्यं प्राप्तुं कठिणम अस्ति । विचारभेदात् सः काङग्रेस्–नेतृत्वात् पृथक अभवत् ।

द्वितीय विश्वयुद्धसके सुभाषचन्द्रबोसः भारत गुप्तरूपेण त्यक्त्वा विदेशं गतवान् । सः जर्मनी,जापान च गत्वा भारतस्य स्वातन्त्र्याय समर्थनं याचितवान् । जापानदेशस्य साहाय्येन सः आजाद हिन्द–सेना इति नाम्ना भारतीय राष्ट्रीय–सेना स्थापयितवान् । एषा सेना भारतस्य स्वातन्त्र्यसंग्रामे महत्वपूर्ण भूमिका निर्वहति स्म ।

नेताजी सुभाषचन्द्र बोसः भवान् रक्त ददातु, अह स्वातन्त्र्यं दास्यामि इति प्रसिद्ध वाक्यं उक्तवान् । एतत् वाक्यं भारतीयानां हृदयेषु राष्ट्रप्रेमस्य ज्वाला प्रज्वलितवान् । सः आजाद–हिन्द–सरकार इति अस्थायी सरकारं अपि स्थापयितवान् तथा विदेशभूमौ भारतीयध्वजं आरोहितवान् ।

सुभाषचन्द्र बोसः नारीणां शशक्तिकरणे अपि विश्वास अकरोत् । तेन राणी–झाँसी–दलम् इति नारी–सैन्य–दलं स्थापितम् । अनुशासनम्, समानता, एकता च तस्य आदर्शाः आसन । स सशक्त,एकीकृतं,आत्मनिर्भरं च भारत स्वानरूपेण पश्यति स्म ।

नेताजीस्य निधनं अद्यापि रहस्यम् अस्ति १९४५ तमे वर्षे अगस्तमासस्य अष्टादशतमे दिने विमानदुर्बटनायां तस्य मृत्युः जात इति केचन
मन्यन्ते,परन्तु अनेके जनाः अद्यापि तस्य जीवनं तथा कार्याणि भारतीयानां हृद्येषू सदा जीवितानि भविष्यंन्ति ।

सुभाषचन्द्रबोसः केवलं स्वातन्त्र्यसैनिकः न आसीत्,अपि,तु सः त्यागस्य,साहस्य,देशभक्ते : च प्रतीकः आसीत् । जीवनात् वयं देशप्रेमं, कर्तव्यनिष्ठां,आत्मबलं च विक्षायः । नेताजी सुभाषचन्द्रबोसः भारतमातुः महान् पुत्रः आसीत् । सः सदा स्मरणीयः भविष्यति ।

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आधुनिक भारताचे भाग्यविधाते- डॉ. मुकुंद देवर्षी

माजलगाव, दि. ६ प्रतिनिधी :- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे आधुनिक भारताचे भाग्यविधाते होते असे प्रतिपादन सिद्धेश्वर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. मुकुंद देवर्षी यांनी केले. महाविद्यालयात रासेयो विभाग, एच.डी.एफ.सी. बँक व जीवनदायी ब्लड बँक बीड यांच्या संयुक्त विद्यमाने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त आयोजित रक्तदान शिबिरात ते बोलत होते.

पुढे बोलताना ते म्हणाले की, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे जलतज्ञ, पत्रकार, साहित्यिक, इतिहासकार, अर्थतज्ञ, उत्कृष्ट राजकारणी, संसद पटू अशा कितीतरी जीवनाच्या वेगवेगळ्या आयामामध्ये त्यांनी उत्कृष्टपणे आपले कार्य केले आहे. आधुनिक भारताच्या उभारणीमध्ये त्यांचे मोलाचे योगदान आहे. भारतीय संविधानाचे निर्माते आहेत.

जीवनदायी ब्लड बँकेचे डॉ. पवार म्हणाले की, समाजामध्ये रक्तदान शिबिराची आवश्यकता असून त्याचे महत्त्व समजावून सांगितले तर एच.डी.एफ.सी. बँकेचे शाखा व्यवस्थापक अनंत राऊत मनोगतात सामाजिक दायित्वामध्ये एच.डी.एफ.सी. बँक ही नेहमी अग्रेसर असते. दरवर्षी देशभरामध्ये सहा डिसेंबर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या महापरिनिर्वाण दिनाचे औचित्य साधून ही बँक रक्तदान शिबिराचे आयोजन करते. प्रास्ताविक कार्यक्रमाधिकारी डॉ. ज्ञानेश्वर गवळे यांनी केले. सूत्रसंचालन डॉ. शिवशंकर मिटकरी यांनी केले तर आभार प्रा. अशोक होके यांनी मानले.

कार्यक्रमास उपप्राचार्य गजानन होंन्ना, डॉ. युवराज मुळये, प्रा.अंकुश साबळे, पर्यवेक्षक प्रा. परमेश्वर खेत्री, जीवनदायी ब्लड बँकेचे कर्मचारी बाळू पवार, अक्षय आमटे, निकिता वाळेकर, एच.डी.एफ.सी. बँकेचे शाखा व्यवस्थापक प्रसाद देशमुख, रामकृष्ण राठीकर, महेश कापसे, अभिजीत देशमुख, शिवाजी निकम तसेच महाविद्यालयातील शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थी उपस्थित होते.

जिल्हास्तरीय आविष्कार स्पर्धेत 'बायो रिमेडिएशन'ला प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक

माजलगाव / प्रतिनिधी :
येथील भा.शि.प्र.संस्थेच्या श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयातील रसायनशास्त्र विभागाने जिल्हास्तरीय अविष्कार स्पर्धेत प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक पटकावले. या विभागाची विद्यार्थिनी कु. मोहिनी चंद्रशेखर पायघन हिने रसायनशास्त्र विभागातील प्रा. अक्षय जगताप यांच्या मार्गदर्शनाखाली "हायब्रीड रिनीवेबल चार्जिंग स्टेशन्स पावर्ड बाय स्मार्ट एनर्जी पोल्स फॉर झिरो कार्बन इमिशन" या विषयावरती हा प्रकल्प सादर केला. संशोधन क्षेत्रातील नाविन्यामुळे या सादरीकरणास कु. मोहिनी चंद्रशेखर पायघन या विद्यार्थिनीस प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले.

या नावीन्यपूर्ण प्रकल्पाला रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. विकास वीरगावकर, डॉ. संजय पवार यांनी योग्य दिशा दाखवत संशोधन वृत्ती विकसित केली. प्रा अक्षय जगताप आणि कु. मोहिनी चंद्रशेखर पायघन या दोघांचेही अभिनंदन भा.शि.प्र.संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. सुरेंद्र आलूरकर, उपाध्यक्ष ज्योतीताई ठाकूर, कार्यवाह डॉ. हेमंत वैद्य, मुख्य प्रशासकीय समन्वयक प्रा. चंद्रकांत मुळे, केंद्रीय कार्यकारणी सदस्य तथा संकुलाचे पालक प्रकाश दुगड, अमरनाथ खुर्पे, स्थानिक अध्यक्ष सुरेंद्र रेदासनी, स्थानिक कार्यवाह ॲड. विश्वास जोशी, महाविद्यालय विकास समितीचे अध्यक्ष अभय कोकड, अर्थ समितीचे अध्यक्ष एकनाथ जाधव, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. मुकुंद देवर्षी, उपप्राचार्य डॉ. गजानन होन्ना, डॉ. युवराज मुळये, प्रा. अंकुश साबळे, पर्यवेक्षक प्रा. परमेश्वर खेत्री, कार्यालय अधीक्षक श्री. विजय कुलकर्णी यांच्यासह सर्व प्राध्यापक व कर्मचारी यांनी त्यांचे अभिनंदन केले आहे. या जिल्हास्तरीय अविष्कार स्पर्धेमध्ये प्राणीशास्त्र विभागाचे डॉ. सिताराम इंगोले यांच्या मार्गदर्शनाखाली "बायो रिमेडीएशन" या विषयावर चि. निलेश जालिंदर शेळके यांनी तसेच चि. रोहित राजाभाऊ पवार या विद्यार्थ्याने देखील रसायनशास्त्र विभागा अंतर्गत "स्मार्ट हायब्रीड एनर्जी पोल्स फॉर स्मार्ट सिटी" या विषयावर पोस्टर सादरीकरण करून सहभाग नोंदवला.

...स्त्रियांना आत्मसन्मान जपत कुटुंबाचा काळजा घ्यावा : नगराध्यक्षा शिफा मेहरीन बिलाल चाऊस

सिद्धेश्वर महाविद्यालयास अंकेक्षणात 'अ' दर्जा प्राप्त

लोकमत न्यूज नेटवर्क

माजलगाव : येथील सिद्धेश्वर महाविद्यालयास डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, छत्रपती संभाजीनगरच्या वतीने शैक्षणिक वर्ष २०२५ मध्ये झालेल्या शैक्षणिक व प्रशासकीय अंकेक्षणात 'अ' दर्जा मिळाला आहे.

दरम्यान, अंकेक्षण प्रक्रियेत अध्ययन अध्यापन पद्धती, अभ्यासक्रम रचना, संशोधन कार्य, भौतिक सुविधा, डिजिटल साधनांचा वापर, विद्यार्थी कल्याण योजना, प्रशासकीय पारदर्शकता व गुणवत्ता हमी यासारख्या विविध घटकांचे सखोल मूल्यमापन करण्यात आले. या यशाबद्दल संस्थेचे केंद्रीय अध्यक्ष डॉ. सुरेंद्र आलुरकर, कार्यवाह डॉ. हेमंत वैद्य, प्रशासकीय समन्वयक प्रा. चंद्रकांत मुळे, केंद्रीय कार्यकारिणी सदस्य प्रकाश दुगड, अमरनाथ खुर्पे, सुरेंद्र रेदासणी, विश्वास जोशी, अभय कोकड, एकनाथ जाधव यांनी प्राचार्य डॉ. मुकुंद देवर्षी यांच्यासह सहकारी, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थ्यांचे कौतुक केले आहे.

> प्रशासकीय पारदर्शकता व गुणवत्ता हमी यासारख्या विविध घटकांचे सखोल मूल्यमापन करण्यात आले.

प्रा.डॉ.विनायक देशमुख यांच्या पेटंटला मान्यता

माजलगाव/प्रतिनिधी :
येथील सिद्धेश्वर महाविद्यालयातील भौतिकशास्त्र विभागातील प्रा. डॉ. विनायक देशमुख यांना भारत सरकारचा ऑप्टिकल स्पेक्ट्रम मेजरमेंट डिवाइस याबद्दल पेटंट मान्यता मिळालेली आहे. यामुळे विज्ञान आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रात एक महत्त्वाची कामगिरी नोंदवली गेली असून ऑप्टिकल स्पेक्ट्रम ... गुणधर्म ओळखण्याची क्षमता या ... याचा मोठ्या प्रमाणावर उपयोग ... शक्यता आहे. तसेच, "मेड इन इंडिया" संकल्पनेला बळ मिळून देशाच्या वैज्ञानिक प्रगतीत महत्त्वपूर्ण योगदान होणार आहे. त्यांच्या या यशाबद्दल संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. सुरेंद्र आलूरकर, कार्यवाह डॉ.हेमंत वैद्य, प्रकाश दुगड, अमरनाथ खुर्पे, सुरेंद्र रेधासणी, ॲड.विश्वास जोशी, अभय कोकड, प्रशांत भानप, पवन मानधने, तेजस महाजन, ...

बाबासाहेबांबद्दलचा आपलेपणा हीच राष्ट्रनिष्ठा -प्रो. डॉ. माधव रोडे

नवीन शैक्षणिक धोरण हे विद्यार्थ्यांच्या हिताचे – डॉ. महेंद्र सिरसाठ

शिक्षणामध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन रुजवला तरच समाजाची प्रगती होईल-प्राचार्य डॉ. रंजन गर्गे

माजलगाव दि.१३ (वातमीदार): विज्ञान हे केवळ विषय म्हणून न राहता दैनंदिन जीवनाशी जोडले तर वैज्ञानिक दृष्टी वाढेल आणि त्यातून समाजाची प्रगती होईल असे प्रतिपादन ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ माजी प्राचार्य डॉ. रंजन गर्गे यांनी केले. ते श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ व श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालय विद्यार्थी विकास मंडळ व विज्ञान मंचच्या वतीने आयोजित डॉ.सी.व्ही.रमण व्याख्यानमालेच्या समारोपात 'वैज्ञानिक दृष्टिकोन' या विषयावर बोलत होते.

अध्यक्षस्थानी भा.शि.प्र. संस्थेचे केंद्रीय सदस्य प्रकाश दुगड, विद्यापीठाच्या व्यवस्थापन परिषद (पान दोन वर...

सिद्धेश्वर महाविद्यालयात कॅम्पस इंटरव्यूचे आयोजन

माजलगाव (रिपोर्टर): भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था संचलित येथील सिद्धेश्वर महाविद्यालयात माजी विद्यार्थी संघ व रोजगार स्वयंरोजगार योजना विभाग यांच्या विद्यमाने बारावी उत्तीर्ण व पदवीधर विद्यार्थ्यांसाठी १७ जागांसाठी कॅम्पस इंटरव्यूचे आयोजन दिनांक १२ जुलै २०२५ शनिवार रोजी करण्यात आले आहे.

यामध्ये माजलगाव येथील जय महेश उद्योग समूहाच्या जय महेश ऑटो मॉल प्रायव्हेट लिमिटेड माजलगाव येथे सेल्स एक्झिक्युटिव्ह ४, बँक ऑफिस ४, टेली कॉलर ८ पियुसीसेंटर १ अशा १७ पदांसाठी बारावी उत्तीर्ण व पदवीधर विद्यार्थ्यांची आवश्यकता आहे. या साठी संगणकाचे ज्ञान असलेल्या इच्छुक बारावी उत्तीर्ण व पदवीधर विद्यार्थ्यांनी यासोबतच या कामाचा अनुभव असणाऱ्यांनी, दिनांक १२ जुलै २०२५ शनिवार रोजी श्री सिद्धेश्वर महाविद्यालयाच्या भारत माता कक्षामध्ये उपस्थित राहण्याचे आवाहन प्राचार्य डॉ. मुकुंद देवर्षी व माजी विद्यार्थी संघाचे डॉ. कमलकिशोर लड्डा व प्लेसमेंट सेलचे डॉ. गोरक्षनाथ फसले यांनी केले आहे.

E-mail : siddheshwar.college@gmail.com

Website : ssmm.ac.in

Prabhu/9021224140